

นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นางสาวณัฐวดี เขียวลือ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

POLICY OF PROMOTING ORGANIC AGRICULTURE IN PHA NGAN, SURAT THANI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration Program in Public Administration
Department of Public Administration
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2017
Copyright of Chulalongkorn University

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โดย	นางสาวณัฐวดี เขียวลือ
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ วันชัย มีชาติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สงวนพงษ์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ณัฐวิจิ์ เขียวลือ : นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
(POLICY OF PROMOTING ORGANIC AGRICULTURE IN PHA NGAN, SURAT THANI)
อ.ที่ปริิษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. วันชัย มีชาติ, 165 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปจนถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน

จากผลการศึกษาพบว่าตัวแสดงสำคัญในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน ได้แก่ เกษตรกร ที่จะต้องมีบทบาทเป็นผู้นำ (Leader) ในการขับเคลื่อน ขณะที่ภาครัฐมีบทบาทเป็นหน่วยที่คอยให้การสนับสนุน (Supporter) ในส่วนของกลยุทธ์การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะแรก (ภายในระยะเวลา 3 ปี) เป็นระยะที่เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ทำเกษตรอินทรีย์ มีการวางแผนการผลิตและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม การอุดหนุนว่างของความ ต้องการด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรโดยการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก สร้างโอกาสและเวที ในการพบปะกันของเกษตรกรกับผู้ประกอบการและการส่งเสริมการเกษตรแบบ CSA โดยการใช้ระบบการรับรองมาตรฐานแบบ PGS และการสร้างค่านิยมวิถีเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ในระยะกลาง (ภายในระยะเวลา 3-5 ปี) เป็นระยะที่เน้นการส่งเสริมโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นฐานในแนวทาง "Organic Tourism" ร่วมกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่วิถีเกษตรอินทรีย์ ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการกับเกษตรกร และการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และระยะสุดท้าย (ภายในระยะเวลา 5-20 ปี) จะมุ่งเน้นการเข้ามามีบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับใหญ่และยกระดับการทำเกษตรอินทรีย์ให้เป็นในรูปแบบของการทำธุรกิจ ผลักดันผลผลิตสินค้าอินทรีย์ออกสู่ตลาดระดับสากล

กลยุทธ์การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้ง 3 ระยะเป็นแนวทางที่ถ่วงกรองจากการวิจัยปัญหา ความเป็นไปได้ แนวทางและมาตรการด้านนโยบายต่างๆ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถนำกลยุทธ์ เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการดังกล่าวเข้าไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการส่งเสริมนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไปได้

ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ลายมือชื่อ อ.ที่ปริิษาหลัก

5880611724 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORDS: ORGANIC AGRICULTURE / KOH PHANGAN / POLICY / PROMOTING

NATTAWAJEE KIEWLUE: POLICY OF PROMOTING ORGANIC AGRICULTURE IN PHA NGAN, SURAT THANI. ADVISOR: ASSOC. PROF. WANCHAI MEECHART, 165 pp.

The purpose of this research is to study the approaches and the obstacles to promote an organic agriculture and to suggest how to put the organic agriculture promotion policy into action in Koh Phangan, Surat Thani. The research methods were qualitative research including documentary research and in-depth interview with the persons related to the organic agriculture promotion.

The results of this study found that the key actors of promoting the organic agriculture in Koh Phangan are the farmers taking the leading role (Leader) and the government taking the supporting role (Supporter). The strategies to facilitate the organic agriculture could be divided into three phases. The first phase (within three years) is to empower the organic farmers by encouraging the organic farmers to form a strong group and seek assistance to fulfill their requirements from outside the group, providing the opportunities for the farmers and the business owners to assemble and promote the CSA, using the PGS and upholding values of organic agriculture way of life in the area. The second phase (within 3-5 years) is to encourage the tourism to collaborate with the organic agriculture section to operate the Organic Tourism. Develop an understanding between the government sectors and the farmers. The final phase (within 5-20 years) is to focus on the role of the government to promote the organic agriculture in higher level, further the organic agriculture to be a business and assist the organic produce to be sold in international markets.

The strategies to promote the organic agriculture in Koh Phangan in three phases are the approaches analyzed from the research, the possibilities, methods and policies which all of the relevant sectors can apply the policy instruments and the procedures to planning the organic agriculture promotion policies in Koh Phangan, Surat Thani in the future.

Department: Public Administration

Student's Signature

Field of Study: Public Administration

Advisor's Signature

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ วันชัย มีชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ซึ่งคอยชี้แนะและถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานวิจัย และงานด้านวิชาการ ผู้ซึ่งมอบความเมตตา ความเอื้ออาทรและกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยมาโดยตลอด “อาจารย์” ผู้ซึ่งเป็นมากกว่าผู้ให้ความรู้แต่ยังเป็นแบบอย่างทางความคิดและแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างละเมียดละไมให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ ศิริโสภณ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี สงวนพงษ์ ในฐานะกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ยังชี้แนะข้อบกพร่องของผู้วิจัยด้วยความเมตตาตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์และผู้ร่วมโครงการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงัน (สำนักวิทยาทัยการเกษตรและคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและให้การดูแลผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลร่วมกัน

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คุณมนฤดี คุณชลธิชา คุณณัฐกานต์ และคุณจิราพร ที่คอยดูแลให้การสนับสนุนและช่วยเหลือตลอดระยะเวลาในการเป็นนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ไปจนถึงสิ้นสุดช่วงของการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย และเหนือสิ่งอื่นใดขอขอบคุณความรัก มิตรภาพและความเป็นพี่น้องที่ผู้วิจัยจะไม่มีวันลืม

ขอบคุณ “เพื่อน” “พี่” “น้อง” ที่อยู่เคียงข้าง คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอมา “มะเหมี่ยว มั่น บี ตาล อะตอม ศร ป่าก๊ีบ หมูใหม่ พี่บอย เบล ทราย อิม พิว พี่ปุก” ผู้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสกับความลึกซึ้งของคำว่า “น้ำใจและมิตรภาพ” มากกว่าครั้งใดๆ ขอขอบคุณด้วยหัวใจ ความรักและมิตรภาพทั้งหมดของผู้วิจัยเช่นเดียวกัน

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ อรไท เขียวลือ บุคคลสำคัญผู้ซึ่งเป็นดั่งชีวิต ดั่งดวงใจและโลกทั้งใบของผู้วิจัย ผู้ซึ่งเปรียบเหมือนต้นน้ำของสายธารแห่งความรัก กำลังใจและความศรัทธาที่คอยหล่อเลี้ยงจิตใจและมอบความมุ่งมั่น เข้มแข็งให้กับผู้วิจัยมาจนถึงทุกวันนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2.....	7
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์.....	7
2.2 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เกาะพะงัน.....	29
2.3 ยุทธศาสตร์และนโยบายของภาครัฐ.....	43
2.3.1 นโยบายระดับประเทศ.....	43
2.3.2 นโยบายระดับกระทรวง.....	53
2.3.3 นโยบายระดับจังหวัดและท้องถิ่น.....	55

2.4 ตัวอย่างโครงการและการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ	56
2.4.1 รายงานโครงการ “เกาะพะงัน เกาะเกษตรอินทรีย์”	56
2.4.2 Sikkim Organic State.....	58
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.....	62
2.5.1 ความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	63
2.5.2 ผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	64
2.5.3 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ	65
2.5.4 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	68
2.5.5 ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกนโยบาย	70
2.5.6 แนวคิดการขับเคลื่อนนโยบาย.....	71
2.5.7 ตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	72
2.5.8 แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะ.....	73
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	77
บทที่ 3	78
ระเบียบวิธีวิจัย.....	78
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	78
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	78
3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis).....	80
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	82
บทที่ 4	85
ผลการศึกษาและอภิปรายผล	85
4.1 ด้านนโยบายและแผน	85
4.1.1 ความต่อเนื่องของนโยบายและแผน	85

4.1.2	นโยบายและแผนระดับภูมิภาคและท้องถิ่น.....	88
4.1.3	ลักษณะนโยบายและแผน.....	91
4.1.4	การบูรณาการและการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ	94
4.2	ด้านระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานราชการ	96
4.2.1	ความไม่ต่อเนื่องในการทำงานของเจ้าหน้าที่	96
4.2.2	ระบบการจัดเก็บข้อมูล.....	96
4.2.3	ระบบการติดตามประเมินผล.....	97
4.2.4	การรายงานของส่วนราชการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง.....	98
4.3	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชการ.....	99
4.3.1	ความไม่เข้าใจของหน่วยตรวจสอบ (สตง.) กับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่.....	99
4.3.2	ปัญหาที่เกิดจากการถ่ายโอนภารกิจระหว่างหน่วยงาน	100
4.3.3	ปัจจัยส่งเสริมการผลิตไม่ได้คุณภาพ	102
4.3.4	สภาพปัญหาและการแก้ไขที่ไม่เอื้อต่อวิถีเกษตรอินทรีย์.....	103
4.4	ด้านลักษณะและความสัมพันธ์ของเกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงัน.....	103
4.4.1	วิธีการทำเกษตรกรรมสองชั่ว	103
4.4.2	การรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	104
4.4.3	ทัศนคติของเกษตรกรต่อข้าราชการและหน่วยงานภาครัฐ	106
4.4.4	เกษตรกรกับระเบียบราชการ	107
4.4.5	บทเรียนราคาแพงของท้องถิ่น	109
4.5	ด้านตลาดและผู้ซื้อ.....	111
4.5.1	สมดุระหว่างความต้องการซื้อและปริมาณสินค้า.....	112
4.5.2	เกษตรกรไม่นำผลผลิตมาขายที่ร้านเกษตรกรอินทรีย์เพราะไม่ยอมเสียส่วนต่าง	113
4.5.3	ราคาของผลิตภัณฑ์อินทรีย์และกลุ่มผู้ซื้อ	114

4.6 ด้านบริบทแวดล้อมอื่น ๆ	115
4.6.1 ความแตกต่างเชิงเศรษฐกิจเชิงในพื้นที่.....	115
4.6.2 ปัญหาด้านกายภาพ.....	116
4.6.3 การรับรู้ของคนในพื้นที่.....	116
4.6.4 ค่านิยมเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม.....	117
บทที่ 5.....	119
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	119
5.1 สรุปผลการวิจัย	119
5.1.1 ด้านนโยบายและแผน.....	119
5.1.2 ด้านระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานราชการ	121
5.1.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชการ.....	122
5.1.4 ด้านลักษณะและความสัมพันธ์ของเกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงัน.....	123
5.1.5 ด้านตลาดและผู้ซื้อ	124
5.1.6 ด้านบริบทแวดล้อมอื่น ๆ	125
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	126
5.2.1 เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่ เกาะ พะงัน.....	126
5.2.2 บทบาทของตัวแสดงสำคัญในพื้นที่เกาะพะงัน	131
5.2.3 กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์	133
5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	153
5.4 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ	155
5.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	156
รายการอ้างอิง.....	157

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 165

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2558 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของพืช ปศุสัตว์และสัตว์น้ำ 11

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อวิสาหกิจชุมชนบนพื้นที่เกาะพะงัน..... 31

ตารางที่ 4 แสดงพื้นที่ทำการเกษตรในแต่ละชุมชน 41

ตารางที่ 5 แสดงรายละเอียดหน่วยงาน/สังกัด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ 81

ตารางที่ 6 แสดงเครื่องมือเชิงนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันของหน่วยงาน
ระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 127

ตารางที่ 7 แสดงรายการผู้มีบทบาทรับผิดชอบด้านเครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการในการ
ดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในแต่ละระยะ 150

ตารางที่ 8 แสดงเครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการกลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายการ
ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 152

สารบัญรูปภาพ

รูปที่ 1 แสดงโครงสร้างพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี 29

รูปที่ 2 แสดงเนื้อที่ถือครองการทำเกษตร 32

รูปที่ 3 แสดงสถานประกอบการ ที่พักแรม บริการอาหารและเครื่องดื่มของจังหวัดสุราษฎร์ธานี 34

รูปที่ 4 แสดงการแบ่งพื้นที่การท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 36

รูปที่ 5 แสดงภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่เกาะพะงัน 39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา นับตั้งแต่ช่วงยุคปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ได้เปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมไปสู่การทำเกษตรกรรมรูปแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตร เครื่องจักร การใช้สารเคมีเป็นปัจจัยการผลิตเป็นรูปแบบการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อมุ่งเน้นให้ผลผลิตมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อย่างไรก็ตามผลพวงจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ระมัดระวังและการมุ่งเน้นปริมาณผลผลิตที่มากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากการปนเปื้อนสารเคมีในการทำเกษตรกรรมรวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค ทำให้ในช่วงระยะเวลามากกว่า 20 ปีที่ผ่านมาการทำเกษตรกรรมของประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตใหม่โดยมีการปรับเปลี่ยนจากการทำการเกษตรที่พึ่งพาการใช้สารเคมีไปสู่แนวทางการทำเกษตรกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดีต่อสุขภาพและมุ่งเน้นการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืนมากขึ้น เปลี่ยนระบบการผลิตจากระบบการเกษตรที่มีการใช้สารเคมีเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตมาเป็นระบบการผลิตที่พึ่งพากลไกนิเวศธรรมชาติ หรือแนวทาง “เกษตรอินทรีย์” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนตามแนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสภาพัฒน์ได้มีการปรับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา (พ.ศ. 2540 – 2544) ด้วยการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เข้ามาเป็นปรัชญาในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ในส่วนของภาคการเกษตรมีการปรับโครงสร้างภาคเกษตรกรรมเข้าสู่วิถีการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เป็นต้น และยังคงยึดแนวทางการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนนี้ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเป็นเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภายใต้ความรับผิดชอบ

ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทยให้มีความสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ

ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดให้ “เกษตรอินทรีย์” เป็นวาระแห่งชาติโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตในภาคเกษตรกรรมจากการใช้สารเคมีเป็นการทำการเกษตรวิถีอินทรีย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยให้เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยเตรียมพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นครัวของโลกและยังได้เห็นชอบร่างหลักการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านเกษตรอินทรีย์รวมทั้งอนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์โดยกำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการ ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2548 สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตรอย่างยั่งยืนเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีโดยมีสาระสำคัญคือการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบใหม่ซึ่งแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว จนกระทั่งนำไปสู่การดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 – 2554 ตามมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 และจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2555

ปัจจุบันกระแสการทำเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากกระแสความนิยมในการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เพิ่มมากขึ้น ข้อมูลสถิติเกษตรอินทรีย์ (The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2016) โดยสถาบันวิจัยเกษตรอินทรีย์ (Research Institute of Organic Agriculture - FiBL) ระบุว่าจากการสำรวจใน 179 ประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2558 มีพื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์คิดเป็น 50.9 ล้านเฮกเตอร์ หรือประมาณ 318.125 ล้านไร่ทั่วโลก ในขณะที่ผู้ประกอบการด้านเกษตรอินทรีย์มีทั้งหมด 2.4 ล้านรายโดยในทวีปเอเชียคิดเป็นร้อยละ 35 ซึ่งเป็นอันดับที่หนึ่งของโลก นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนผู้ประกอบการและเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มจำนวนเพิ่มขึ้น 160,000 รายทั่วโลกหรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7 เมื่อเทียบกับสถิติในปี พ.ศ. 2557 สำหรับประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดของผลิตภัณฑ์อินทรีย์คิดเป็นร้อยละ 0.2 ของส่วนแบ่งตลาดโลกโดยมีตัวเลขผู้ประกอบการอยู่ที่ 13,254 ราย ผู้แปรรูป 218 รายและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์อินทรีย์ 51 ราย (Lernoud, 2017)

ประเทศไทยมีแนวโน้มการเติบโตด้านการทำเกษตรอินทรีย์ที่ดีโดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 พบว่ามีพื้นที่ 32,577 เฮกเตอร์ คิดเป็น 203,606.25 ไร่ในปี พ.ศ. 2556 มีพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นเป็น 33,840 เฮกเตอร์ คิดเป็น 211,500 ไร่ ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 37,684 เฮกเตอร์ คิดเป็น 235,525 ไร่และปี พ.ศ. 2558 เป็น

จำนวนทั้งสิ้น 45,587 เฮกเตอร์ คิดเป็น 284,918.75 ไร่ สะท้อนถึงการขยายตัวของตลาดและฐานการผลิตในภาคการเกษตรในส่วนของการทำงานเกษตรอินทรีย์ที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2558

พ.ศ.	2555	2556	2557	2558
พื้นที่ (ไร่)	203,606.25	211,500	235,525	284,918.75

ที่มา : The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2017

การเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2558 มีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 21 โดยพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในปี พ.ศ. 2557 คิดเป็นจำนวน 235,523.35 ไร่ และคิดเป็นจำนวน 284,918.44 ไร่ ในปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 27.99 (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2559)

ในส่วนของพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้นนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงเนื่องจากการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้าสู่พื้นที่ต่อเดือนเป็นจำนวนมากในฐานะพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักในการจัดกิจกรรม ฟูลมูนปาร์ตี้ (Full Moon Party) และนับเป็นอันดับ 3 ของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวไปเยือนมากที่สุดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยในปี 2554 มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาภายในพื้นที่ราว 619,609 คนโดยส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและธุรกิจต่าง ๆ ภายในเกาะพะงันเริ่มมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นโดยมีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่การท่องเที่ยวและการทำธุรกิจเชิงสุขภาพ เช่น โรงแรม ร้านอาหารมังสวิรัต โรงเรียนสอนโยคะ เป็นต้น ในด้านการทำเกษตรกรรมภายในพื้นที่นั้นแต่เดิมเกาะพะงันมีการทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาการใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ค่อนข้างน้อยไปจนถึงการทำเกษตรกรรมแบบปลอดสารเคมีโดยการทำเกษตรกรรมดั้งเดิมของคนในพื้นที่คือการทำสวนมะพร้าวและสวนผลไม้เป็นหลัก

ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2554 กระทรวงพาณิชย์ได้เข้ามาสนับสนุนและจัดให้มีโครงการ “เกาะพะงัน เกษะเกษตรอินทรีย์” และได้มีการประกาศเจตนารมณ์ให้มีการพัฒนาเกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ภายใต้ความร่วมมือจากมูลนิธิสายใยแผ่นดินและสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างความรับรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับคนในพื้นที่และผลักดันให้เกาะพะงันกลายเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์รวมถึงการวางแผนปฏิบัติการและการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรในพื้นที่ด้วย ในการเข้ามาประกาศเจตนารมณ์ครั้งนี้เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนและร่วมกันเปิดร้านค้ากลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันโดยใช้งบประมาณสำหรับเช่าพื้นที่เปิดร้านค้าจากการกู้เงินร่วมกันในนามของกลุ่มวิสาหกิจโดยร้านค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันเดิมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งพืชผักในดิน (GAP) พืชผักไร้ดิน (Hydroponics) พืชผักอินทรีย์ (Organic) และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติอื่น ๆ อย่างไรก็ตามหลังจากเสร็จสิ้นโครงการอบรมแล้วกระแสเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันกลับหยุดชะงักลงเนื่องจากหลังจบโครงการไม่ได้มีการดำเนินการติดตามต่อรวมถึงการประสบปัญหาภายในกลุ่มเกษตรกรเอง เช่น ด้านภาวะผู้นำกลุ่มเนื่องจากประธานกลุ่มไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะรวมกลุ่มสมาชิกได้อีกทั้งยังมีปัญหาระบบการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน ปัญหาเรื่องความโปร่งใส ไม่มีระบบการจัดการและแจกแจงบัญชี

จะเห็นได้ว่ากระแสของการทำเกษตรอินทรีย์ทั้งภายในประเทศและระดับโลกกำลังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เกาะพะงันเองก็มีความน่าสนใจในแง่ของพื้นที่ที่มีตลาดผู้ซื้อขนาดใหญ่และมีกำลังซื้อค่อนข้างมาก รวมทั้งเกษตรกร ภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐเองแต่เดิมก็มีความสนใจที่จะส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันแต่การส่งเสริมและขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันที่ผ่านมากลับไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีและหาแนวทางต้นแบบในการดำเนินการส่งเสริมเพื่อให้นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเกิดขึ้นจริงได้

1.2 คำถามในการวิจัย

การนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีทำได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สู่การปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษานโยบายและแนวทางการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ รวมถึงความหมาย วิธีการ องค์การและตัวแสดงที่มีบทบาทในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วนด้วยกันคือ หน่วยงานราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ สำนักงาน

เกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เกาะพะงัน คือ เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้ ผู้ประกอบการที่มีความต้องการซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรผู้ที่มีความต้องการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1.5.1 เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการทำเกษตรกรรมที่ตระหนักถึงกระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฏจักรธรรมชาติแทนการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สารเคมีต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ เกษตรอินทรีย์เป็นการผสมผสานศาสตร์พื้นบ้าน นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ในการสร้างประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักการที่สำคัญกับ มิติด้านสุขภาพ (Health) มิติด้านระบบนิเวศวิทยา (Ecology) มิติด้านความเป็นธรรม (Fair) และมิติด้านการดูแลเอาใจใส่ (Care) ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์นั้นสิ่งสำคัญคือการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อยืนยันว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและบริการนั้น ๆ เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานอินทรีย์โดยหัวใจของการรับรองมาตรฐานคือ การรับรองระบบและกระบวนการผลิต

1.5.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้มีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน

1.5.3 ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม โรงเรียนสอนโยคะ บนพื้นที่เกาะพะงันที่มีความสนใจและต้องการซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์

1.5.4 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เกาะพะงัน ได้แก่ เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้ เป็นต้น

1.5.5 เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการไปปฏิบัติ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน

1.5.6 นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรม โครงการ หรือแผนงาน ที่รัฐเลือกที่จะดำเนินการโดยมุ่งหวังผลผลิตและผลลัพธ์เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน

1.5.7 เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ หมายถึง รูปแบบ วิธีการ แนวทางหรือมาตรการที่เมื่อนำไปปฏิบัติใช้แล้วทำให้นโยบายสาธารณะนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง “นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” จะช่วยให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ

1.6.1.1 ช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.6.1.2 ช่วยเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และสร้างมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.6.2 ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

ช่วยเป็นแนวทางและเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงที่มาและความสำคัญของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีรวมถึงเป้าหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ สำหรับในบทที่ 2 จะเป็นการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลในการสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หัวข้อย่อย คือ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เกาะพะงัน ยุทธศาสตร์และนโยบายของภาครัฐ ตัวอย่างโครงการและการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะและกรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

2.1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์

ในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2005 จากมติที่ประชุมใหญ่ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) หรือสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ ได้ให้คำจำกัดความของ Organic Agriculture หรือ เกษตรอินทรีย์ ว่า เป็นระบบของการผลิตที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพของดิน ระบบนิเวศน์และประชาชน เกษตรอินทรีย์ตระหนักถึงกระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพและวิถีจักรกรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่แทนการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรอินทรีย์ผสมผสานศาสตร์พื้นบ้าน นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ในการสร้างประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555)

"Organic Agriculture is a production system that sustains the health of soils, ecosystems and people. It relies on ecological processes, biodiversity and cycles adapted to local conditions, rather than the use of inputs with adverse effects. Organic Agriculture combines tradition, innovation and science to benefit the shared environment and promote fair relationships and a good quality of life for all involved." (International, 2005)

2.1.2 หลักการพื้นฐานของการทำเกษตรอินทรีย์ (Development, 2010)

1. สุขภาพ (Health) – เกษตรอินทรีย์ควรรักษาและเสริมสร้างสุขภาพของดิน พืช สัตว์ มนุษย์และโลก
2. นิเวศวิทยา (Ecology) – เกษตรอินทรีย์ควรอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศที่มีชีวิต ช่วยรักษาระบบนิเวศและทำงานร่วมกัน
3. ความเป็นธรรม (Fair) – เกษตรอินทรีย์ควรสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมและโอกาสในการมีชีวิต
4. การดูแล (Care) - เกษตรอินทรีย์ควรถูกจัดการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบในการปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในปัจจุบันไปจนถึงคนรุ่นถัดไปและสิ่งแวดล้อม

2.1.3 หลักปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555)

เกษตรอินทรีย์ใช้แนวทางในการฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตรและปรับปรุงดินเพื่อให้พืชมีความแข็งแรงด้วยวิธีการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

1. การปลูกพืชหมุนเวียน โดยปลูกพืชเปลี่ยนชนิดไปเรื่อย ๆ แทนที่จะปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำ ๆ ซึ่งจะทำให้แร่ธาตุในดินมีความหลากหลายทำให้ดินมีความสมบูรณ์ อีกทั้งเกษตรกรเองก็ไม่ต้องใช้สารกำจัดศัตรูพืชเนื่องจากวงจรชีวิตและที่อยู่ของศัตรูพืชจำพวกแมลงถูกทอนให้สั้นลง
2. การปลูกพืชคลุมดิน วิธีนี้จะช่วยรักษาดิน เป็นการเพิ่มธาตุอาหาร ป้องกันวัชพืชเติบโต ช่วยทำให้ดินโปร่งจากระบบรากที่หยั่งลึกและเมื่อไถกลับก็จะเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินด้วย
3. การอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์ การกำจัดศัตรูพืชแบบวิธีการแบบเกษตรอินทรีย์จะใช้ศัตรูทางธรรมชาติในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืชที่จะมาทำลายพืชผลโดยไม่มีการใช้สารเคมี เช่น การใช้แตนเบียนกำจัดหนอนแมลงค้ำหนามมะพร้าว เป็นต้น
4. การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและปุ๋ยพืชสด แทนการใช้ปุ๋ยเคมี

2.1.4 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นกระบวนการเพื่อยืนยันว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรนั้น ๆ ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดหรือไม่ การรับรองเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นระบบที่ผสมผสานการรับรองตัวผลิตภัณฑ์กับการรับรองระบบคุณภาพเข้าด้วยกันโดยหัวใจของการรับรองมาตรฐานคือ การรับรองระบบและกระบวนการผลิตจึงมีการให้ความสำคัญกับขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูป บรรจุหีบห่อไปจนถึงขั้นตอนของการจำหน่าย ปัจจุบันมีการจัดทำระบบการตรวจประเมินและรับรองโดยหน่วยตรวจรับรองนี้มีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับประเทศและระดับสากล การรับรองในระดับประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture:

USDA) ญี่ปุ่น (Japanese Agricultural Standard: JAS) แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) เป็นต้น ส่วนการรับรองระบบงานระดับสากลมีเพียงการรับรองระบบงานของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM Accreditation) เท่านั้น ในกรณีประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้บริการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อยู่หลายสำนัก เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เป็นต้น

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกอช. (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards: ACFS)

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้สอดคล้องกับสากล รับรองระบบงานผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยได้ประกาศใช้ตรามาตรฐาน Organic

Thailand เมื่อปี พ.ศ. 2555 ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และปัจจุบันยังคงยึดหลักเกณฑ์ตาม มาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ. 9000 เล่ม 1-2552) เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1: การผลิตแปรรูป แสดงฉลากและจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์เกษตรอินทรีย์ (e-Government, 2560)

สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกท. (Organic Agriculture Certification Thailand: ACT)

สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นองค์กรอิสระที่ให้บริการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยการสนับสนุนของเครือข่ายเกษตรทางเลือก องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ องค์กรผู้บริโภค สื่อมวลชนและเครือข่ายร้านค้าสีเขียว โดยเริ่มมีการพัฒนามาตรฐาน

เกษตรอินทรีย์และให้บริการตรวจรับรองครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นี้ได้ผ่านการรับรองระบบงานมาตรฐานการรับและการตรวจรับรองทั้งจากองค์กรในและต่างประเทศ ได้แก่

ระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM (IFOAM Accreditation Program) จาก International Organic Accreditation Service (IOAS) ในปี พ.ศ. 2544 ระบบงานเกษตรอินทรีย์ไทยจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2548 ข้อกำหนดทั่วไปสำหรับหน่วยรับรองระบบสินค้า (ISO Guide 65) จาก IOAS ในปี พ.ศ. 2548 ระบบอินทรีย์แคนาดา (Canadian Organic Regime – COR) จาก Canadian Food Inspection Agency (CFIA) ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 ได้ขึ้นทะเบียนหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยสหภาพยุโรปในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 และขึ้นทะเบียนหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยรัฐบาลสวิสเซอร์แลนด์ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 (สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, ม.ป.ป.)

องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ – มอน. (The Northern Organic Standard Organization)

องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือของเกษตรกร ผู้บริโภค นักวิชาการจาก องค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจทั่วไป มี วัตถุประสงค์เพื่อทำการรับรองผลผลิตของเกษตรกรที่ทำ เกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกร และผู้บริโภค (มูลนิธินิวชีวัน, ม.ป.ป.)

มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน

มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันเกิดขึ้นจากกลุ่ม เกษตรกรที่ปลูกผักและผลไม้อินทรีย์บนเกาะพะงัน จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งได้รับการผลักดันจากกระทรวงพาณิชย์ภายใต้ โครงการ "เกาะพะงัน เกาะเกษตรอินทรีย์" ในปี พ.ศ. 2554 ร่วมกับมูลนิธิสายใยแผ่นดินโดยใช้ระบบการตรวจรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์แบบชุมชนรับรอง (Participatory Guarantee System – PGS) ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการตรวจรับรองแล้วจำนวน 24 ฟาร์ม รวมพื้นที่เกษตรอินทรีย์กว่า 177 ไร่ (มูลนิธินิวชีวัน, ม.ป.ป.)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของพืช ปลูกตัดและสตรว์น้ำ

พืช	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
ตราสัญลักษณ์					
ระยะ ปรับเปลี่ยน (พืช)	12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก 18 เดือนสำหรับพืชยืนต้น	12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก 18 เดือนสำหรับพืชยืนต้น	24 เดือนสำหรับพืชล้มลุก 36 เดือนสำหรับพืชยืนต้น	36 เดือน โดยเริ่มนับจากการ ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย	สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ
อินทรีย์วัตถุ จากนอกฟาร์ม	สามารถใช้วัตถุดิบจากระบบ ทั่วไปได้แต่ต้องผ่านกระบวนการ หมักที่เหมาะสม	กำหนดปริมาณนำเข้าเข้ามาใช้ใน ฟาร์มโดยพิจารณาจากเงื่อนไข ท้องถิ่นและพืชที่ปลูก	กำหนดปริมาณนำเข้าเข้ามาใช้ใน ฟาร์มโดยเฉพาะปุ๋ยคอก	ไม่กำหนดปริมาณปุ๋ยคอกที่ นำเข้ามาใช้จากภายนอก ฟาร์ม	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ

พืช	มกษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
การใช้ปุ๋ยคอก ดิบและระยะทิ้ง ช่วงก่อนการ เก็บเกี่ยวเป็น ผลผลิตสำหรับ ใช้บริโภค (คน)	ไม่ได้กำหนดระยะเวลา	ไม่ได้กำหนดระยะเวลา	ไม่ได้กำหนดระยะเวลา	กำหนดระยะเวลา	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุทางการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ
วัสดุคลุมแปลง	ไม่มีข้อกำหนด	ไม่มีข้อกำหนด	ไม่อนุญาตให้ใช้เปลือกไม้ ซี้เสื่อย และเศษไม้ที่มีการใช้สารเคมีฉีด พ่นหลังจากตัดโคนมาใช้เป็นวัสดุ คลุมแปลง	ไม่มีข้อกำหนด	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุทางการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ
ปุ๋ยหมัก	ไม่มีข้อกำหนด	ไม่มีข้อกำหนด	ไม่มีข้อกำหนด	กำหนดรายละเอียดวัตถุดิบ ที่มาใช้เป็นปุ๋ยหมัก เวลาใน การหมัก อุณหภูมิในกองปุ๋ย และจำนวนครั้งของการกลับ กอง	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุทางการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ

ที่ข	มภษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
รายการปัจจัย ก ร ลี ต ที่ อนุญาตให้ใช้ เป็นปุ๋ยในฟาร์ม อินทรีย์	ไม่ให้ใช้ sewage sludge ไม่ให้ใช้ปุ๋ยคอก (มูลไก่) จาก ฟาร์มอุตสาหกรรม	ไม่ให้ใช้ sewage sludge ไม่ให้ห้ามใช้ปุ๋ยคอก (มูลไก่) จากฟาร์มอุตสาหกรรม	ไม่ให้ใช้ sewage sludge อนุญาต Stillage and stillage extract ห้ามใช้ปุ๋ยคอก (มูลไก่) จากฟาร์ม อุตสาหกรรม มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ การปนเปื้อนโลหะหนักในปัจจัย การผลิต	ไม่ได้ห้ามใช้ปุ๋ยคอก (มูลไก่) จากฟาร์มอุตสาหกรรม	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตร และ อาหารแห่งชาติ
รายการปัจจัย ก ร ลี ต ที่ อนุญาตให้ใช้ ป้องกันกำจัด ศัตรูพืช	อนุญาตเมื่อได้รับการยอมรับ จากหน่วยรับรอง - Ryania - Diatomaceous earth - ต่างทั้งทีม	อนุญาต (ไม่มีใน EU) - Ryania - Sodium bicarbonate - Diatomaceous earth - ต่างทั้งทีม	อนุญาต (ไม่มีใน IFOAM) - Hydrolysed proteins - Metaldehyde - Pyrethroids - Mineral oils	ไม่มีข้อกำหนด	- ก อ ง วิ จ ย พัฒนา ปัจจัยการผลิตทาง การเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตร และ อาหารแห่งชาติ

พืช	มกษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
การระบุบน ฉลากในกรณีที่มี ปริมาณเป็น อินทรีย์					- สำนักควบคุมพืช และวัสดุการเกษตร
70% - 94%	“ผลิตจากอินทรีย์” (ระบุส่วนประกอบ) “อินทรีย์”	“ผลิตจากอินทรีย์” (ระบุส่วนประกอบ) “อินทรีย์”	ไม่อนุญาต ระบุร้อยละของส่วนผสมที่เป็น ผลผลิตการเกษตร	“ผลิตจากอินทรีย์” (ระบุส่วนประกอบ) “อินทรีย์”	
95% - 99%	“อินทรีย์”	“อินทรีย์”			
100%	“อินทรีย์ร้อยละ 100”	“อินทรีย์ร้อยละ 100”	“อินทรีย์ร้อยละ 100”	“อินทรีย์ร้อยละ 100”	
GMO หรือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ จาก GMO	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุการเกษตร - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ

พืช	มกษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
วัตถุดิบ ส่วนผสมที่ไม่ใช่ เกษตรอินทรีย์	พิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป	พิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป	ระบุไว้ใน Annex VI Section C	-พิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป -ห้ามใช้ส่วนผสมที่ ปลุกโดยใช้ sewage sludge	- สำนักควบคุมพืช และวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร -สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตร และ อาหารแห่งชาติ

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โครงการพัฒนาระบบการผลิตมาตรฐานอินทรีย์ สำหรับเรือนจำชั่วคราว ภายใต้โครงการ
กำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2558)

ปุ๋ยสัตว์	มกษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
ตราสัญลักษณ์					
การจัดการ ทั่วไป	มุ่งเน้นให้มีการขยายพันธุ์ตาม ธรรมชาติ รักษาสุขภาพสัตว์ ป้องกันโรค หลีกเลี่ยงการใช้ยา เคมี ดูแลสวัสดิภาพของสัตว์ และการลดความเครียด	เน้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่ พืชและสัตว์ให้สอดคล้อง โดย คำนึงถึงความต้องการทางกายและ ความต้องการพื้นฐานของสัตว์ รวมถึงการให้อาหารคุณภาพที่ดีผลิต จากระบบเกษตรอินทรีย์	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	
โรงเรือนและ พื้นที่เลี้ยงสัตว์	- โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงควรมี ลักษณะที่เหมาะสมกับ ภูมิอากาศและสัตว์สามารถออก สู่พื้นที่ภายนอกได้ - สภาพของโรงเรือนเหมาะสม กับสภาพและพฤติกรรมของสัตว์ - เน้นให้สัตว์อยู่อาศัย เหมาะกับ ชนิด พันธุ์ สภาพและอายุสัตว์ มี พื้นที่เพียงพอให้สัตว์เคลื่อนไหว	- โคนมและโคเนื้อ มีพื้นที่คอกไม่ น้อยกว่า 12 ตารางเมตร/ตัว - สุกร น้ำหนักไม่เกิน 50 กก. มี พื้นที่ไม่น้อยกว่า 0.8 ตารางเมตร/ ตัว ส่วนสุกรที่น้ำหนัก 50 กก. ขึ้นไป ให้มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1.3 ตาราง เมตร/ตัว - ไก่ไข่ ให้มีพื้นที่คอกไม่น้อยกว่า 0.2 ตารางเมตร/ตัว (หรือไม่เกิน 5	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	- สำนักพัฒนาระบบ และรับรองมาตรฐาน สินค้าปศุสัตว์ - กองส่งเสริมและ พัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

ผลิตภัณฑ์	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ) ตัวต่อตารางเมตร) และจำนวนเตียง โรงเรือนละไม่เกิน 3,000 ตัว	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
ปุ๋ยคอก	ตามธรรมชาติ - โรงเรือน คอก อุปกรณ์และ เครื่องมือต่างๆ ต้องทำความ สะอาด และ/หรือ ฉ่ำเชื้อตาม ความเหมาะสม	- การเลี้ยงแบบปล่อยในพื้นที่ เปิด ต้องมีที่กันแดดและฝน หรือป้องกันความแปรปรวนของ ภูมิอากาศ			
ระยะ ปรับเปลี่ยน	โคกระบือ - สำหรับผลิตเนื้อ มีระยะ ปรับเปลี่ยน 12 เดือนและอย่าง น้อย ¼ ของช่วงชีวิตต้องถูก เลี้ยงอยู่ในระบบปลอดสารอินทรีย์ - สำหรับผลิตเนื้อลูกโคโค มีระยะ ปรับเปลี่ยน 6 เดือน - โคนม มีระยะปรับเปลี่ยน 90 วัน	โคเนื้อ ระยะปรับเปลี่ยน 12 เดือน โคนม ระยะปรับเปลี่ยน 90 วัน สุกร ระยะปรับเปลี่ยน 12 เดือน ไก่ไข่ ระยะปรับเปลี่ยน 42 วัน	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ (มกช. 9000)

ปลูสัตว์	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
ระยะ ปรับเปลี่ยน	<u>แพะ แกะ</u> - สำหรับผลิตเนื้อ 4 เดือน - สำหรับผลิตนม 90 วัน <u>สุกร</u> - 4 เดือน <u>สัตว์ปีก</u> - สำหรับผลิตเนื้อ ตลอดอายุ ของการผลิต - สำหรับผลิตไข่ 6 สัปดาห์				
อาหารที่ใช้เลี้ยง	- ควรใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากฟาร์ม ตนเองมากที่สุดหรือเป็นวัตถุดิบ ที่ได้จากธรรมชาติซึ่งมากขึ้นที่ ไม่เคยใช้สารเคมีที่ทำไม่ใช้อย่าง น้อย 3 ปีและต้องมีหลักฐาน รับรองด้วย - ในระยะเริ่มต้นเป็นการ ปรับเปลี่ยนอาหารสัตว์ที่ต้อง มีวัตถุดิบที่ผลิตในระบบเกษตร	- อาหารที่ต้องเป็นผลิตผลที่ได้ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกช. - จะต้องมีกาจัดทำแผนการให้ อาหารที่สามารถตรวจสอบได้ - อาหารที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ ในท้องถิ่นที่มีไม่เพียงพอ มกช. อาจ อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบอาหารทั่วไปได้	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM		- สำนักพัฒนาอาหาร สัตว์ กรมปศุสัตว์ - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ (มกช. 9000)

ปศุสัตว์	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
	อินทรีย์ในปริมาณไม่ต่ำกว่า 70% ของวัตถุดิบ สำหรับสูตร อาหารสัตว์เดี่ยวแฉียง และ 65% ของวัตถุดิบ สำหรับสูตรอาหาร สัตว์กระเพาะเดียว	โดยผลไม่ได้เกินสัดส่วนดังนี้ - โคเนื้อ อนุญาตในสัดส่วนไม่เกิน 10% ของน้ำหนักแห้ง - โคนม สุกรและไก่ อนุญาตใน สัดส่วนไม่เกิน 15% ของน้ำหนัก แห้ง			

ที่มา : มาตรฐานสินค้าเกษตร มกช. 9000 เล่ม 2-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554)

: มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกช. (สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.), 2560)

สัตว์น้ำ	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
ตราสัญลักษณ์					
ขอบเขต	มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ครอบคลุมข้อกำหนดในการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ตีพิมพ์ขึ้นตอน ตั้งแต่การเลี้ยง การขนส่ง การแสดงฉลากจนถึงหลังการจับ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยเหมาะสมต่อการบริโภค โดยคำนึงถึงสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์ ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม	มาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ครอบคลุมสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม และทั้งที่กินทั้งพืชและเนื้อ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์สามารถทำได้ทั้งระบบปิดและระบบเปิด หรือในแหล่งน้ำที่มีน้ำไหลเวียนตามธรรมชาติ เช่นการเลี้ยงในกระชังและในระบบปิด เช่น บ่อดิน บ่อปูน รับผิดชอบต่อสังคม	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM เพราะบางข้อกำหนดยังคงคลุมเครืออยู่	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	- กองตรวจ สอบคุณภาพสินค้าประมง กรมประมง - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

สัตว์น้ำ	มกษ. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
การจัดการ ฟาร์มโดยรวม	มีระบบการจัดการฟาร์มที่เอื้อ ต่อการตรวจสอบระบบการผลิต แบบอินทรีย์และมีการวางแผน เพื่อป้องกันสารปนเปื้อน รักษา ไว้ซึ่งระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และมีมาตรการในการลด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด	- ระบบการเพาะเลี้ยงต้อง พิจารณาถึงความต้องการด้าน พฤติกรรมและวิถีชีวิตของสัตว์น้ำ - แนวทางการจัดการต้องให้ ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง สุขอนามัยและความแข็งแรง รวมถึงไม่สร้างผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมด้วย	ใช้ระบบเดียวกับ IFOAM	ระเบียบเดียวกับ IFOAM	- กองตรวจสอบ คุณภาพสินค้าประมง กรมประมง - สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ
ระยะ ปรับเปลี่ยน	- ฟาร์มอาจได้รับอนุญาตให้ทำ การผลิตระบบคู่ขนานได้ใน ระยะที่ทำการปรับเปลี่ยนเป็น ระบบอินทรีย์แต่จะต้องแสดง แผนการผลิตของสองระบบ อย่างชัดเจน - ระยะการปรับเปลี่ยนต้องไม่ต่ำกว่าหนึ่งรอบการผลิต	- ใช้เวลาไม่น้อยกว่าวงจรการเลี้ยง แบบอินทรีย์ 1 รุ่น หรือ 1 ปี ใน กรณีที่ยังวงจรการเลี้ยงนานกว่า 1 ปี - ในกรณีบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไม่ สามารถถ่ายน้ำออกจากบ่อและทำ ความสะอาดได้ บ่อดังกล่าวต้องมี ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเวลา 2 ปี	ใช้ระบบเดียวกับ IFOAM	ใช้ระบบเดียวกับ IFOAM	- สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ - กองตรวจสอบ คุณภาพสินค้าประมง กรมประมง

สัตว์น้ำ	ที่มา (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
อาหารที่ใช้เลี้ยง	<p>มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องได้ จากวัตถุดิบธรรมชาติและต้อง เป็นอาหารที่ผลิตจากวัสดุ อินทรีย์</p> <p>- อาหารที่ใช้อย่างน้อย 50% ของโปรตีนต้องมาจากของเหลือ กระบวนการผลิต ของเสียหรือ วัสดุอื่นที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภค ของมนุษย์</p> <p>- ไม่อนุญาตให้ใช้สารปรุงแต่ง และสิ่งขับถ่ายของมนุษย์</p> <p>- ไม่ประกอบด้วยวัตถุสังเคราะห์ และสารกระตุ้นการกิน</p> <p>- ห้ามนำวัตถุดิบที่ผลิตจากสัตว์ น้ำหรือชิ้นส่วนจากสัตว์น้ำมา ผลิตเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำชนิด เดียวกัน</p>	<p>การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่กิน อาหารจากแพลงก์ตอนใน ธรรมชาติเป็นหลัก</p> <p>- อาหารที่ใช้ต้องมาจากส่วนผลผลิตที่ ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตร อินทรีย์</p> <p>- กรณียังหาวัตถุดิบไม่ได้ อนุโมทย์ให้ใช้วัตถุดิบพืชที่มาจาก การเกษตรทั่วไปหรือเก็บจาก ธรรมชาติได้ แต่ต้องไม่เกิน 5% ของน้ำหนักแห้ง</p> <p>- วัตถุดิบที่เป็นอาหารสัตว์น้ำต้อง เป็นอาหารที่เหมาะสมต่อการ บริโภคของมนุษย์ เพื่อไม่ให้เกิด การแย่งอาหารระหว่างมนุษย์กับ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ</p> <p>- ไม่อนุญาตให้ใช้น้ำที่ปนเปื้อนสิ่ง ขับถ่ายของมนุษย์</p>	ใช้ระเบียบเดียวกับ IFOAM	ระเบียบเดียวกับ IFOAM	<p>- กองวิจัยและพัฒนา อาหารสัตว์น้ำ กรม ประมง</p> <p>- กองตรวจสอบ คุณภาพสินค้าประมง กรมประมง</p> <p>- สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและ อาหารแห่งชาติ</p>

สัตว์น้ำ	มกช. (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และ อาหารแห่งชาติ)	IFOAM (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ นานาชาติ)	EU (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กลุ่มประเทศยุโรป)	NOP (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา)	หน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่
		<ul style="list-style-type: none"> - อนุญาตให้ใช้ Astaxanthin ที่ได้จากแหล่งอินทรีย์ เช่น เปลือกหอยอินทรีย์ เป็นส่วนผสมในอาหารสำหรับปลาแซลมอนและเทร้าท์ ตามความจำเป็น - อนุญาตให้ใช้ histidine ที่ได้จากกระบวนการหมัก เป็นส่วนผสมในอาหารสำหรับปลาประเภทแซลมอน 			

ที่มา : มาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ของประเทศไทย (กรมประมง, 2547)

: มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกช. (สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.), 2560)

ระบบการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS)

IFOAM ให้คำจำกัดความของ PGS ว่าเป็นระบบรับรองมาตรฐานระดับท้องถิ่นที่ให้การรับรองผู้ผลิตบนฐานของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและถูกสร้างจากรากฐานของความเชื่อใจ เครือข่ายทางสังคมและการแลกเปลี่ยนความรู้

"Participatory Guarantee Systems (PGS) are locally focused quality assurance systems. They certify producers based on active participation of stakeholders and are built on a foundation of trust, social networks and knowledge exchange." (International, ม.ป.ป.)

PGS หรือระบบการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วมเป็นระบบประกันคุณภาพที่เหมาะสมกับสภาพการทำเกษตรกรรมภายในแต่ละท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ด้านสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และการทำเกษตรกรรมของท้องถิ่นโดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อการจำหน่ายภายในพื้นที่เป็นหลัก มีลักษณะคล้ายกับการขายตรงซึ่งจะทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในชนบทมากขึ้นโดย ผลผลิตหรือสินค้าที่ผ่านการรับรองจะขายตรงในตลาดชุมชน ร้านค้า ร้านอาหาร ขายตรงให้แก่ครัวเรือนและสถานประกอบการอื่น ๆ

อันที่จริงแล้วหัวใจสำคัญที่สุดของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมคือการที่ระบบก่อตั้งขึ้นโดยเกษตรกร ผู้บริโภคและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและมีการนำไปใช้แบบเฉพาะเจาะจงในแต่ละชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ การเมือง สังคมและการตลาด เป็นระบบที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความยั่งยืนทางระบบเศรษฐกิจระยะยาวและได้รับความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้นการเน้นระบบตลาดในท้องถิ่นหรือระบบขายตรงนั้นเป็นการส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ, 2557)

ระบบการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการรับรองโดยบุคคลที่สามที่มาจาการรับรองขององค์การที่ให้การรับรองในส่วนของการรับรองที่น่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคผลผลิตอินทรีย์

หลักการและองค์ประกอบของระบบรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ สหกรณ์, 2559)

1. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นจุดแข็งของการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้ เช่น การจัดประชุมกลุ่มประจำเดือนเพื่อรวบรวมความคิดเห็น แนวคิดและเป้าหมายของการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่ง

จะทำให้ทราบว่าผู้ผลิตจะต้องปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาในด้านใดบ้าง ต้องทำอะไรและสื่อสารให้กับผู้บริโภคเข้าใจไปพร้อมกัน

2. การมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มวางแผน การตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม กำหนดระเบียบต่าง ๆ กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม กำหนดบทลงโทษ กำหนดกระบวนการตรวจสอบตรวจสอบ กำหนดการประชุมโดยผู้ผลิตต้องเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกันและการฝึกอบรมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบและเกิดการไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ความโปร่งใส กลุ่มต้องจัดทำระบบการรับประกันการผลิตซึ่งจะต้องวางแผนร่วมกันโดยมีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ได้แก่ มาตรฐานข้อกำหนดการผลิต ระบบการตรวจภายในบทลงโทษของผู้ไม่ปฏิบัติตาม รายชื่อ ที่อยู่ สมาชิกผู้ผลิตและแผนการผลิต เป็นต้น

4. ความไว้วางใจ ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับข้อการแลกเปลี่ยนความเห็น การมีส่วนร่วมและความโปร่งใส เป็นกระบวนการที่ทำให้มั่นใจว่าผู้ผลิตจะคำนึงถึงทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้บริโภคด้วยการผลิตตามหลักการเกษตรอินทรีย์ซึ่งความไว้วางใจและเชื่อมั่นในเรื่องนี้เกิดขึ้นได้จากการมีกระบวนการดำเนินการที่โปร่งใส ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบได้

5. ความสัมพันธ์แบบแนวราบ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคกัน จะต้องมีการสร้างภายในกลุ่มแบบระบบประชาธิปไตย ใช้วิธีการแลกเปลี่ยน หมุนเวียนให้คณะตรวจสอบเข้าไปตรวจสอบและยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม

6. กระบวนการเรียนรู้ รูปแบบขั้นตอนการรับรองและการตรวจสอบภายในกลุ่มเป็นรูปแบบการประเมินในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการตรวจสอบความเข้าใจในมาตรฐานและวิธีเพาะปลูกในแปลงอินทรีย์

7. การดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย การขับเคลื่อนในระบบ PGS นี้ขึ้นอยู่กับการทำงานขอเครือข่ายที่หลากหลาย องค์กรจัดทำระบบต้องพัฒนากลุ่มและเชื่อมโยงเครือข่ายให้มีกิจกรรมร่วมกัน และจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกรวมทั้งมีการติดตามตรวจสอบภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

8. ไม่มีลำดับขั้นของอำนาจ เป็นการแบ่งปันอำนาจของการตรวจสอบคุณภาพและกระบวนการผลิตให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความรับผิดชอบและขีดความสามารถในระดับเดียวกัน (สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ, 2557)

ลักษณะสำคัญของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (สมาพันธ์เกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ, 2557)

1. ผู้มีส่วนได้เสียบัญญัติข้อปฏิบัติขึ้นมา โดยใช้กระบวนการแบบประชาธิปไตยที่มีความสอดคล้องและความเข้าใจร่วมกันทั้งนี้ข้อปฏิบัติที่ถูกบัญญัติขึ้นจะต้องมีลักษณะเชิงกระตุ้นไม่ใช่ตีกรอบหรือขัดขวางความคิดสร้างสรรค์
2. องค์กรรากหญ้า ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นการบูรณาการด้านการเกษตรอินทรีย์ เป็นผลของการดำเนินการทางสังคมบนรากฐานของการสร้างองค์กรที่แข็งแกร่งภายใต้การขับเคลื่อนของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด
3. เหมาะกับการเกษตรของผู้ถือครองที่ดินขนาดเล็ก เนื่องจากระบบโครงสร้างเป็นแบบแนวนอนทำให้ต้นทุนไม่มากเน้นที่ความน่าเชื่อถือและยังให้ความสำคัญและกระตุ้นผู้บริโภคให้หันมาสนใจผู้ถือครองที่ดินขนาดเล็ก
4. หลักการและค่านิยม ส่งเสริมการดำรงชีพและความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกรและการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์
5. ระบบและกระบวนการจัดการงานเอกสาร งานด้านเอกสารในระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้อาจมีจำนวนไม่มากแต่ยังคงต้องให้ความสำคัญในส่วนของการทำพันธสัญญาในหลักปฏิบัติต่าง ๆ
6. กลไกการตรวจสอบความยินยอมของเกษตรกร เพื่อบัญญัติเป็นข้อปฏิบัติที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย
7. กลไกสนับสนุนเกษตรกร เพื่อเป็นที่ยอมรับในฐานะเกษตรกรอินทรีย์กลไกการสนับสนุนนี้จะรวมไปถึงที่ปรึกษาภาคสนาม จดหมายข่าว การตรวจเยี่ยมฟาร์ม เว็บไซต์ เป็นต้น
8. สัญญาของเกษตรกร เป็นเอกสารระดับล่างสุดที่เน้นข้อตกลงของเกษตรกรในการปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ
9. ตราประทับหรือตราสินค้า ใช้เป็นหลักฐานแสดงสถานะความเป็นเกษตรกรอินทรีย์
10. ความชัดเจนและการระบุผลจากอดีต ในส่วนของเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติและมาตรฐานที่ตกลงกันไว้ ต้องมีการบันทึกพฤติกรรมไว้เป็นหลักฐานหรือประกาศให้สมาชิกทราบโดยทั่วกัน

ขั้นตอนการรับรองแบบมีส่วนร่วม

1. วิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม
2. เรียนรู้ทำความเข้าใจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3. เรียนรู้กระบวนการ PGS
4. กลุ่มให้คำปรึกษา
5. กลุ่มจัดทำเอกสารที่จำเป็น เช่น ปฏิญญาการสมัครสมาชิก แผนการผลิต ใบสมัครขึ้นทะเบียนกลุ่ม รายการตรวจฟาร์ม PGS รายการตรวจประเมินกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ใบสรุปประเมินแปลง ใบขึ้นทะเบียนผู้ที่ได้รับการรับรอง เป็นต้น
6. รวบรวมฐานข้อมูลสมาชิกในกลุ่ม
7. ร่วมกันตรวจเยี่ยมแปลงและตัดสินใจให้การรับรอง
8. ผู้ประสานงานกลุ่มตรวจเอกสาร

ระบบเกษตรกรรมที่เกื้อหนุนโดยชุมชน (Community Supported Agriculture: CSA)

(เฮนเดอร์สัน & เอ็น, 2557)

CSA เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค เป็นระบบการเกษตรที่เน้นการผลิตอาหารเพื่อชุมชนซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นผลผลิตที่เป็นผักและผลไม้อินทรีย์ โดยมีการรวมกลุ่มกันภายในสมาชิกของชุมชน หัวใจสำคัญของ CSA คือข้อตกลงที่ผูกพันซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค นั่นคือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทำหน้าที่สนับสนุนการเกษตรโดยร่วมรับความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในการดำเนินการผลิตรวมถึงร่วมแบ่งปันผลผลิตที่เกิดขึ้นไปพร้อมกันด้วย เกษตรกรมีลักษณะของการขายตรงผลผลิตของตนเองให้กับผู้ซื้อซึ่งผลผลิตดังกล่าวก็ได้รับการรับรองจากกลุ่มผู้ผลิตและผู้ซื้อด้วยกันภายใต้ความโปร่งใสทุกขั้นตอน

$$\text{ผู้ผลิต} + \text{ผู้บริโภค} + \text{ข้อผูกพันเป็นรายสัปดาห์/รายปีที่มีต่อกัน} = \text{CSA}$$

นอกจากนี้ CSA ยังเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนระบบอาหารและการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืนเนื่องจากเป็นเหมือนกับพื้นที่ที่เกษตรกรและผู้บริโภคได้เข้ามาเรียนรู้ในการสร้างระบบเศรษฐกิจเล็ก ๆ ร่วมกันเพื่อเป็นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานนั่นคือการอุปโภคบริโภคไปพร้อมกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสร้างคุณค่าทั้งด้านความร่วมมือ ความยุติธรรม ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างอาหารและผืนดินที่เพาะปลูก ความเคารพต่อชีวิตและตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ลักษณะของ CSA จะเน้นการผลิตในท้องถิ่นหรือชุมชนและมีการแบ่งปันหรือขายผลผลิตให้แก่สมาชิกและจัดส่งผลผลิตให้แก่สมาชิกเป็นรายสัปดาห์ ในประเทศสหรัฐอเมริกากระดบการมีส่วนร่วม

ร่วมของสมาชิกในการปลูกหรือการจัดส่งผลผลิตจะแตกต่างกันไปในแต่ละที่ เช่น รูปแบบที่มีเงื่อนไขให้สมาชิกต้องเข้ามาช่วยงานเกษตรกรบางอย่างโดยจะถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าสมาชิก ในขณะที่อีกรูปแบบหนึ่งเป็นแบบที่เรียกว่า “จ่ายเงินแล้วรอรับ” (Subscription) โดยเกษตรกรจะทำงานทุกอย่างเองสมาชิกมีหน้าที่เพียงแค่อรับผลผลิตที่จะถูกนำไปส่งให้ทุก ๆ สัปดาห์ แต่โดยมาก CSA ส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นรูปแบบที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทั้งสองแบบข้างต้น โดยเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามาช่วยงานเกษตรกรเป็นบางวัน ช่วยส่งผลผลิตหรือลดค่าสมาชิกให้กับผู้ช่วยงานในสวน

ขั้นตอนในการจัดตั้ง CSA

1. ผู้ริเริ่ม (อาจเป็นเกษตรกรเองหรือไม่ก็ได้) ทำการประชาสัมพันธ์การจัดตั้ง
2. จัดประชุมแก่ผู้ที่สนใจและเกษตรกรเพื่อประเมินเบื้องต้นซึ่งเรื่องที่ต้องอยู่ในวาระการประชุมได้แก่ การชี้แจงความหมายของ CSA เหตุผลที่ต้องบริโภคผลผลิตภายในท้องถิ่น เหตุที่ต้องสนับสนุนการทำเกษตรขนาดเล็กและการประเมินความจริงจังของผู้ร่วมประชุม
3. ตกลงเกี่ยวกับคุณค่าที่กลุ่มต้องการยึดถือร่วมกัน เช่น กลุ่มต้องการผลผลิตที่เป็นอินทรีย์เท่านั้นหรือไม่ ต้องการผลผลิตที่ปลูกเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้นหรือไม่ สมาชิกทุกคนต้องช่วยงานหรือไม่ หรือยกเว้นให้คนที่ยอมจ่ายค่าสมาชิกในอัตราที่สูงขึ้น สมาชิกต้องการรับความเสี่ยงร่วมกับเกษตรกรผู้ผลิตหรือไม่ ผลิตผลอะไรบ้างที่กลุ่มต้องการ
4. ตั้งกลุ่มแกนนำขึ้นมาทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ตัดสินใจเลือกเกษตรกรที่จะเข้าร่วม เลือกสถานที่เพาะปลูก ตัดสินใจเรื่องการจัดส่งผลผลิต ส่งที่ไหนและส่งอย่างไร กำหนดแนวทางเกี่ยวกับค่าสมาชิกและตารางการจ่ายเงิน เป็นต้น
5. กลุ่มแกนนำหาสมาชิกเข้าร่วม
6. สมาชิกทำข้อผูกพันกันโดยตกลงกันแล้วแต่กรณี เช่น ต้องการจะจ่ายเงินค่าผลผลิตล่วงหน้าหรือจะช่วยทำงานในสวน ช่วยส่งผัก หรืองานอื่น ๆ
7. ดำเนินการให้ CSA มีสถานะทางกฎหมายโดยอาจก้าวไปสู่การเป็นสหกรณ์ผู้บริโภคหรือบริษัท เป็นต้น
8. การตัดสินใจในเรื่องการลงทุนในสินทรัพย์ ในกรณี CSA ที่เริ่มต้นด้วยการเช่าที่ดินและเครื่องมือการทำเกษตร ในระยะยาวจำเป็นต้องตัดสินใจเรื่องทรัพย์สินเหล่านี้เป็นของตนเอง โดยมีหลากหลายทางเลือก เช่น ให้เกษตรกรเป็นผู้ลงทุน สมาชิกลงทุนผ่านค่าสมาชิก กลุ่มขอสนับสนุนเงินทุนให้เปล่า หรือขอกู้ยืมเงิน เป็นต้น

2.2 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เกาะพะงัน

2.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะพะงันอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่น้อยที่สุดในจังหวัดประกอบด้วยเกาะขนาดใหญ่ 2 เกาะ คือ เกาะพะงันและเกาะเต่าอยู่ห่างจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอ่าวไทยประมาณ 100 กิโลเมตร อยู่ห่างจากเกาะสมุยประมาณ 20 กิโลเมตร ประกอบด้วย เกาะพื้นที่หลักจำนวน 3 เกาะ คือ เกาะพะงัน เกาะแตนอก เกาะม้า และเกาะบริวาร จำนวน 5 เกาะ คือ เกาะกงเกลี้ยง เกาะกงนุ้ย เกาะว่าวใหญ่ เกาะญี่ปุ่น (ตั้งกู๊ดงกา) และเกาะหินใบ (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเพชรพะงัน, 2559)

ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่บนไหล่ทวีปทางตอนกลางของอ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้ง (Latitude) ที่ 69 องศา – 84 องศาเหนือ และเส้นแวง (Longitude) ที่ 05 องศา – 19 องศาตะวันออก ห่างจากแผ่นดินใหญ่ประมาณ 40 กิโลเมตรและห่างจากกรุงเทพมหานคร 770 กิโลเมตร (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเพชรพะงัน, 2559) บริเวณที่ราบรอบเกาะในอดีตเคยเป็นเมืองขึ้นของเมืองไชยยามาก่อนโดยพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่เกาะพะงันมากกว่า 100 ปี โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นภายในพื้นที่ของเกาะพะงันประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้และเทศบาลตำบลเพชรพะงัน

รูปที่ 1 แสดงโครงสร้างพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนำเสนอด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

(สำนักงานสถิติสุราษฎร์ธานีและสำนักภูมิสารสนเทศสถิติ, 2557)

2.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่เกาะพะงันได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ด้าน คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือโดยแบ่งออกเป็น 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดยฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงปลายลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นช่วงที่คลื่นลมสงบเหมาะแก่การท่องเที่ยวส่วนฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนมกราคมโดยช่วงนี้เป็นช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกชุกโดยเฉพาะเดือนพฤศจิกายน

2.2.3 ลักษณะดิน

ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายมีแร่ธาตุน้อยแต่มีการระบายน้ำค่อนข้างดีเหมาะสำหรับการทำสวนมะพร้าว

2.2.4 ลักษณะแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำสำคัญ ได้แก่ น้ำจากใต้ดิน น้ำตก และลำธาร มีฝายชะลอน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำเป็นระบบประปาชุมชน

2.2.5 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

อาชีพดั้งเดิมของคนในพื้นที่เกาะพะงันคือการทำสวนมะพร้าวแต่ในปัจจุบันหน่วยเศรษฐกิจหลักของเกาะพะงันอยู่ที่การท่องเที่ยวและธุรกิจการให้บริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวและการขายของที่ระลึก โดยกิจกรรมที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติคือกิจกรรม Fullmoon Party ที่จะจัดขึ้นในช่วงคืนพระจันทร์เต็มดวงของทุกเดือนโดยสถานที่จัดงานอยู่ที่บริเวณพื้นที่หาดรีน ตำบลบ้านใต้ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอยู่ที่บริเวณบ้านศรีธนู ตำบลเกาะพะงัน ในส่วนนี้จะเป็นโรงเรียนฝึกโยคะ ที่พักและร้านอาหารเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้พื้นที่เกาะพะงันยังมีความหลากหลายทางชีวภาพเหมาะสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากมีทั้งเทือกเขา ทะเลและน้ำตก ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ด้านการพาณิชย์และกลุ่มอาชีพภายในพื้นที่ มีกลุ่ม OTOP จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น (นายวาสิณธุ์ โชติช่วง) กลุ่มผ้ามัดย้อมโฉลกบ้านเก่า (นางอุสาห์ บุญรอด) (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเพชรพะงัน, 2559) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายในพื้นที่เกาะพะงันที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งสิ้น 14 กลุ่ม ดังตารางแสดงรายชื่อวิสาหกิจชุมชนบนพื้นที่เกาะพะงัน

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อวิสาหกิจชุมชนบนพื้นที่เกาะพะงัน

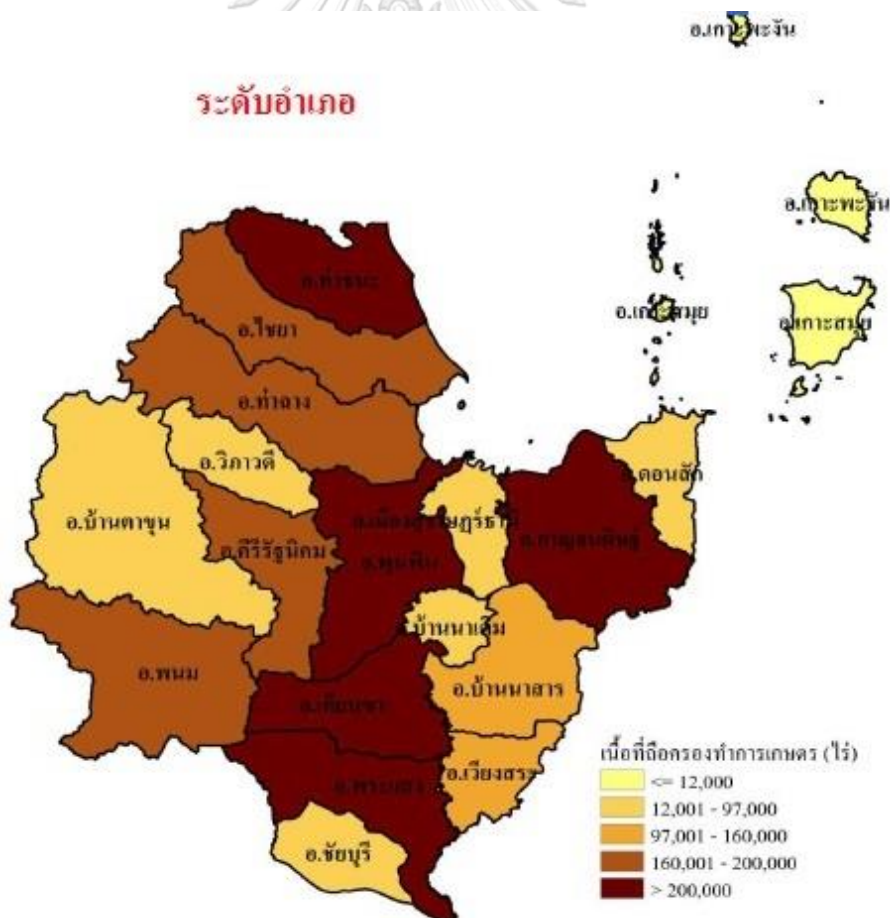
ลำดับ	รหัสทะเบียน	ชื่อ	ที่ตั้ง
1	5-84-05-01/1-0001	<u>วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโหลกบ้านเก่า</u>	51/4 หมู่ 5 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077377359
2	5-84-05-01/1-0002	<u>วิสาหกิจชุมชนปลาหมึกแห้งบ้านโหลกหล้า</u>	2/5 หมู่ 7 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077374208
3	5-84-05-01/1-0003	<u>วิสาหกิจชุมชนปลาเค็มบ้านโหลกหล้า</u>	21/5 หมู่ 7 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0814778879
4	5-84-05-01/1-0005	<u>วิสาหกิจชุมชนน้ำมันมะพร้าวบ้านโหลกหล้า</u>	116/1 หมู่ 7 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 017473675
5	5-84-05-01/1-0006	<u>วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านศรีธนู</u>	76 หมู่ 8 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077349043
6	5-84-05-01/1-0007	<u>วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน</u>	44/65 หมู่ 1 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0813703128
7	5-84-05-01/1-0018	<u>วิสาหกิจชุมชนเปลือกมะพร้าวเกาะพะงัน</u>	18/1 หมู่ 4 ต.เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0816761432
8	5-84-05-02/1-0001	<u>วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงผึ้งโพรง</u>	33 หมู่ 2 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 098756700
9	5-84-05-02/1-0002	<u>วิสาหกิจชุมชนชมรมแพทย์แผนไทยอำเภอเกาะพะงัน</u>	29/1 หมู่ 2 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0810784344
10	5-84-05-02/1-0003	<u>วิสาหกิจชุมชนบ้านทองนาง</u>	45/4 หมู่ 5 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0828058895
11	5-84-05-02/1-0004	<u>วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน</u>	49/1 หมู่ 2 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0895931513
12	5-84-05-03/1-0001	<u>วิสาหกิจชุมชนเกาะเต่าไปโอติเซล</u>	5/1 หมู่ 3 ต.เกาะเต่า อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077456639
13	8-84-05-02/1-0010	<u>วิสาหกิจชุมชนไม้ผลตำบลบ้านใต้</u>	77/3 หมู่ 5 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน

ลำดับ	รหัสทะเบียน	ชื่อ	ที่ตั้ง
			จ.สุราษฎร์ธานี
14	8-84-05-02/1-0011	วิสาหกิจชุมชนน้ำมันมะพร้าว เกาะพะงัน	49 หมู่ 4 ต.บ้านใต้ อ.เกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0814775553

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (smce.doae.go.th)

ในส่วนของภาคเกษตรกรรมนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำสวนมะพร้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และทำการประมงพื้นบ้านเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นเกาะมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ในส่วนการทำฟาร์มปศุสัตว์ยังมีอยู่น้อยส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน เช่น เป็ด หมู หุ่ลม ไก่พันธุ์พื้นบ้าน

รูปที่ 2 แสดงเนื้อที่ถือครองการทำเกษตร

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนำเสนอด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

(สำนักงานสถิติสุราษฎร์ธานีและสำนักภูมิสารสนเทศสถิติ, 2557)

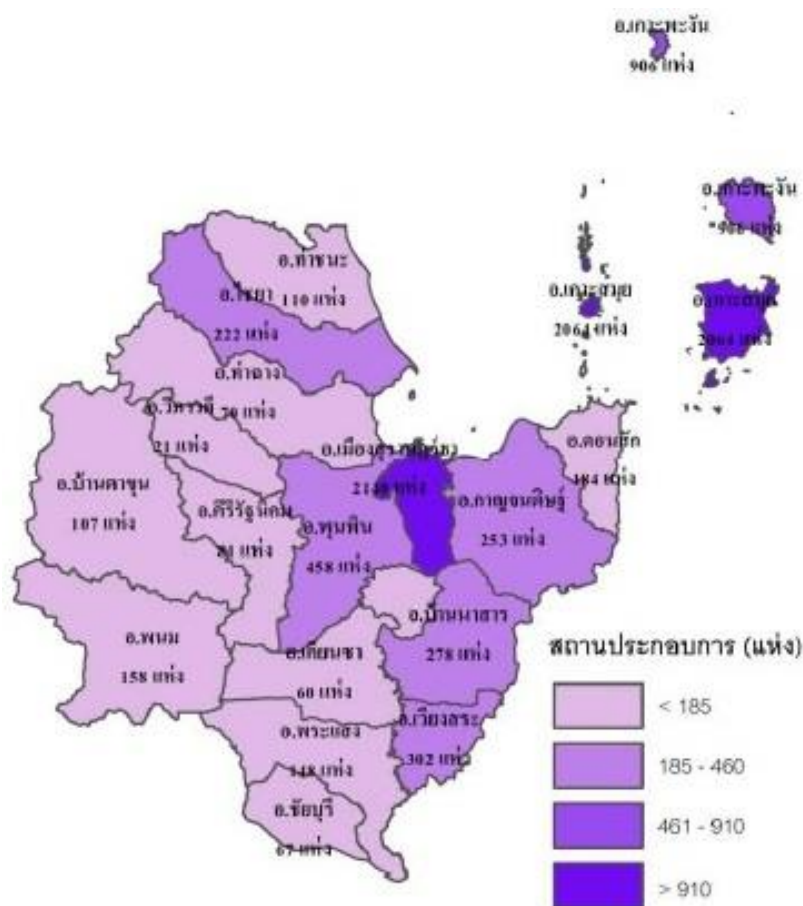
ประเทศไทยมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร 114.6 ล้านไร่ โดยจังหวัดที่มีเนื้อที่ถือครองในการทำเกษตรกรรมมากที่สุดคือจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็น 6.6 ล้านไร่ ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2.8 ล้านไร่ เป็นอันดับที่ 13 ของประเทศ

ด้านการท่องเที่ยวบนเกาะพะงันมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น น้ำตกธารเสด็จ เป็นน้ำตกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นผู้พระราชทานนามและเสด็จประพาสถึง 14 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีน้ำตกแพง ธารน้ำรัก ธารกล้วยไม้มีและจุดชมวิวที่โดมศิลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาได้แก่ พระพุทธบาทจำลอง (วัดมะเตือหวาน) ตั้งอยู่บนเกาะพะงัน บนยอดเขามิมนชพพระพุทธบาทจำลอง

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปี พ.ศ. 2554 สถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวไปเยือนมากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ เกาะสมุย คิดเป็นจำนวน 1,247,717 คน อันดับที่ 2 ได้แก่ เมืองสุราษฎร์ธานี 1,325,638 คน และอันดับที่ 3 เกาะพะงัน 619,609 คน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีสัดส่วนที่มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2559)

ในส่วนของการทำงานภายในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการต่าง ๆ นั้น ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานชาวพม่ามากกว่าคนไทยเนื่องจากมีทักษะภาษาอังกฤษค่อนข้างดีและอัตราค่าแรงต่ำกว่าคนในพื้นที่

รูปที่ 3 แสดงสถานประกอบการ ที่พักแรม บริการอาหารและเครื่องดื่มของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนำเสนอด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)
(สำนักงานสถิติสุราษฎร์ธานีและสำนักภูมิสารสนเทศสถิติ, 2557)

สถานประกอบการ ที่พักแรม บริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งสิ้น 7,728 แห่ง มีคนทำงาน 29,996 คน เป็นลูกจ้าง จำนวน 18,562 คน

2.2.6 ระบบการประปาและไฟฟ้า

อำเภอเกาะพะงันมีการประปาส่วนภูมิภาคสาขาเกาะพะงัน 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณเขาเสาธง ชุมชนที่ 2 บ้านโฉลกบ้านเก่า มีกำลังการผลิต 500 ลบ.ม.

ระบบการไฟฟ้าของอำเภอเกาะพะงัน อยู่ในเขตบริการไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เกาะสมุย ถนนในเขตเทศบาลที่มีไฟฟ้าสาธารณะ ได้แก่ สายท้องศาลา – บ้านใต้ สายท้องศาลา – โฉลกหล้า

2.2.7 การคมนาคม

1. ระบบการขนส่งระหว่างเกาะพะงันกับเกาะสมุย เกาะเต่าและแผ่นดินใหญ่

- เกาะพะงัน – สุราษฎร์ธานี ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง
- เกาะพะงัน – เกาะสมุย ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 30 นาที
- เกาะพะงัน – เกาะเต่า ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2. ท่าเทียบเรือ

ท่าเทียบเรือโดยสารบนเกาะมี 2 แห่ง เป็นท่าเทียบเรือของภาครัฐ 1 แห่งและเอกชนอีก 1 แห่ง ท่าเทียบเรือประมงในเขตเทศบาลมี 1 แห่ง ได้แก่ ท่าเทียบเรือหัวเทียน

2.2.8 การแบ่งพื้นที่การท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะพะงัน

รูปที่ 4 แสดงการแบ่งพื้นที่การท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดัดแปลงจาก : สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน Koh Phangan Hotel & Tourism
(สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน, ม.ป.ป)

ปัจจุบันเกาะพะงันได้มีการแบ่งพื้นที่ภายในเกาะ (Zoning) ออกเป็น 5 ส่วนซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่ในเชิงการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในเกาะพะงันโดยในแต่ละพื้นที่จะเน้นตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือก

ทำกิจกรรมตามความสนใจและเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายเพิ่มมากขึ้นด้วย (สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน, ม.ป.ป)

1. Lifestyle Zone

ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มหาดในวก หาดท้องศาลา หาดบางจะรู หาดบ้านใต้ หาดบางน้ำเค็ม บ้านค่ายและหาดหินล่อ พื้นที่บริเวณนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเจริญและความสะดวกสบายพร้อมกับการได้ชมความสวยงามตามธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนในพื้นที่ โดยพื้นที่บริเวณนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเกาะพะงันหลากหลายกิจกรรม เช่น “ประเพณีงานชักพระทางทะเล” ที่จะจัดขึ้นในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 11 ทุกปี ที่จะจัดขึ้นบริเวณสนามทำเทียบเรือเกาะพะงัน “เรือหลวงพงัน” หรือ U.S.S. STARK COUNTY L.S.T. 1134 ที่ตั้งอยู่บริเวณหาดท้องศาลาเป็นเรือรบปลดระวางที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) โดยมีการจัดนิทรรศการภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้เคยเสด็จมายังเกาะพะงันในอดีต นอกจากนี้ยังมีการจัดงานถนนคนเดินตลาดเก่าที่จะจัดขึ้นทุก ๆ เย็นวันเสาร์โดยมีการจำหน่ายอาหาร ผัก ผลไม้และสินค้าพื้นถิ่นรวมไปถึงสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ด้วย (เกาะพะงันทูเดย์, ม.ป.ป-a)

2. Nightlife Zone

ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะครอบคลุมพื้นที่ กลุ่มบางสน หาดรีนโน หาดสีกันตั้ง หาดลีลา หาดหัวแหลม หาดรีนนอก หาดคนที หาดยวน หาดเทียนตะวันออก หาดยาวตะวันออกและหาดห้วยน้ำ พื้นที่ในบริเวณนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบของปาร์ตี้ โดยมีกิจกรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของเกาะพะงันคือ ฟูลมูนปาร์ตี้ (Full Moon Party) จัดอยู่ที่บริเวณหาดรีน นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารที่เป็นจุดชมวิวที่สวยงามเช่น จุดชมวิวท้องยางเป็นร้านอาหารที่ได้รับการออกแบบให้เห็นวิวทะเลในมุมแบบ 360 องศา (เกาะพะงันทูเดย์, ม.ป.ป-b)

3. Heritage & Nature Zone

ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มหาดท้องนายปานน้อย หาดท้องนายปานใหญ่ หาดธารเสด็จและหาดทองแดง เป็นพื้นที่ที่มีส่วนที่ได้รับการอนุรักษ์เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสถานที่ที่มีชื่อเสียงในบริเวณนี้ได้แก่หาดธารและน้ำตกธารเสด็จซึ่งน้ำตกที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงที่สุดของเกาะพะงันโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงเสด็จประพาสน้ำตกธารเสด็จรวมทั้งสิ้น 14 ครั้ง (เกาะพะงันทูเดย์, ม.ป.ป-c)

4. Intro The Sea Zone

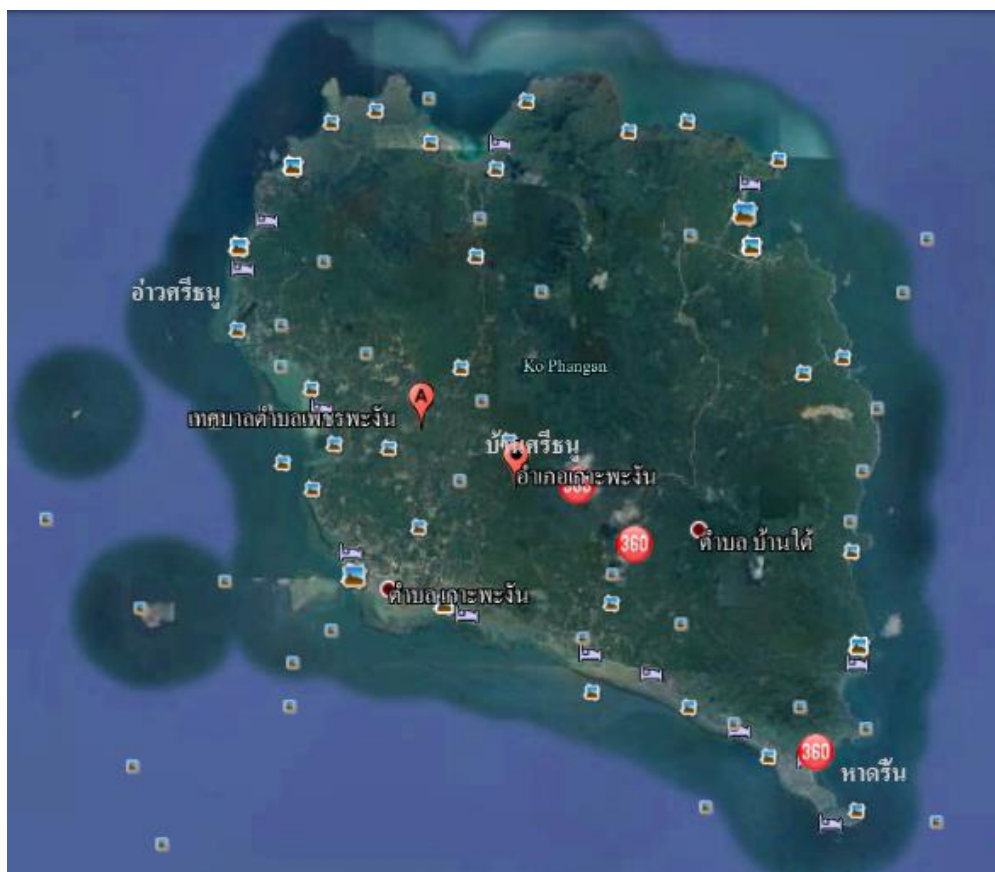
ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มหาดสลัด หาดแม่หาด หาดทองกลาง อ่าวหินงาม อ่าวโฉลกหลำ หาดขอมและหาดขวด เป็นพื้นที่ที่เน้นการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวประมงของคนในพื้นที่ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการชื่นชมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวประมงและต้องการซื้อสินค้าและของฝากจำพวกอาหารทะเล โดยพื้นที่ อ่าวโฉลกหลำ เป็นที่ตั้งหมู่บ้านชาวประมงและเป็นแหล่งจำหน่ายอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุดของเกาะพะงันซึ่งจะส่งจำหน่ายไปยังทั้งร้านอาหารและโรงแรมทั่วพื้นที่เกาะพะงัน นอกจากนี้ยังมีเกาะม้าซึ่งเป็นจุดที่ได้รับความนิยมจากนักดำน้ำ เป็นจุดที่มีความหลากหลายของปะการัง ปะการังอ่อน ปลาและดอกไม้ทะเล (เกาะพะงันทุเดย์, ม.ป.ป-d)

5. Health & Wellness Tourism Zone

ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มหาดปลายแหลม หาดวกตุ้ม หินกอง หาดศรีธนู หาดเจ้าเงาะ หาดสนหาดดาวตึก หาดยาว หาดเทียนและหาดกรวด พื้นที่ส่วนนี้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาพักผ่อน บำบัดร่างกายและจิตใจในวิถีธรรมชาติ ซึ่งภายในพื้นที่นอกจากจะมีหาดที่มีบรรยากาศที่สวยงามและเงียบสงบ เช่น หาดยาวและหาดสนแล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนเพื่อสุขภาพ โรงแรม ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ โรงเรียนสอนนวดแผนไทย โรงเรียนมวยไทยและสถานฝึกโยคะในบริเวณพื้นที่อ่าววกตุ้มและอ่าวศรีธนูอีกด้วย (เกาะพะงันทุเดย์, ม.ป.ป-e)

2.2.9 ข้อมูลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เกาะพะงัน

รูปที่ 5 แสดงภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่เกาะพะงัน

ดัดแปลงจาก : Google Earth Pro

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.9.1 เทศบาลตำบลเกาะพะงัน (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเกาะพะงัน, 2557)

เดิมเทศบาลตำบลเกาะพะงันได้รับการยกฐานะมาจากสุขาภิบาลเกาะพะงันตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 โดยที่ทำการ ตั้งอยู่บนถนนท้องศาลา - โฉลกหล้า ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ประมาณ 24.65 ตารางกิโลเมตร หรือ 15,806 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้านครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 1-3 ตำบลเกาะพะงัน ได้แก่หมู่ที่ 1 บ้านท้องศาลา หมู่ที่ 2 บ้านโนสวน หมู่ที่ 3 บ้านมะเดื่อหวาน และหมู่ที่ 1 บ้านใต้ ตำบลบ้านใต้ และ 7 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนบ้านท้องศาลา (หมู่ที่ 1 ต.เกาะพะงัน)
2. ชุมชนบ้านโนวก - สวนวัด (หมู่ที่ 1 ต.เกาะพะงัน)

3. ชุมชนบ้านดอนทราย (หมู่ที่ 1 ต.เกาะพะงัน)
4. ชุมชนบ้านในสวน (หมู่ที่ 2 ต.เกาะพะงัน)
5. ชุมชนบ้านหินสองก้อน (หมู่ที่ 1 ต.บ้านใต้)
6. ชุมชนบ้านหน้าทับ (หมู่ที่ 1 ต.บ้านใต้)
7. ชุมชนบ้านมะเดื่อหวาน (หมู่ที่ 3 ต.เกาะพะงัน)

ลักษณะการใช้ที่ดินของเขตพื้นที่เทศบาลสามารถแบ่งได้ดังนี้

- พื้นที่พักอาศัย	500	ไร่
- พื้นที่เกษตรกรรม	13,000	ไร่
- พื้นที่พาณิชยกรรม	230	ไร่
- พื้นที่อุตสาหกรรม	5	ไร่
- พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ	70	ไร่
- พื้นที่ตั้งสถานศึกษา	20	ไร่
- สวนสาธารณะ/นันทนาการ	25	ไร่
- พื้นที่ว่าง	1,056	ไร่

ในด้านงบประมาณบริหารจัดการภายในพื้นที่โดยมากมุ่งเน้นที่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน อ้างอิงจากการประเมินผลแผนพัฒนาในปีงบประมาณ 2557 โดยเป็นปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำอุปโภค การปรับปรุงมาตรฐานของน้ำให้มีความใกล้เคียงกับมาตรฐานของชุมชนเมือง ปัญหาด้านคมนาคม การปรับปรุงระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย การก่อสร้างโรงคัดแยกขยะและการบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

2.2.9.2 เทศบาลตำบลเพชรพะงัน (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเพชรพะงัน, 2559)

เทศบาลตำบลเพชรพะงันเริ่มต้นจากการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพะงันตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 และปรับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดกลางเมื่อปี พ.ศ. 2552 ซึ่งในปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นเทศบาลและเปลี่ยนชื่อจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพะงันเป็นเทศบาลตำบลเพชรพะงันตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 42 เพื่อให้ไม่สับสนกับ “เทศบาลตำบลเกาะพะงัน” ที่มีอยู่แต่เดิม โดยที่ทำการเทศบาลตำบลเพชรพะงันตั้งอยู่ที่บ้าน

โฉลกบ้านเก่า ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่โดยประมาณ 61 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 38,125 ไร่

เขตการปกครองเทศบาลตำบลเพชรพะงันประกอบด้วย 5 ชุมชน ได้แก่

ชุมชนที่ 1	บ้านวกตุ่ม	เทศบาลตำบลเพชรพะงัน
ชุมชนที่ 2	บ้านโฉลกบ้านเก่า	เทศบาลตำบลเพชรพะงัน
ชุมชนที่ 3	บ้านหินกอง	เทศบาลตำบลเพชรพะงัน
ชุมชนที่ 4	บ้านโฉลกหล้า	เทศบาลตำบลเพชรพะงัน
ชุมชนที่ 5	บ้านศรีธนู	เทศบาลตำบลเพชรพะงัน

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและมีความหลากหลายทางชีวภาพมาก ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายมีแร่ธาตุน้อยแต่มีการระบายน้ำที่ดีเหมาะกับการปลูกและทำสวนมะพร้าว พื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดประมาณ 33,925 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 24,450 ไร่

ในทางเศรษฐกิจนั้นด้านการเกษตรกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว สวนผลไม้ได้แก่ ปรเภท ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง กล้วย และผักสวนครัว อีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพทำการประมงโดยมีทั้งหมด 4 ชุมชนที่มีพื้นที่ติดทะเลโดยเฉพาะบ้านโฉลกหล้าซึ่งนับว่าเป็นแหล่งอาหารทะเลที่สำคัญของอำเภอเกาะพะงัน

ตารางที่ 4 แสดงพื้นที่ทำการเกษตรในแต่ละชุมชน

ชุมชนที่	ชื่อชุมชน	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)
1	บ้านวกตุ่ม	2,926
2	บ้านโฉลกบ้านเก่า	1,935
3	บ้านหินกอง	1,557
4	บ้านโฉลกหล้า	5,222
5	บ้านศรีธนู	8,324
รวม		19,964

ที่มา : แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) เทศบาลตำบลเพชรพะงัน, 2559

ในส่วนแหล่งน้ำสำหรับรองรับการทำเกษตรกรรมแบ่งเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติซึ่งประกอบด้วย ลำน้ำ ลำห้วย บึง หนอง น้ำตก รวม 28 แห่ง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย บ่อน้ำ ตัน บ่อโยก บ่อบาดาลสาธารณะทั้งสิ้นจำนวน 123 แห่ง

2.2.9.3 เทศบาลตำบลบ้านใต้ (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนฝ่ายอำนวยการสำนักปลัดเทศบาลบ้านใต้, 2559)

พื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใต้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะพะงัน โดยได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยใน 20 กันยายน พ.ศ. 2554 มีพื้นที่ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นเนื้อที่โดยประมาณ 52,500 ไร่ โดยสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านใต้ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่ที่ 2 บ้านนอก
2. หมู่ที่ 3 บ้านเหนือ
3. หมู่ที่ 4 บ้านค้าย
4. หมู่ที่ 5 บ้านท้องนายปาน
5. หมู่ที่ 6 บ้านหาดรีน

ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงเป็นพื้นที่ที่มีทะเลล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน มีพื้นที่ป่า น้ำตกและลำธารที่อุดมสมบูรณ์ สภาพดินเกือบทั้งหมดเป็นดินปนทรายและหินที่ราบชายฝั่งซึ่งเหมาะแก่การทำสวนมะพร้าวและสวนผลไม้

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว สวนผลไม้และสวนยางพารา ระบบการผลิตในพื้นที่ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรและการประมงโดยเป็นการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก ในส่วนของธุรกิจการท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงคือ หาดรีน ที่จะมีการจัดกิจกรรม ฟูลมูนปาร์ตี้ (Full Moon Party) ซึ่งจะจัดในช่วงพระจันทร์เต็มดวงของทุกเดือน เป็นกิจกรรมที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างมากทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่นวัดนอก เจดีย์วัดใน พระบรมรูปรัชกาลที่ 5 อาศรมท้องนาง และสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น น้ำตกธารเสด็จ น้ำตกธารประเวศ น้ำตกธารประพาส ซึ่งรัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสถึง 14 ครั้ง อ่าวท้องนายปาน อ่าวธารเสด็จ เป็นต้น

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเทศบาลตำบลบ้านใต้จะเป็นระบบธุรกิจการท่องเที่ยว การทำเกษตรกรรม การทำประมงชายฝั่งมีการจับปลาหมึกขายเป็นสินค้าหลักและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีการทำการปศุสัตว์เช่นการเลี้ยง โคเนื้อ ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่พื้นเมือง เป็ดเนื้อ เป็ดไข่

กระบือและสุกร ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว

การทำสวนมะพร้าว

ในพื้นที่ตำบลบ้านไต้มีการทำสวนมะพร้าวกระจายอยู่ทั่วทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นการทำสวนมะพร้าวอย่างเดียวแต่บางแห่งจะมีการปลูกเป็นสวนผสมกับไม้ผลอื่น ๆ เช่นมะม่วงหิมพานต์ ในตำบลบ้านไต้มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งหมดคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 38,504 ไร่ และผู้ประกอบการสวนมะพร้าวมีจำนวนทั้งสิ้น 480 ครัวเรือน โดยผลผลิตจากสวนมะพร้าวจะทำการขายในรูปของมะพร้าวเป็นผลให้แก่วพ่อค้าคนกลางและแปรรูปขายเป็นมะพร้าวแห้งส่งขายยังโรงงานทำน้ำมันมะพร้าว

มะม่วงหิมพานต์

ตำบลบ้านไต้มีพื้นที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์ประมาณ 20 ไร่ มีเกษตรกรปลูกประมาณ 50 ราย และมีแนวโน้มที่จะขยายการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีความต้องการสูง

พืชผัก

ตำบลบ้านไต้มีพื้นที่ปลูกผักประมาณ 20 ไร่ โดยมากเป็นลักษณะของการปลูกผักไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนไม่ได้เพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก ผักส่วนที่เหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือนจะถูกนำมาขายที่ตลาดบ้านดอนและตลาดในอำเภอใกล้เคียง

พืชไร่

ตำบลบ้านไต้มีพื้นที่ปลูกพืชไร่ประมาณ 50 ไร่ โดยเป็นการปลูกพืชแซมผัก เช่น ปลูกแซมในสวนไม้ผล สวนยางพาราและปลูกแซมในสวนมะพร้าว พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ สับปะรด มะละกอ เผือก มันและกล้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.3 ยุทธศาสตร์และนโยบายของภาครัฐ

2.3.1 นโยบายระดับประเทศ

2.3.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยในปัจจุบันมีระยะเวลาของแผนในแต่ละฉบับรวมระยะเวลา 5 ปี หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำแผน คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์เริ่มปรากฏให้เห็นในแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา (พ.ศ. 2540 – 2544) ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาย้อนหลังในช่วงเวลา 10 ปี ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 เป็นต้นไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้มีการให้ความสำคัญกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินแผนเช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ในด้านของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นส่วนย่อยหนึ่งของกระบวนการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนโดยส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส โดยมีการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืนซึ่งมีการเสนอในหลากหลายแนวทางเช่นเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ รวมไปถึงแนวทางเกษตรอินทรีย์ด้วยเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารภายในครัวเรือนโดยให้เชื่อมโยงกับแหล่งความรู้ในพื้นที่และมีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน

ในส่วนของการลงทุนได้มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการเพื่อให้มีน้ำในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการรณรงค์สนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ให้ความสำคัญกับการขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่เกษตรกรรมและเพื่อลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตร พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายด้านการตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนภาคการผลิตและบริการชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการด้วยตนเอง พัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีอำนาจในการจัดการด้านการตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่มีการสะสมองค์ความรู้และพัฒนาจากฐานความต้องการตอบสนองต่อตลาดที่กำลังขยายตัวเช่นการมุ่งเน้นนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพเกษตรอินทรีย์ อาหารสุขภาพ สมุนไพรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านการศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรของไทยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดจากโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ และการตระหนัก เรื่องสุขอนามัยของผู้บริโภค ซึ่งสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญต่อ

ประเด็นเหล่านี้ นอกจากนี่ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเพื่อเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่ เช่น การพัฒนาสมุนไพร การแพทย์แผนไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านเกษตรอินทรีย์

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559)

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โดยใช้แนวทางเดียวกับแผนฉบับที่ 10 ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนบทบาทการบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน เช่น ศูนย์พันธุ์ข้าวชุมชน โรงปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร

ในแผนนี้มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจเกษตรกรและผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งรวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องและลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเพื่อเป็นการขยายการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการทำการเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศตามแนวคิดของการทำเกษตรกรรมยั่งยืนโดยเสนอให้มีการจัดทำกลไกให้ความรู้ทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาวะและภูมิสังคมของประเทศ ปรับระบบการใช้ที่ดิน และการค้นคว้าชนิดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ใช้น้ำน้อย และทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งสนับสนุนการสร้างตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ด้วย

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(Sustainable Development Goals) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ

ในแผนนี้ค่อนข้างจะมีแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากกว่าแผนที่ 10 และ 11 โดยมีการกล่าวถึงแผนงานและโครงการรวมถึงระบุหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบนำไปปฏิบัติด้วย ในแผนนี้ยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นสุขภาพโดยปรากฏแผนเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพให้มีการบริโภคอาหารและสินค้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานซึ่งมีการส่งเสริมการผลิตและบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลดีต่อสุขภาพซึ่งรวมไปถึงผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์ด้วย นอกจากนี้ยังมีมาตรการให้แรงจูงใจทางภาษีแก่ผู้ผลิตอาหาร ผู้จำหน่าย และร้านอาหาร ที่มีการจัดบริการอาหารสุขภาพ ผักและผลไม้ปลอดสารพิษเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคอีกทั้งยังมีแนวทางการให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรที่ปลูกพืชผักผลไม้เกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ผ่านมาตรการทางการเงินการคลังและการยกระดับราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้แตกต่างจากสินค้าเกษตรที่ใช้สารเคมี รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการรับรองมาตรฐานและการพิสูจน์ตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังมีการเสนอการจัดทำโซนนิ่งระบบเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นรูปธรรมโดยนำร่องในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเหมาะสม และเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อขยายฐานรายได้ โดยมีแผนรองรับที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยเสนอให้มีการผลักดันประเด็นการพัฒนาที่มีความเชื่อมโยงเข้ากับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนแม่บทของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นขั้นตอนทั้งทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด เช่น ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ. 2559 - 2564) ระบุถึงแผนงานและโครงการสำคัญในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์โดยมีสาระสำคัญเพื่อส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น และมีการส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบ โดยมีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการ ทั้งนี้มีหน่วยงานดำเนินงานหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย ภาคเอกชน เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร โดยใช้กรอบระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) คือเป็นรูปแบบการกระจายตัวทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งเพื่อให้กลุ่มชาวบ้านพึ่งพิงตนเองได้ตั้งนั้นจึงได้มีแนวทางให้พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิดเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ยังมีแผนพัฒนาพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร สุรินทร์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ศรีสะเกษ ให้เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพสูง รวมทั้งพื้นที่ที่มีศักยภาพอื่น ๆ โดยปรับกระบวนการผลิตให้อยู่ภายใต้มาตรฐานเกษตรปลอดภัย พัฒนาห่วงโซ่เกษตรอินทรีย์ให้

ครอบคลุมทุกขั้นตอนการผลิต พร้อมทั้งขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตและชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเอง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ตอบสนองตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพและการส่งออก จัดตั้งกองทุนเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมตลาดสีเขียวในชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติจัดทำโดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้จัดตั้งขึ้นตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2555 โดยมีอำนาจหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศซึ่งมีรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและรองเลขานุการร่วมกับผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ โดย ณ ปัจจุบัน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติมีทั้งสิ้นสองฉบับ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554) โดยหลังสิ้นสุดแผน
ที่ 1 คณะกรรมการฯ ได้ขยายเวลาของแผนปฏิบัติการไปถึงปี 2555 และยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) ทั้งนี้ในช่วงปี 2556 - 2557 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงทำให้การนำเสนอยุทธศาสตร์มีความล่าช้า โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554) (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2551)

หลักการคือยึดแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางแนวทางการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการดำเนินงานในเชิงบูรณาการการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภคและสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ยุทธศาสตร์ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม

(1.1) การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมทั้งห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ การขนส่งไปจนถึงการตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

(1.2) การส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่

(1.3) การจัดทำฐานข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ โดยจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ผลการดำเนินงานสำคัญ สร้างและสนับสนุนงานวิจัยพัฒนาความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์เผยแพร่และประยุกต์ใช้งานวิจัยเศรษฐกิจจำนวน 92 เรื่อง จัดทำฐานข้อมูล องค์ความรู้และนวัตกรรม 3 ฐาน คือ นวัตกรรมในธุรกิจเกษตรอินทรีย์ การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ ผลักดันให้เกิดการลงทุนในธุรกิจนวัตกรรม 33 โครงการ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเกษตรกร และร่วมจัดการแสดงนิทรรศการด้านการตรวจรับรองฟาร์มและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำในงาน Organic and Natural Expo 2011 (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560b)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน

การพัฒนาการผลิตและสร้างเครือข่ายสู่การพึ่งตนเอง โดยสนับสนุนให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตที่เป็นอินทรีย์วัตถุดิบอย่างเพียงพอ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น การพัฒนาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตส่วนเกินโดยพัฒนาและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางการค้าและการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการที่จะนำผลิตภัณฑ์สินค้าอินทรีย์ในท้องถิ่นออกสู่ตลาดรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดชุมชนและตลาดเชิงสถาบันอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

ผลการดำเนินงานสำคัญ มีการสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ในระดับภูมิภาคร่วมกับมหาวิทยาลัย 13 แห่งส่งเสริมและถ่ายทอดการใช้ปัจจัยการผลิตในการทำเกษตรอินทรีย์ทดแทนการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีสู่เกษตรกร จำนวน 70,000 กลุ่ม ประมาณ 3.85 ล้านรายทั่วประเทศ ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการทำเกษตรอินทรีย์สู่เกษตรกรจำนวน 34,800 กลุ่ม ประมาณ 1.8 ล้านรายจัดสัมมนาและฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มเครือข่ายปศุสัตว์อินทรีย์ในชุมชน (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560b)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์

(3.1) การพัฒนาการผลิตและเครือข่ายทั้งระบบเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยสนับสนุนการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร สถาบันเกษตรกรและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

(3.2) การพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย โดยศึกษาทบทวนและพัฒนาระบบมาตรฐานและการตรวจรับรองของประเทศให้เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(3.3) การพัฒนาการตลาดสู่สากล โดยจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานสำคัญ กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมสินค้าพืช ปศุสัตว์ ประมง ประกอบด้วย การแปรรูปการแปรรูปและการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ คัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมและสมัครใจขอรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่งเสริมการจัดหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ (Organic Village) สนับสนุนให้ผู้ประกอบการที่สนใจรวมตัวกันเป็น Green Shop และจัด Organic & Natural Expo (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560b)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์

(4.1) การจัดทำมีกลไกระดับนโยบายในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นเอกภาพ มีการบูรณาการแผน งบประมาณและประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วนในทุกระดับและติดตามประเมินผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(4.2) การจัดทำมีระบบการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ

ผลการดำเนินงานสำคัญ จัดตั้งคณะกรรมการรวม 3 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการบริหารจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ คณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์และคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยปัจจุบันได้รวมคณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์และคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เข้าด้วยกันแล้วผลักดันโครงการนำร่องขับเคลื่อนการบูรณาการในระดับพื้นที่ในโครงการบูรณาการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2553 - 2555 (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560b)

2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560a)

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาคการศึกษาใน 4 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง) และได้มีการนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีร่างประเด็นยุทธศาสตร์ฉบับนี้ โดยได้มีการเผยแพร่ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์

เน้นส่งเสริมการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการต่อยอดงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมด้านการเกษตร การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์และให้การสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ด้านเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาแกนนำเกษตรกรระดับชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบโดยผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีอยู่ในทุกท้องที่ มีการจัดทำหลักเกณฑ์การสำรวจและจัดทำทะเบียนเกษตรกรของเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพื่อใช้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาให้สามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์นี้เน้นที่การพัฒนาการผลิต การแปรรูป บรรจุหีบห่อและระบบการขนส่งโดยแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านและการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เข้าสู่มาตรฐานในระดับสากล เน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร บุคลากรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป เน้นการรวมกลุ่มเกษตรอินทรีย์และส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์ เช่น เมล็ดพันธุ์ ชีวภัณฑ์และมาตรการให้ความช่วยเหลือเรื่องมาตรการด้านภาษี

นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ วางระบบบริหารโครงสร้างพื้นฐานทั้ง ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำและส่งเสริมการจัดทำเขตเกษตรอินทรีย์ (Organic Zoning) ให้มีการทำเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่รวมถึงกำหนดมาตรการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียงด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการและการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 3 นี้ จะเน้นการผลักดันมาตรฐานและระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับจากผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศโดยมีแนวทางในการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการแบบ One Stop Service ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลและระบบการควบคุมคุณภาพ (ICS : Internal Control System) ในระดับชุมชนโดยใช้ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS : Participatory Guarantee System) และผลักดันให้ระบบดังกล่าวได้รับการยอมรับจากผู้ผลิต ผู้บริโภค และผลักดันให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และบริการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ยังผลักดันแนวทางการสร้างและส่งเสริมช่องทางการตลาดด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ ตลาดสีเขียว ตลาดชุมชนในท้องถิ่น หรือการตลาดระบบสมาชิก (CSA: Community Support Agriculture) ร่วมกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในช่องทางต่าง ๆ อาทิ สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ Social Media สื่อสิ่งพิมพ์ให้ผู้บริโภคและประชาชนทั่วไปรับรู้ข้อแตกต่างระหว่างการทำเกษตรทั่วไปเกษตรปลอดภัย (GAP) และเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้อง รวมไปถึงประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์และผลกระทบทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และเพื่อให้มีความทัดเทียมกับนานาชาติในยุคการเปิดเสรีทางการค้าจึงได้มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและช่วยเหลือในการจับคู่ธุรกิจและการส่งออกระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน (AEC) และพัฒนาระบบการขนส่งสินค้าภายในประเทศ

ในยุทธศาสตร์นี้ได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดงานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์โลก (World Organic Expo) ในประเทศไทยเป็นประจำทุกปี โดยในปีที่ผ่านมาได้มีการจัดกิจกรรมและใช้ชื่อโครงการว่า Organic and Natural Expo 2017 ในช่วงวันพฤหัสบดีที่ 27 - วันอาทิตย์ที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 เวลา 10.00 – 20.00 น. ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ (Plenary Hall 1 – 3) โดยกระทรวงพาณิชย์ เป็นงานแสดงสินค้าอินทรีย์และธรรมชาติ รวมถึงงานบริการอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยเป็นการรวบรวมผู้ผลิตผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าและบริการอินทรีย์ (กรมการค้าภายใน, 2560)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์นี้ได้วางแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์โดยเน้นที่การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค กลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษาในรูปแบบบันทึกตกลงความร่วมมือในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์เดิมให้

เกิดความเข้มแข็งและสร้างกลุ่มเกษตรกรใหม่ที่มีศักยภาพเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและโครงสร้างพื้นฐาน องค์ความรู้ด้านวิชาการการเชื่อมโยงด้านตลาด แหล่งทุน การแปรรูป ระบบขนส่งโลจิสติกส์ งบประมาณ และบุคลากร ในด้านแหล่งเงินทุนนั้นมีการเสนอแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือใช้เงินจากกองทุนของภาครัฐที่มีการจัดตั้งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้การสนับสนุนเกษตรกรและองค์กรที่ทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังให้สนับสนุน Green Credit ผ่านสถาบันการเงิน โดยให้สินเชื่อดอกเบี้ยผ่อนปรนแก่ผู้ผลิตแปรรูป จำหน่ายสินค้าและปัจจัยการผลิตอินทรีย์ รวมทั้งให้ทุนอุดหนุนเกษตรกรรายย่อยที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ยังจัดให้มีกลไกและเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อกำกับดูแลและดำเนินงานการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัดในรูปแบบคณะอนุกรรมการ/คณะทำงาน โดยปัจจุบันคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติมีมติเห็นชอบร่างคำสั่งและองค์ประกอบคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ระดับภาค 6 โดยภาคเหนือมีอธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นประธานอนุกรรมการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เป็นประธานอนุกรรมการ ภาคกลาง อธิบดีกรมการข้าว เป็นประธานอนุกรรมการ ภาคตะวันออก เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นประธานอนุกรรมการ ภาคใต้ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นประธานอนุกรรมการ และภาคใต้ชายแดน มีเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เป็นประธานอนุกรรมการ (ก. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

2.3.1.2 มติคณะรัฐมนตรีสำนักงานมหาวิทยาลัย

มติคณะรัฐมนตรีเป็นรูปแบบหนึ่งของเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะของฝ่ายการเมืองในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยเมื่อฝ่ายการเมืองมีความต้องการที่จะดำเนินนโยบายใดก็ตามที่สามารถที่จะทำให้การประชุมคณะรัฐมนตรีกลายเป็นกลไกในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยสังการ มอบหมายหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบของมติคณะรัฐมนตรี

สำหรับนโยบายเกษตรอินทรีย์นั้นพบว่าถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยและพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่การเป็นครัวของโลก อีกทั้งยังได้เห็นชอบร่างหลักการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านเกษตรอินทรีย์รวมทั้งอนุมัติในหลักการให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์โดยกำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548c)

ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 มอบหมายให้กรมวิชาการเกษตรดำเนินการด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เนื่องจากภาคเอกชนและเกษตรกรมีความสนใจการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้นแต่กลับไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548b)

ในวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2548 สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญคือการพัฒนาเกษตรยั่งยืนโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมระบบการเกษตรใหม่และกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติซึ่งได้รวมแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์เข้าไว้ด้วย (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2548a) จนกระทั่งนำไปสู่การดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2551 – 2554 ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 และจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2555 จะเห็นได้ว่านโยบายระดับประเทศในประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็นประเด็นที่รัฐบาลให้ความสนใจและพยายามที่จะผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 นโยบายระดับกระทรวง

2.3.2.1 แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมของประเทศไทยโดยเขียนให้มีความสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและมีความชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดขึ้นจริง

แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) (ส. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550)

ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือยุทธศาสตร์การผลิตที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยมีโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพผลิตผลทางการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและพัฒนา (R&D) เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ (Value Added and Value Creation) และการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตรและแผนในการขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์

แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) (ส. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554)

แผนนี้ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่สำคัญซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตเพื่อสร้างฐานการผลิตในภาคเกษตรให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรไปใช้ประโยชน์ โดยการส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Production) รวมถึงแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลของเกษตรกรรม โดยจัดให้มีกลไกให้ความรู้และขับเคลื่อนทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศ ได้แก่ การเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เกษตรอินทรีย์และเกษตรธรรมชาติและการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรับรอง ลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรองการผลิตให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในอาเซียนเมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ส่งเสริมให้มีการขยายตลาดเฉพาะ (Niche Market) โดยการผลิตสินค้าให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการเฉพาะของแต่ละตลาดซึ่งเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าเพื่อสุขภาพ สนับสนุนการศึกษาวิจัยความต้องการของผู้บริโภคสำหรับสินค้าเกษตร เพื่อให้ทราบความต้องการของตลาดที่มีต่อสินค้าเกษตรในแง่มุมต่าง ๆ ของสินค้าเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือสถาบันการวิจัยเฉพาะทางเพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีระหว่างกันรวมถึงนวัตกรรมที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (ส. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) **กรมมหาวิทยาลัย**

แผนที่ 12 นี้มียุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน และเกษตรอินทรีย์ มีการเร่งขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ให้บรรลุเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปีและปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี โดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ พัฒนาการผลิต การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สร้างและส่งเสริมช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย การทำเกษตรอินทรีย์การปรับปรุงดิน

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องตามค่าวิเคราะห์ดิน การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตามหลักวิชาการ เป็นต้น

2.3.3 นโยบายระดับจังหวัดและท้องถิ่น

1. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย, 2559) เป็นแผนพัฒนาสำหรับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ที่ตั้งอยู่ฝั่งทิศตะวันออกของภาคใต้ฝั่งทะเลอ่าวไทย (East Coast Southern Sub region) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ซึ่งในแผนฉบับนี้ไม่ได้มีการให้ความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นเรื่องเฉพาะหรือแม้แต่ใน แผนยุทธศาสตร์พัฒนาด้านการเกษตรกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย พ.ศ. 2557 – 2560 ซึ่งเป็นแผนเฉพาะด้านการทำเกษตรกรรมภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยเป็นหลักก็มีแผนที่เฉพาะเกี่ยวกับด้านเกษตรอินทรีย์

2. แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2557 – 2560) (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2560) มีการบรรจุ “โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโลก” เฉพาะในปี พ.ศ. 2557 เท่านั้นและไม่ได้ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับเรื่องเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะในแผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีฉบับ พ.ศ. 2561 – 2564

3. แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี (กองแผนและงบประมาณ, 2561) มีเฉพาะ “โครงการเรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เท่านั้นและไม่ได้มีการกล่าวถึงการทำเกษตรอินทรีย์ในด้านอื่น ๆ อีก

4. แผนพัฒนาท้องถิ่นสามปี (พ.ศ. 2557-2559) ไม่ได้มีการระบุโครงการเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ไว้ นอกจากนี้ในส่วนของแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี เทศบาลตำบลเพชรพะงัน แผนพัฒนา 3 ปี เทศบาลเกาะพะงันเองไม่ได้มีการระบุเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นเพียงแผนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมโดยรวม

จากการพิจารณายุทธศาสตร์ นโยบายและแผนของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลักดัน ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกระทรวงไปจนถึงระดับภูมิภาคและท้องถิ่นพบว่านโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นมีความต่อเนื่องในส่วนของนโยบายระดับชาติและระดับกระทรวงแต่ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มากนัก โดยไม่ได้มีการระบุเป็นแผนและโครงการที่เฉพาะเจาะจงแต่จะถูกบรรจุรวมกับในโครงการที่ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมต่าง ๆ

2.4 ตัวอย่างโครงการและการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ

2.4.1 รายงานโครงการ “เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์”

รายงานโครงการ “เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์” จัดทำโดยมูลนิธิสายใยแผ่นดินโดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการอบรมและให้ความรู้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลักดันเกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์และนำไปใช้ในการระดมความคิดเพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาเกษตรอินทรีย์สำหรับเกาะพะงันต่อไป โดยภายในรายงานโครงการนี้ได้เสนอแนวทางในการทำเกษตรอินทรีย์สำหรับเกษตรกรในพื้นที่เกาะพะงัน (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2554) โดยแบ่งเป็น

1. สวนมะพร้าวเกษตรอินทรีย์

จากรายงานโครงการพบว่าเกษตรกรบนเกาะพะงันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว โดยมีการใช้สารเคมีเฉพาะการกำจัดศัตรูพืชเท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรมักพบปัญหาที่เกิดจากโรคและแมลง

2. สวนผักเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกสวนผักโดยเฉพาะสวนผักเกษตรอินทรีย์มีจำนวนไม่มากนัก บนพื้นที่เกาะพะงัน ส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อบริโภคตามครัวเรือนแต่กลับพบว่าความต้องการบริโภคผักบนเกาะพะงันสูงมากซึ่งรวมทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยโครงการเสนอรูปแบบการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ 2 รูปแบบ คือ การปลูกผักพื้นบ้านในพื้นที่สวนมะพร้าวหรือสวนไม้ผลและการปลูกผักในเชิงพาณิชย์

3. สวนไม้ผลเกษตรอินทรีย์

สำหรับการทำสวนไม้ผลเกษตรอินทรีย์มีข้อเสนอให้ปลูกไม้ผลพื้นถิ่นหลายชนิดร่วม โดยจะเลือกปลูกแซมในแปลงมะพร้าวหรือพื้นที่เปิดใหม่เพื่อความหลากหลายของผลผลิตและลดการระบาดของศัตรูพืช

นอกจากนี้ยังมีแนวทางสำหรับหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัระบบเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน เช่น

แนวทางสำหรับร้านอาหารออร์แกนิก

ในโครงการพัฒนาเกาะพะงันให้เป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ ได้มีการหารือร่วมกันกับผู้ประกอบการร้านอาหารถึงประเภทผลผลิตเกษตรอินทรีย์และจำนวนผลผลิตที่ต้องการไปจนถึง

ความถี่ในการรับซื้อสินค้า โดยเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมโยงทางการค้าระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการได้

แนวทางเกษตรอินทรีย์สำหรับโรงแรมออร์แกนิก

กระทรวงพาณิชย์ได้ทำการสำรวจโรงแรมออร์แกนิกทั่วประเทศซึ่งพบว่ามียู่มากถึง 52 แห่ง โดยส่วนใหญ่จะให้บริการด้านอาหารออร์แกนิกและมีกิจกรรมที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประหยัดน้ำ การประหยัดพลังงาน

แนวทางสำหรับโรงเรียนเกษตรอินทรีย์

แนวทางในการก่อตั้งโรงเรียนเกษตรอินทรีย์ประกอบด้วย 5 กิจกรรมสำคัญ คือ

1. การจัดทำแปลงเกษตรอินทรีย์
2. การจัดการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม
3. การจัดการเรียนรู้ด้านอาหาร ทั้งในแง่ของการจัดเตรียม ปูรง และบริโภค
4. การจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเผยแพร่ผลงานของเด็กนักเรียน
5. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์ เช่น การเลิกใช้สารเคมี

นอกจากนี้ภายในรายงานยังได้เสนอบทบาทสนับสนุนของหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอาไว้ ดังต่อไปนี้

บทบาทของหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. กำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของเกาะพะงันโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรกร ผู้ประกอบการทางธุรกิจและผู้บริโภค โดยจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่มีเป้าหมายชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงและจัดตั้งกลไกร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนตั้งเป็นคณะกรรมการโดยมีตัวแทนทั้งภาครัฐ เกษตรกรและภาคเอกชน เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการรวมทั้งปรับปรุงแผนปฏิบัติการตามความจำเป็นและความเหมาะสมในอนาคต

2. สนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แบบองค์รวม ทั้งการผลิต แปรรูป การบริการ การตลาดและการบริโภค โดยให้ความสำคัญกับการตลาดและการบริโภคในท้องถิ่นก่อน เช่น ส่งเสริมปัจจัยการผลิตและการให้ความรู้ เจ้าหน้าที่ที่มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์และมีงบประมาณเพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

สนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และสนับสนุนหรือสร้างตลาด เช่น ตลาดนัดสีเขียวประจำสัปดาห์ เป็นต้น

3. จัดทำนโยบายสนับสนุนการพัฒนาแบบยั่งยืน สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนเกษตรอินทรีย์ เช่น การประกาศให้เกาะพะงันเป็นพื้นที่ปลอด GMO การดำเนินมาตรการทางด้านภาษีที่เกี่ยวข้อง สารเคมีทางการเกษตรหรือการสั่งห้ามจำหน่ายสารเคมีการเกษตรบนพื้นที่เกาะพะงันและการกำหนดนโยบายให้หน่วยงานราชการเลือกจัดซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์แทนการซื้อผลผลิตเกษตรทั่วไป

2.4.2 Sikkim Organic State

สิกขิมเป็นรัฐแรกของอินเดียที่ประกาศตัวเป็นรัฐเกษตรอินทรีย์ภายใต้กรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างยั่งยืนรวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา การมีสุขภาพดีและลดความเสี่ยงต่อสุขภาพในด้านต่าง ๆ ของประชากร (Development, 2010)

จุดแข็งของสิกขิมอยู่ที่ทรัพยากรธรรมชาติที่อำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพและอุดมสมบูรณ์โดยที่เกษตรกรดั้งเดิมมีวิถีการทำเกษตรแบบอินทรีย์อยู่แล้ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสารอินทรีย์ต่าง ๆ พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกปกคลุมด้วยใบกระวานและฝืนป่าซึ่งเป็นปุ๋ยชั้นดินนอกจากนี้ยังไม่เคยมีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชมาก่อน ซึ่งร้อยละ 89.80 ของพื้นที่ยังไม่เคยสัมผัสและได้รับผลกระทบจากสารเคมี

ในขั้นการเตรียมการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐเกษตรอินทรีย์ได้มีการวางแผนเพื่อรองรับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำเกษตรแบบอินทรีย์ เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรฝึกอบรมการผลิตมูลไส้เดือน การผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยมูลสัตว์ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานในรูปแบบของหลุมปุ๋ยหมักให้กับเกษตรกรที่ขาดแคลนให้สามารถสร้างปุ๋ยมูลสัตว์ได้ด้วยตนเอง และให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากสิ่งเหลือใช้ในฟาร์ม อบรมการใช้จุลินทรีย์ในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในระบบเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ EM และแบคทีเรียในการทำปุ๋ยชีวภาพ การแนะนำให้มีการปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วขาว โดยใช้ระยะเวลาปลูกประมาณสองเดือนแล้วจึงไถพรวนและพลิกกลับหน้าดินเพื่อเพิ่มธาตุไนโตรเจนและวัตถุอินทรีย์ในดิน

ในส่วนของการมาตรการการแทรกแซงปุ๋ยและสารเคมีนั้น ได้มีการยกเลิกโควตาปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ทำการปิดร้านค้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เคมีทั้งหมด ไม่ออกใบอนุญาตการค้าปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ไม่อนุญาตให้มีการขนส่งปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชจากภายนอก รัฐ เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองแล้วเท่านั้น เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การผลักดันสิทธิเกษตรกรอินทรีย์

1. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการพัฒนา ICS (Internal Control System: ICS หรือ ระบบควบคุมภายใน) และรับรองเกษตรกรอินทรีย์

มีกลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือในท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการของการพัฒนา ICS เพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินการต่อเองได้ในอนาคต ในส่วนของเยาวชนท้องถิ่นที่ทำงานจะต้องได้รับการฝึกอบรมโดยการสร้างโรงเรียนและสร้างการจ้างงานที่อยู่ภายในกระบวนการของการพัฒนา ICS จัดให้มีการปฐมนิเทศและการฝึกอบรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ภายในชุมชนเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของเกษตรกรอินทรีย์และแสวงหาการสนับสนุนของเกษตรกร ให้การสนับสนุนด้านการตลาดของสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ บังคับให้ทำตามขั้นตอนภายในกระบวนการของการพัฒนา ICS ดังต่อไปนี้ ประชุมภายในหมู่บ้านและการให้ความรู้ การสำรวจพื้นฐาน การระบุกลุ่ม การลงทะเบียนของเกษตรกร การหมั่นอัปเดตสมุดบันทึกของเกษตรกร การบันทึกข้อมูล GPS ของฟาร์มแต่ละแห่ง การจัดประชุมของเกษตรกรและการปฐมนิเทศ การตรวจสอบภายใน การลงทะเบียนออนไลน์ใน TRACENET แล้วส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานรับรองการตรวจสอบภายนอก ไปจนถึงการตรวจสอบจากหน่วยงานรับรองและการออกใบรับรองโดยหน่วยงานรับรอง

2. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการกำจัดปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช

กำจัดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงและแทนที่ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารกำจัดศัตรูพืชชีวภาพและปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปิดช่องทางการนำเข้า ฝึการระวังอย่างเข้มงวดในจุดตรวจเพื่อไม่ให้มีการนำเข้าสารเคมีเข้ามาภายในรัฐ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรโดยการให้เงินอุดหนุนโครงสร้างพื้นฐานเช่นปุ๋ยหมักในเขตชนบท ให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงดิน ยกย่องและเผยแพร่หมู่บ้านตัวอย่างที่มีการใช้วัตถุดิบอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและส่งเสริมการทำไร่ชีวภาพ

3. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์และการเพิ่มมูลค่า

อำนวยความสะดวกในการจัดส่งผลิตภัณฑ์อินทรีย์ การแปรรูป การบรรจุหีบห่อต้องมีการพัฒนาโดยพืชที่มีมูลค่าสูงเช่น ชিং ขมิ้น กระจ่าง สมุนไพรและพืชสมุนไพร ควรเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์อินทรีย์และให้มีโลโก้เกษตรกรอินทรีย์ของสิทธิ

4. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายการตลาดของผู้ผลิตและความต้องการของตลาด

สำรวจและพัฒนาตลาดที่เหมาะสมในด้านกำลังคนและสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องมีการจัดตั้งร้านค้าปลีกและตลาดสำหรับขายผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ทั้งหมดที่ยังไม่แปรรูปและ

แปรรูปแล้วต้องได้รับตราสินค้าที่มีสัญลักษณ์ "Sikkim Organic" และต้องได้รับการส่งเสริมในระดับชาติและระดับนานาชาติผ่านงานแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการและการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

5. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการวิจัย

สนับสนุนงานวิจัยในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน โดยมีองค์กรวิจัยเช่น ICAR, Spices Board, NRC orchid สถาบันเหล่านี้ควรจะทำงานในด้านเกษตรอินทรีย์และสนับสนุนรัฐ ทดลองเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสารกำจัดศัตรูพืชชีวภาพในพืชที่แตกต่างกัน เพิ่มแนวทางการวิจัยให้เกี่ยวกับประเด็นของการจัดการดิน การกำจัดศัตรูพืชและการบริหารจัดการโรค

6. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

เพิ่มขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบดิน การจัดการและการเฝ้าติดตามด้านสุขภาพของดินถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำเกษตรอินทรีย์ดังนั้นจึงต้องมีห้องปฏิบัติการทดสอบดินเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต เฝ้าระวังศัตรูพืชและโรค กระบวนการผลิตและบรรจุหีบห่อสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ควรเป็นแบบย่อยสลายได้ยกเว้นหีบห่อที่บรรจุธาตุพืชที่ต้องระวังเรื่องความชื้นสูงเนื่องจากเป็นเรื่องยากสำหรับการขนส่งทางไกลและต้องประทับตราสัญลักษณ์เกษตรอินทรีย์ของสิกขิมอย่างถูกต้องก่อนจัดส่ง การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัยเกษตรอินทรีย์ให้แตกต่างจากการเกษตรทั่วไปในแง่การจัดการปุ๋ย การควบคุมศัตรูพืชและโรค ความต้องการสารอาหารและปุ๋ยของพืชจะต้องมาจากแหล่งอินทรีย์ ศัตรูพืชและโรคของพืชควรได้รับการควบคุมด้วยวิธีการที่ผ่านมาตรฐานอินทรีย์ ดังนั้นการวิจัยต้องมีการสร้างและพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกต่อวิธีการเหล่านี้ นอกจากนี้ในด้านการศึกษาจะต้องเสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่เนื่องจากรัฐทั้งรัฐได้เปลี่ยนสู่การเป็นรัฐเกษตรอินทรีย์รวมทั้งนักเรียน นักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของเกษตรอินทรีย์เพื่อช่วยพ่อแม่ในการทำเกษตรอินทรีย์ ต้องมีการปลูกฝังกระบวนการ แนวคิดขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ โดยตั้งศูนย์การศึกษาในสำนักงานใหญ่ของทุกอำเภอ บูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ประชาสังคม รวมถึงรัฐบาลหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การเกษตรปศุสัตว์ ป่า การประมงและหน่วยงานท้องถิ่น

7. แผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์การดำเนินงานนโยบาย

จัดทำแผนการดำเนินงานและงบประมาณที่ชัดเจน โดยจัดทำแผนมุมมอง 5 ปี เสนอต่อรัฐบาลและวางแผนการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเปลี่ยนไปสู่รัฐเกษตรอินทรีย์ รัฐธรรมนูญควรมีการประกาศใช้ในระดับรัฐเพื่อระงับการจำหน่ายสารเคมี ให้มีความสำคัญกับการผลิตสินค้าที่ผลิตใน

ฟาร์ม สร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรในการก่อสร้างหลุมปุ๋ยหมักและการใช้ปุ๋ยชีวภาพเป็นต้น สนับสนุนและเสริมสร้างขีดความสามารถและความช่วยเหลือทางการเงิน มีมาตรการอนุรักษ์น้ำผ่าน การพัฒนาหลุมน้ำอย่างต่อเนื่อง วิธีการควบคุมระบบการจัดการมูลฝอยควรเชื่อมโยงกับการผลิตปุ๋ย อินทรีย์ ส่งเสริมการแปลงขยะอินทรีย์เป็นปุ๋ยอินทรีย์ หลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกในแต่ละกระบวนการ เผยแพร่กรณีศึกษาและแนวทางปฏิบัติ ด้วยการผลิตเป็นเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วิดีโอ ภาพยนตร์ โปสเตอร์ และสื่อการรับรู้อื่น ๆ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการและโครงการแลกเปลี่ยนสำหรับผู้บริโภค ผู้ค้า เกษตรกร รัฐบาลและข้าราชการ จัดงานแสดงสินค้าและงานแสดงสินค้าสำหรับเกษตรกร เป็นต้น

8. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์อินทรีย์และวัสดุในการเพาะปลูก

เมล็ดพันธุ์และวัสดุในการเพาะปลูกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการเพาะปลูกในระบบ เกษตรอินทรีย์ซึ่งควรได้รับการผลิตในขั้นตอนที่เป็นอินทรีย์ทั้งหมด จำนวนเมล็ดธัญพืช เช่น ถั่ว กะหล่ำปลี และเมล็ดพืชบางชนิดมักควรปลูกและผลิตในประเทศเพื่อให้แน่ใจว่าปลอดสารเคมีโดยการ ใช้เมล็ดพันธุ์พื้นเมือง เมล็ดจีเอ็มโอไม่ได้รับอนุญาตให้นำมาใช้ในกรณีใด ๆ วัสดุการเพาะปลูกควรผลิต ภายใต้การดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9. ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเรื่องอาหารสัตว์และสัตว์เลี้ยง

การปศุสัตว์ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์มีบทบาทสำคัญในด้านของปุ๋ยซึ่งเป็นแหล่งอาหารหลักของพืช ผลผลิตจากสัตว์ทุกประเภทรวมทั้งเนื้อสัตว์ ไข่ และนม ควรผ่านการ ผลิตในระบบอินทรีย์เท่าที่จะเป็นไปได้ ห้ามให้อาหารสัตว์ที่มีการสังเคราะห์จากสารเคมี สนับสนุนการ เพิ่มจำนวนวัวเพื่อเพิ่มปริมาณปุ๋ยสำหรับพืชอินทรีย์และปรับปรุงสภาพดินไปในตัว ให้มีความสำคัญกับ ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาหารสัตว์ที่จะต้องผ่านระบบการผลิตที่เป็นอินทรีย์และเพิ่มพื้นที่ปลูกพืชเพื่อเป็น อาหารสัตว์ให้เพียงพอต่อความต้องการ

10. นโยบายเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการสร้างงานและการพัฒนาระบบการจัดการแรงงาน

หนึ่งในเป้าหมายของการทำเกษตรอินทรีย์ในลักษณะคือการสร้างการจ้างงาน โอกาสในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เริ่มจากการพัฒนา ICS และการรับรองการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การแปร รูปและบรรจุภัณฑ์ต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมากซึ่งเยาวชนวัยทำงานที่กำลังตกงานในท้องถิ่นต้อง ได้รับการฝึกอบรมในการเป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนาม

11. นโยบายเชิงกลยุทธ์การวางแผนการเพาะปลูก

สิกขิมเหมือนกับรัฐเทือกเขาหลายแห่งที่มีการทำเกษตรผสมผสานในการทำเกษตรพืชสวน และการเลี้ยงสัตว์หากทั้งหมู่บ้านผลิตสินค้าชนิดเดียวกันเป็นจำนวนมากจะทำให้ต้นทุนการตลาดมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมและการวางแผนในการผลิต สินค้าอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับระบบการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

12. นโยบายเชิงกลยุทธ์ชุมชนชีวภาพและต้นแบบของการทำฟาร์ม

ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่เกษตรกร มีการจัดตั้งหมู่บ้านชีวภาพ เกษตรกร ข้าราชการและผู้เยี่ยมชมควรเยี่ยมชมฟาร์มตัวอย่างเพื่อเรียนรู้กิจกรรมการทำเกษตรโดยสภานิติ บัญญัติของรัฐในการประชุมเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการทำ เกษตรอินทรีย์ภายในรัฐโดยมีความพยายามให้ความชัดเจนเกี่ยวกับการสนับสนุนการทำเกษตร อินทรีย์และยุทธศาสตร์เชิงนโยบายต่อการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งการสร้างเป็น ภาพยนตร์ในภาษาท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงผลเสียจากการใช้สารเคมีและประโยชน์ของ การทำเกษตรอินทรีย์ จัดทำแผ่น โปสเตอร์ขนาดใหญ่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น จัดทำ สติกเกอร์ที่แสดงถึงอันตรายของสารเคมีและนำไปติดที่ยานพาหนะต่าง ๆ เช่น รถยนต์ รถประจำทาง อาคารรัฐบาล โรงเรียน เป็นต้น ไปจนถึงการจัดเทศกาลอาหารอินทรีย์ซึ่งเห็นควรจัดเป็นช่วงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ควรมีโลโก้ สินค้าอินทรีย์ของสิกขิมและ ท้ายสุดคือการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในแต่ละท้องที่

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะคือสิ่งต่าง ๆ ที่รัฐเลือกที่จะทำหรือเลือกที่จะไม่ทำ (Dye, 2016) โดยเป็น แนวทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2557) โดยทั่วไปนโยบาย สาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองและสังคมเนื่องจากมีรากฐานมาจากปัญหาต่าง ๆ ในสังคมซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไข (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2541) โดยเป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐได้ตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อชี้้นำให้มีกิจกรรมหรือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหาร หรือกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (มยุรี อนุমানราชธน, 2547) เป็นเสมือนกลไกในการดำเนินงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็น “กิจกรรมแผนงานหรือ โครงการต่าง ๆ หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้น” โดยมีเจตนาในการแก้ไข ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว (วรเดช จันทรศร, 2552)

จากการเข้าไปศึกษารากศัพท์ของคำว่า “นโยบายสาธารณะ” และ “Policy” สามารถสรุปได้ว่าในแง่หนึ่งนโยบายสาธารณะอาจหมายถึง อนุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่า เป็นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุด (สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ, 2540)

ทศพร ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบายว่าถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐบาลซึ่งอาจจะเป็นองค์กรหรือตัวบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายภายใต้ระบบการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้ นโยบายสาธารณะจะครอบคลุมทั้งสิ่งที่รัฐบาลตั้งใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการตัดสินใจของรัฐบาลในการแบ่งสรรทรัพยากรหรือคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม กิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของรัฐบาลรวมไปจนถึงผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงอันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นติดตามมาจากการดำเนินงานของรัฐบาล (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2553)

2.5.1 ความหมายและความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง การบริหารนโยบายที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์กร การปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล สมรรถนะและความร่วมมือของพนักงาน ภาครัฐและภาคเอกชน สภาพแวดล้อมของระบบและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบรรลุเป้าหมายของนโยบายหรือเป็นกระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) (หากอธิบายในตามทฤษฎีระบบ (System Theory)) (จุมพล หนิมพานิช, 2554) โดยเป็นกระบวนการหลังจากที่กฎหมายผ่านสภาหรือนโยบายได้รับการอนุมัติแล้วหรือกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมของการนำนโยบายที่อยู่ในรูปของกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งหรือรูปแบบอื่น ๆ ไปปฏิบัติ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2551) การนำนโยบายไปปฏิบัติจะเกิดขึ้นหลังจากกฎหมายถูกบังคับใช้ในลักษณะที่อ้างถึงการจัดกิจกรรมบางอย่างที่ทำตามจุดมุ่งหมายของโครงการและมุ่งหวังต่อผลลัพธ์ตามความปรารถนาของหน่วยงาน เป็นการชี้แนะการกระทำหรือการไม่กระทำจากตัวแสดงที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบราชการ (Franklin, 1982) ส่วน Charles กล่าวถึงนิยามแบบสั้น ๆ ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ “ทำงานให้สำเร็จ” (Jones, 1984)

การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการจัดเป้าหมายและการมุ่งสู่การกระทำที่จะบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นโดยศุภชัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีขั้นมีตอนในการดำเนินกิจกรรมไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวแล้วเลือนหายไปแต่เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องไม่หยุดยั้งแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลาและการนำนโยบายไปปฏิบัติยังเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีตัวนโยบายก่อนและต้องมีเป้าหมายหรือ

วัตถุประสงค์กำหนดไว้ด้วยซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอนของการดำเนินนโยบายทั้งหมดซึ่งเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2557)

2.5.2 ผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1. ฝ่ายการเมือง ได้แก่ รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ในฐานะที่เป็นผู้กำหนดขอบเขตในการนำนโยบายไปปฏิบัติและผู้ปรับปรุงนโยบาย
2. ฝ่ายตุลาการ โดยหลักมีหน้าที่ทบทวนการตัดสินใจของฝ่ายการเมืองว่ามีความสอดคล้องหรือมีความขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ หรือไม่
3. ระบบราชการ เป็นกลไกของฝ่ายการเมืองเพื่อนำนโยบายออกสู่การปฏิบัติ
4. ข้าราชการ ได้แก่ ข้าราชการระดับสูง ข้าราชการระดับกลางและข้าราชการระดับปฏิบัติ
5. ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ (Clients) และผู้ได้รับประโยชน์ (Beneficiaries)

ศุภชัยได้เสนอตัวแสดงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติในประเทศไทยใน 3 ระดับ อันได้แก่

ระดับประเทศหรือส่วนกลาง

1. องค์กรฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หน่วยงานสนับสนุน
2. องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สมาชิกสภา คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ หน่วยงานที่สนับสนุนหน่วยราชการ
3. กระทรวง ทบวง กรม ข้าราชการ
4. องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ บริษัทต่าง ๆ เช่น สหภาพแรงงาน กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน
5. องค์กรฝ่ายตุลาการ เช่น ศาล อัยการ หน่วยงานสนับสนุน

ระดับจังหวัดหรือภูมิภาค

1. องค์กรฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด
2. องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัด กรรมการฝ่ายต่าง ๆ
3. หน่วยราชการ ได้แก่ หน่วยราชการระดับจังหวัดของกระทรวง ทบวงกรม ต่าง ๆ

4. องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ บริษัทต่าง ๆ สหภาพแรงงาน
กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ระดับจังหวัด
5. องค์กรฝ่ายตุลาการ ได้แก่ ศาล อัยการ หน่วยงานสนับสนุน

ระดับท้องถิ่น

1. องค์กรฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกเมือง นายกเทศมนตรี
2. องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สมาชิกสภาเมือง สมาชิกสภาเทศบาล
3. หน่วยราชการ ได้แก่ หน่วยราชการระดับท้องถิ่นของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ
และหน่วยการปกครองท้องถิ่น
4. องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ บริษัทต่าง ๆ สหภาพแรงงาน
กลุ่มผลประโยชน์สื่อมวลชนระดับท้องถิ่น

2.5.3 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.5.3.1 การแปลงนโยบายเป็นแผน

การแปลงนโยบายเป็นแผนของประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 ระดับ (จุมพล หนิมพานิช, 2554)

คือ

1. การแปลงจากแผนระดับชาติ เป็นการแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ไปสู่แผนระดับกระทรวง
2. การแปลงจากแผนระดับกระทรวงไปสู่แผนปฏิบัติการระดับกรม
3. การแปลงจากแผนปฏิบัติการระดับกรมไปเป็นแผนงานหรือโครงการในแผน
ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับจังหวัด และนำลงสู่ระดับท้องถิ่น

2.5.3.2 การบูรณาการแผนพัฒนาระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

การบูรณาการเป็นการหลอมรวมแผนพัฒนาทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาคและท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศโดยการบูรณาการแผนในแต่ละระดับแบ่งออกเป็นหลายด้าน (จุมพล หนิมพานิช, 2554)

1. การบูรณาการด้านเป้าหมาย

เป้าหมายการพัฒนาทั้งสามระดับมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งแบบ บนลงล่าง (Top-Down) และแบบล่างขึ้นบน (Bottom-Up) ก็ได้โดยมีแผนพัฒนาระดับภูมิภาคเป็นตัวเชื่อมประสาน

2. การบูรณาการด้านเนื้อหาสาระ

เน้นให้ความสำคัญที่เนื้อหาสาระ มีแกนที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันโดยเนื้อหาสาระของแผนระดับชาติโดยหลักจะเป็นแนวทางกว้าง ๆ มุ่งแก้ปัญหาด้านใหญ่ ๆ ในขณะที่ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นจะเป็นลักษณะของโครงการย่อยที่มีความสอดคล้องกัน

3. การบูรณาการด้านเวลา

แผนพัฒนาทั่วไปแบ่งตามระยะเวลาของแผนได้ 3 ประเภทคือ แผนระยะยาว แผนระยะกลาง และแผนระยะสั้น โดยแผนระยะยาวและระยะกลางเป็นลักษณะของแผนพัฒนาระดับชาติ แผนระยะกลางจะเป็นแผนประเภทที่เหมาะสมกับระดับภูมิภาค แผนประจำปี แผนระยะสั้นจะเป็นลักษณะของแผนระดับท้องถิ่น โดยแผนระยะสั้นจะประกอบด้วยแผนหมุนเวียนกับแผนประจำปี ซึ่งแต่ละลำดับของแผนก็จะเป็นกรอบในการวางแผนให้กับระดับที่รองลงไป

2.5.3.3 กระบวนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro Implementation)

หลังจากฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารได้ทำการกำหนดนโยบายออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้วจะมีหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบหลักในการแปลงนโยบายนั้นเป็นแนวทางปฏิบัติโดยมักได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ในระดับของราชการส่วนกลาง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเนื่องจากหากมีการแปลงนโยบายผิดไปจากวัตถุประสงค์แล้วย่อมส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของนโยบายนั้น ๆ

ขั้นที่ 1 ขั้นการแปลงนโยบายเป็นแผน แผนงาน และโครงการ ตามลำดับ

แผน (Plan) เป็นการเตรียมการตัดสินใจในปัจจุบันเพื่อกระทำการในอนาคต โดยการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เป็นการแปลงนโยบายซึ่งเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

แผนงาน (Program) เป็นส่วนย่อยของแผนประกอบด้วยแผนงานตั้งแต่ 2 แผนงานขึ้น

ไป แต่ละแผนงานอาจมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันแต่ต่างก็มุ่งช่วยให้

วัตถุประสงค์สุดท้ายของแต่ละแผนงานบรรลุผลสำเร็จ

โครงการ (Project) เป็นกิจกรรมย่อยของแผนงานซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วย 2 โครงการขึ้นไปและมีวัตถุประสงค์เฉพาะตัว แต่มุ่งส่งเสริมวัตถุประสงค์รวมของแผนงานให้บรรลุผล

ขั้นที่ 2 ขั้นการดำเนินงานหรือขั้นการยอมรับ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงานระดับล่าง อันได้แก่ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนยอมรับแล้วนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมืองท้องถิ่น เป็นต้น นับว่าเป็นปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความเต็มใจให้กับหน่วยงานระดับล่างในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจมีการเดินขบวนประท้วง เช่นกรณีสมัชชาคนจนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐกับภาคธุรกิจในช่วงยุคพลเอกเปรม และนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541)

แม้ว่าในนโยบายจะได้รับการยอมรับจากหน่วยปฏิบัติแล้วก็ตามก็ยังไม่สามารถรับประกันได้ว่านโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จ เนื่องจากอำนาจในการนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ที่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติระดับล่างสุด ดังนั้นความสำเร็จของนโยบายจึงเกี่ยวข้องไปถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

2.5.3.4 กระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation)

เมื่อหน่วยราชการระดับล่างได้รับนโยบายจากส่วนกลางมาปฏิบัติแล้วจะต้องนำนโยบายเหล่านั้นมาปรับเปลี่ยนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 1 การระดมพลัง หน่วยงานระดับล่างจะดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ

- การพิจารณารับนโยบาย

เป็นขั้นตอนของการพิจารณาการรับหรือไม่รับนโยบายของหน่วยปฏิบัติ โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานว่ามีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ มีความเหมาะสม เร่งด่วน ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงานและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่

- การแสวงหาความสนับสนุน

มาจากสมาชิกในหน่วยงาน ตลอดจนบุคคลและองค์กรอื่นไปจนถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติหรือปฏิบัติจริง

เป็นขั้นที่เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติโดยตรงเป็นขั้นของการปรับแผนปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ลักษณะวิธีการอาจมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ ความสำเร็จของการปฏิบัติจริงนี้ขึ้นอยู่กับ การแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา

ขั้นที่ 3 การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

เป็นการบ่งชี้ความสำเร็จของนโยบายในระยะยาวโดยเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารและข้าราชการในระดับท้องถิ่นที่จะชุกชุมและทำให้เกิดความต่อเนื่องแม้ว่าเมื่อรัฐบาลยกเลิกให้ความสนใจหรือให้งบประมาณอุดหนุนในนโยบายต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้นโยบายถูกยกเลิกไปจึงต้องสร้างความเป็นปึกแผ่นคือทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนของโครงการหรือนโยบายนั่นเอง

2.5.4 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1. ลักษณะของนโยบายนั้น ๆ

นโยบายประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ น้อยที่สุดและมีความเห็นพ้องต้องกันด้านวัตถุประสงค์ในระดับสูงมีโอกาสมากที่จะประสบความสำเร็จมากกว่ารวมทั้งน้ำหนักของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นจะผลักดันให้เกิดขึ้นมาและความสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ ความแพร่หลายของการรับรู้ว่ายโยบายนั้นให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่น นโยบายที่สามารถนำไปทดลองและเห็นผลได้ชัดเจนมีแนวโน้มประสบความสำเร็จมากกว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายควรมีความชัดเจนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติสามารถรับรู้เข้าใจได้ง่ายและมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2557)

2. ความเป็นไปได้ทางการเมือง

ความสำเร็จของนโยบายจะขึ้นกับการสนับสนุนหรือคัดค้านของกลุ่มธุรกิจและการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งจากชนชั้นนำ สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป

3. สมรรถนะของหน่วยงาน

โครงสร้างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย มักเป็นนโยบายที่มอบให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วและสนับสนุนนโยบายนั้น หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อยและจำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า อีกทั้งความสามารถของผู้นำที่เข้มแข็งในการระดมการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ

ความสัมพันธ์กับหน่วยงานและการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกับบุคคลภายนอกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ทั้งแนวดิ่งและแนวนอนก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย นอกจากนี้ ความเป็นการเมืองภายในองค์กร ทุกองค์การมีการเมือง วิธีจัดคือใช้การสื่อสารแบบเปิด (Open Communication) และวิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ป้องกันไม่ให้เกิดการกีดกันในกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กร

ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยีและความพอเพียงของทรัพยากร เทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติ นโยบายจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์หรือภาวะแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้การสนับสนุนทางการเงิน บุคลากร ด้านการบริการ จะต้องมีความพอเพียงและเหมาะสมกับนโยบาย นั้น ๆ รวมถึงระยะเวลาการจัดกิจกรรมตามลำดับอย่างเหมาะสมโดยใช้กรอบในการวางแผนและควบคุมโครงการเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ได้ดำเนินการตามเวลาและขั้นตอน (รศ.ดร.มยุรี อนุমানราชธน, 2556)

4. ทักษะของผู้รับผิดชอบนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ไปจนถึงความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย วัตถุประสงค์ควรกำหนดเฉพาะเจาะจงสามารถวัดได้เป็นตัวเลขเชิงปริมาณ ในด้านคุณสมบัติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (จุมพล หนีมนานิช, 2554) ความชำนาญ ทักษะทางการเมืองและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องพิจารณาบริบทการเมืองได้ มีความชำนาญ เป็นนักประชาสัมพันธ์นักสื่อสารที่ดี ทักษะและค่านิยมทางการเมืองคือ นโยบาย หลักการไม่ขัดแย้งกับค่านิยมของผู้ปฏิบัติเอง การที่นโยบายไม่ได้มาจากรากฐานความต้องการของสมาชิกในองค์กรหรือสมาชิกเห็นว่่านโยบายถูกกำหนดขึ้นโดยฝ่ายบริหารที่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงในภาคปฏิบัติงาน (วรเดช จันทรศร, 2552) รวมถึงความสามารถของผู้นำในการระดมความสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ

5. กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยิ่งมากก็ยิ่งทำให้เกิดปัญหาและส่งผลต่อความสำเร็จของการนำไปปฏิบัติเช่นเดียวกับจำนวนจุดตัดสินใจยิ่งมากก็ยิ่งทำให้เกิดความล่าช้า ความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันหากมีความสัมพันธ์ที่ดีก็จะนำไปสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบนส่งผลอย่างมากต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาที่เกิดจากด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์การอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจมาจากการมีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายร่วมกัน ระดับความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติต้องแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ยิ่งมีมากยิ่งทำให้การตัดสินใจมีมากตามไปด้วย (วรเดช จันทรศร, 2552)

2.5.5 ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกนโยบาย

2.5.5.1 ทฤษฎีหลักการและเหตุผล (The Rationalistic Approach)

ทฤษฎีหลักการและเหตุผลเป็นแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการตัดสินใจและควรจะทำอย่างไร โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์และวิทยาการจัดการโดยวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจของบุคคลและองค์การ โดยผู้ตัดสินใจจะต้องตระหนักถึงปัญหา ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าประสงค์ มีความระมัดระวังในการให้น้ำหนักกับค่านิยมและทำการเลือกตามการประเมินของค่านิยมที่ต้องให้ความเคารพ (Etzioni, 1967) ต้องตรวจสอบทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ทั้งด้านต้นทุน ข้อได้เปรียบเสียเปรียบและเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละทาง (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2558)

2.5.5.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน (Incrementalist Approach)

เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การตัดสินใจที่จะลดขอบเขตและต้นทุนของการรวบรวมข้อมูลและการคิดคำนวณ เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจของรัฐแบบค่อยเป็นค่อยไปที่จะกระทำกิจกรรมที่เคยทำมาก่อนในอดีต โดยการเพิ่มงบประมาณเล็กน้อยโดยไม่ต้องคิดริเริ่มใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงบางส่วนหรือเพิ่มเติมจากนโยบายที่มีอยู่ ประหยัดเวลาเพราะไม่ต้องรวบรวมข้อมูลมากและสามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วและลดความกดดันของกลุ่มบุคคลที่มีมุมมองต่างกัน ผู้ตัดสินใจจะพิจารณาเฉพาะทางเลือกบางทางเลือกที่ใช้แก้ปัญหาซึ่งจะแตกต่างจากเดิมเล็กน้อย ผู้ตัดสินใจจะต้องนิยามปัญหาใหม่อย่างต่อเนื่อง ไม่มีการตัดสินใจเพียงครั้งเดียว ไม่มีทางเลือกที่ถูกต้องเพียงทางเดียว พิจารณาทางเลือกนโยบายเพียงไม่กี่ตัวที่เกี่ยวข้องและผลพวงที่สำคัญจะถูกประเมินเพียงไม่กี่ตัว

2.5.5.3 ทฤษฎีการผสมผสาน (The Mixed-Scanning Approach)

เป็นการผสมกันระหว่าง ทฤษฎีหลักการและเหตุผล (The Rationalistic Approach) และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน (Incrementalist Approach) (Etzioni, 1967)เป็นการนำข้อดีของทั้งสองทฤษฎีมาใช้ตามสถานการณ์ กรณีที่เป็นเรื่องสำคัญมีความเสี่ยงสูงอาจต้องใช้การตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลอย่างละเอียดตามทฤษฎีหลักการและเหตุผล หากเป็นกรณีที่เคยมีการดำเนินการมาแล้วอาจพิจารณาให้มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยตามแต่สถานการณ์ ดังนั้นทฤษฎีการผสมผสานนี้จะมีลักษณะการตัดสินใจที่เป็นไปตามขนาดเรื่องที่ต้องตัดสินใจทั้งด้านขอบเขตและผลกระทบ ซึ่งเหมาะในการนำไปใช้สำหรับผู้ตัดสินใจที่มีขีดความสามารถต่างกัน ทฤษฎีการผสมผสานนี้เป็นการเตรียมวิธีการเก็บข้อมูลเช่น การสำรวจ การค้นหาเงื่อนไขต่าง ๆ กลยุทธ์เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและแนะแนวทางความสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งนี้

2.5.6 แนวคิดการขับเคลื่อนนโยบาย

ในช่วงปี 1970 -1980 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ของนักวิชาการในยุคนั้นแบ่งออกเป็น 2 ขั้วด้วยกัน (วรเดช จันทรศร, 2552) คือ

2.5.6.1 แนวคิดแบบ TOP-Down

เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับตัวนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยผู้กำหนดนโยบาย ถือว่าเป็นตัวแสดงสำคัญที่มีบทบาทต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีลักษณะของการสั่งการจากด้านบนลงมาจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารและให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับปฏิบัติการทำตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายเพียงอย่างเดียวซึ่งมีข้อดีคือ การปฏิบัติงานต่าง ๆ จะมีความรวดเร็ว เบ็ดเสร็จเป็นเอกภาพ ในขณะที่ข้อเสียของแนวคิดแบบ TOP-Down คือแผนงานที่เกิดจากการสั่งการจากด้านบนนั้นจะมีลักษณะค่อนข้างตายตัว ไม่มีความหลากหลาย ไม่สะท้อนสภาพปัญหาในการดำเนินงานจากผู้ปฏิบัติงานหรือจากประชาชนอย่างแท้จริง

2.5.6.2 แนวคิดแบบ Bottom-Up

แนวคิดแบบ Bottom-Up เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้ปฏิบัติระดับล่างในฐานะตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าการควบคุมจากเบื้องบน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน แผนงานหรือนโยบายบางอย่างอาจมาจากภาพสะท้อนของปัญหาจากผู้ปฏิบัติงานระดับล่างและประชาชน แนวคิดแบบ Bottom-Up มีข้อดีคือ แผนงานหรือนโยบายตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและประชาชน อย่างไรก็ตามการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มที่หลากหลายอาจทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ มีความล่าช้ารวมไปถึงความเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มอาจนำไปสู่ความขัดแย้งของแต่ละกลุ่มผลประโยชน์ได้

2.5.6.3 แนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่าง TOP-Down และ Bottom-Up

ในทางปฏิบัติการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐนั้นไม่สามารถเป็นไปตามหลักการและทฤษฎีได้เสมอไป บางครั้งขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ นำไปสู่แนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่าง TOP-Down และ Bottom-Up โดยมีความเชื่อว่าในมุมมองของ TOP-Down นั้นผู้กำหนดนโยบายจากเบื้องบนมีความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ในขณะที่แนวคิดแบบ Bottom-Up มีจุดเด่นอยู่ที่ผู้ปฏิบัติหรือผู้ให้บริการในโครงการต่าง ๆ มีการปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้รับบริการทำให้เข้าใจถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้รับบริการ ซึ่งหากนำทั้งสองแนวคิดมาผสมผสานกันจะช่วยให้การมองปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงได้

2.5.7 ตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการศึกษาเกี่ยวกับตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติผู้วิจัยจะแบ่งตัวแบบการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติเป็น 5 ตัวแบบ ดังต่อไปนี้

2.5.7.1 ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model)

มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจว่าอะไรคือเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ (ชนิตา จิตตรุทธะ, 2558) มีการวางแผนและควบคุมผลงาน (Planning & Controlling System) มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานให้กับหน่วยต่าง ๆ ไปจนถึงการวัดผลการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่การให้รางวัลและการลงโทษ

2.5.7.2 ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model)

เป็นตัวแบบที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะขององค์การ เชื่อว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นปัจจัยสำคัญอยู่ที่ขีดความสามารถขององค์การที่รับผิดชอบนโยบายนั้น ๆ ไปปฏิบัติ ซึ่งขีดความสามารถขององค์การนั้นประกอบไปด้วย ความพร้อมทางด้านโครงสร้างที่เหมาะสม บุคลากร งบประมาณ สถานที่ รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้

2.5.7.3 ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model)

พัฒนามาจากการศึกษาปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ของการสร้างความผูกพันและการยอมรับ หัวใจหลักของตัวแบบนี้อยู่ที่การมีส่วนร่วม (Participation) ขององค์การ โดยมีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้ “การทำงานเป็นทีม” มีประสิทธิภาพ (จุมพล หนิมพานิช, 2554) เชื่อว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จนั้นอยู่ที่การจูงใจ การทำให้ผู้ปฏิบัติตระหนักในความสำเร็จ และเห็นว่าความสำเร็จของนโยบายคือความสำเร็จของตนน่าจะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติสำเร็จได้มากกว่าดังนั้นการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันและยอมรับของสมาชิกในองค์การ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ตัวแบบทางกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model)

ตัวแบบนี้เชื่อว่าอำนาจที่จะทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จได้นั้นกระจายอยู่ที่องค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่มีหน้าที่ต้องติดต่อโดยตรงกับประชาชน ซึ่งมีการใช้วิจารณ์ภายในการปฏิบัติงานโดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถควบคุมได้ นั่นคืออำนาจกระจายอยู่ที่ทั้งองค์กรและข้าราชการจะยอมรับหรือนำนโยบายไปปฏิบัติเข้าไปส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำวันเอง ซึ่งการยึดเหนี่ยวนโยบายจากเบื้องบนจะไม่ทำให้เกิดผลสำเร็จ นั่นคือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ได้อยู่ที่ความรู้ความสามารถของข้าราชการแต่อยู่ที่การกำหนดนโยบายที่

ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของผู้กำหนดนโยบาย การนำนโยบายสำเร็จรูปมาปฏิบัติอาจไม่ทำให้เกิดผลเสมอไป ซึ่งในบางกรณีก็เป็นการยากที่จะทำให้เกิดนโยบายจากด้านบนแล้วทำให้ประสบผลสำเร็จ

2.5.7.4 ตัวแบบทางการเมือง (Politic Model)

ตัวแบบนี้เชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถของบุคคลที่เป็นตัวแทนองค์กร กลุ่ม หรือสถาบัน และความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร เน้นความสามารถในการเจรจาต่อรองและประนีประนอมกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายและการแสวงหาแรงสนับสนุนจากภายนอกจะส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย มองว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการเผชิญหน้า การบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาผู้สนับสนุนหรือการยอมรับ การสร้างเงื่อนไขและการต่อรอง

2.5.7.5 ตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrative Model)

เป็นตัวแบบที่รวมแนวคิดจากหลากหลายตัวแบบเข้าด้วยกัน มุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบาย มิติด้านการวัดผลกระทบของนโยบายและมิติด้านการวัดผลสำเร็จของนโยบายกับการส่งผลประโยชน์ต่อประเทศ ซึ่งตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำ และการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก

2.5.8 แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะ

การพิจารณาเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนั้นเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยอธิบายเหตุของความไม่ประสบผลสำเร็จของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในช่วงที่ผ่านมาโดยใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ Sticks, Carrots และ Sermons และ Communitarianism เป็นเครื่องมือในการอธิบาย

2.5.8.1 เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ Sticks, Carrots และ Sermons

จากหนังสือ Carrots, Sticks, and Sermons: Policy Instruments and Their Evaluation (Vedung, Lemaire, & Leeuw, 1998) ได้เสนอทางเลือกและจำแนกเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะและคุณสมบัติออกเป็น 3 ชนิดคือ Sticks, Carrots และ Sermons โดย Donald Lemaire ได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบกฎระเบียบต่าง ๆ ว่าเป็น Sticks (ไม้เรียว) ซึ่งเป็นการนิยามเกี่ยวกับ

ปทัสสถานของสังคมหรือการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นที่ยอมรับภายในสังคม ดังนั้นแล้วรัฐจึงใช้ไม้เรียวนี้ในการบังคับเหล่าผู้ที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เชื่อฟังและทำตามกฎของสังคม Sticks จึงใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการใช้กฎระเบียบและเครื่องมือทางกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งบุคคลและสถาบันนั้นถูกบังคับหรือสั่งการให้กระทำตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น ดังนั้นเครื่องมือทางนโยบายประเภทนี้จึงเป็นการเน้นย้ำบทบาทอำนาจของรัฐซึ่งข้อบังคับในที่นี้ประกอบไปด้วย ข้อกำหนด ระเบียบ บัญญัติ และกฎหมายต่าง ๆ ในด้านรูปแบบของกฎระเบียบหรือไม้เรียวเหล่านี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด Public Choice ที่ว่าบทบาทของรัฐคือการเป็นผู้ตัดสินเพื่อหาจุดร่วมของความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น ทั้งนี้ทั้งนั้นกฎระเบียบต่าง ๆ ก็คือผลผลิตของการโต้แย้งและต่อรองกันของกลุ่มผลประโยชน์นั่นเอง นอกจากนี้เครื่องมือเชิงนโยบายยังต้องถูกปรับใช้ภายใต้กรอบความคิดด้านบริบทแวดล้อมของนโยบาย (Policy Context) ที่ต้องมีการพิจารณาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การเมือง โครงสร้างองค์กร ลักษณะของตลาดและธรรมชาติของประเด็นต่าง ๆ ด้วย

Vedung ผู้ให้คำจำกัดความของเครื่องมือเชิงนโยบายทางเศรษฐกิจ (Economic policy instruments) หรือ Carrots โดยเป็นการกล่าวถึงสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ (Subsidies) เป็นเครื่องมือทางนโยบายที่นิยมมากในแถบประเทศยุโรปตะวันตก โดยเป็นการใช้ทรัพยากรเพื่อกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่โดยการหลอกล่อและดึงดูดบุคคลหรือสถาบันเพื่อให้มีพฤติกรรมตามแบบที่ต้องการ ซึ่งทรัพยากรที่กล่าวถึงนั้นสามารถเป็นได้ทั้งในรูปของการแจกจ่ายและการสนับสนุนเป็นเงินทุน นอกจากนี้ยังอยู่ในรูปแบบของการจัดเก็บทรัพยากรในรูปของอัตราค่าปรับ โดยมุ่งหวังให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่สิ่งที่ต้องการ

เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) หรือ Sermons (การเทศนา) Vedung นิยามว่าเป็นความพยายามจูงใจผู้คนด้วยการส่งผ่านความรู้ การสื่อสาร การโต้แย้งกันด้วยเหตุผล เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลไปยังสาธารณชน โดยเป้าหมายอยู่ที่ผู้มีส่วนได้เสียกับนโยบายสาธารณะดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อมูลข่าวสารจะอยู่ในรูปแบบการให้คำแนะนำ การฝึกอบรม ประกาศ การประชุมต่าง ๆ เป็นต้น

2.5.8.2 แนวความคิดเรื่องชุมชนนิยม (Communitarianism)

Communitarianism เป็นวาระรูปแบบใหม่สำหรับสังคมการเมืองและความเป็นพลเมือง โดยชี้ให้เห็นรูปแบบชุมชนที่ควรพัฒนา สังคม การเมือง เพื่อเอาชนะผลกระทบที่เกิดจากการกัดกร่อนของแนวคิดแบบปัจเจกนิยม และปกป้องพลเมืองจากภัยคุกคามของเผด็จการ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ให้ความเคารพหลักการสำคัญสามประการ คือ การตรวจสอบร่วมกัน Co-operative

Enquiry คุณค่าและความรับผิดชอบร่วมกัน Common Values and Mutual Responsibility และความสัมพันธ์ของพลังชุมชน Communitarian Power Relations (Tam, 1998)

แนวคิดชุมชนนิยมเป็นการจัดระเบียบทางสังคมรูปแบบหนึ่ง หมายถึง สังคมที่เห็นและรู้จักใช้ประโยชน์จากชุมชนและให้ประโยชน์แก่ชุมชนกลับคืน สมาชิกจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วม โดยแต่ละชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยชุมชนนิยมไม่ได้เกิดจากกิจกรรมในระบบปิดทากแต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์และการอาศัยความร่วมมือจากส่วนอื่น ๆ ในสังคม โดยเฉพาะภาครัฐที่มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานชุมชนในช่วงแรกเริ่มทั้งในด้านการให้เสรีภาพ การกระจายอำนาจ การออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ และการอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544) บทบาทของภาครัฐเป็นเพียงแค่การเข้ามาในบทบาทของฝ่ายสนับสนุนไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่าง ๆ ภายในชุมชน

ในแง่มุมมองของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2538)

แนวทางของรัฐในการพัฒนาชนบทในอดีตจะเป็นรูปแบบของการเข้าไปถามปัญหาของชาวบ้านและเสนอวิธีการในการแก้ปัญหาโดยการทำงานแบบนี้มีความเชื่ออยู่เบื้องหลังว่าชาวบ้านมีแต่ด้านที่เป็นปัญหาไม่มีการคิดวิธีแก้ปัญหาแต่การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนมีความเชื่อมั่นพื้นฐานในศักยภาพของชุมชน ดังนั้นจึงเริ่มต้นด้วยการถามถึงปัญหาของชาวบ้านและแนวทางดั้งเดิมภายในชุมชนที่เคยปฏิบัติกันมา จากนั้นจึงช่วยกันวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขและสาเหตุที่ไม่ทำให้วิธีการดังกล่าวประสบความสำเร็จการพัฒนาแบบวัฒนธรรมชุมชนนี้ก็คือแนวการพัฒนาจากล่างขึ้นบนโดยแนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบนนี้ประกอบด้วยหลายมิติ มิติแรกเริ่มด้วยการกำหนดความต้องการพัฒนาจากฝ่ายชาวบ้าน มิติที่สองเป็นการกำหนดรูปแบบในการแก้ปัญหานั้นโดยอยู่บนพื้นฐานของวิธีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบกันมา มิติสุดท้ายคือขั้นตอนของการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาโดยต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนและเป็นตัวตั้งและประสานกับความรู้จากภายนอก

วิธีการทำงานพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน

1. ถือชาวบ้านเป็นตัวตั้งของการพัฒนา เริ่มต้นจากสิ่งที่คนในชุมชนมี โดยใช้วิธีการทำงานแบบ Bottom-Up ให้คนในชุมชนเป็นตัวตั้งในการพัฒนาทุกขั้นตอน
2. ใช้ทัศนคติแบบ Positive Thinking คือการพัฒนาโดยเริ่มจากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่โดยในกรณีการรวมกลุ่มต้องสำรวจดูชุมชนว่ามีรูปแบบการรวมกลุ่มอย่างไร การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อหาแนวทางนั้นในแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจ ค่านิยมและในด้านต่าง ๆ จึงควร

มุ่งเน้นไปที่กลไกของชุมชนและความสัมพันธ์ในการดำรงอยู่ พิจารณาว่าชุมชนมีกลไกรูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรกันบ้างในกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะถูกแบ่งโดยฐานะทางเศรษฐกิจหรือความสัมพันธ์ทางสังคมโดยการรวมกลุ่มมีอยู่หลายรูปแบบซึ่งในวัฒนธรรมชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันด้วยเหตุผลภายในเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Mutual Aid) เป็นเป้าหมายอันดับแรก

3. กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนาและชาวบ้านต้องยึดหลักการการประสานกัน (Articulation) ระหว่างสิ่งที่นักพัฒนามีกับสิ่งที่ชุมชนมี โดยต้องพยายามศึกษาข้อเด่นและข้อด้อยของทั้งสองฝ่ายและทำงานร่วมกันเพื่อขจัดข้อด้อยและประสานข้อดีเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนในการทำโครงการพัฒนา

ขั้นที่ 1 การเลือกกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การค้นคว้าวิจัยการสำรวจชุมชนและการวางแผนงาน เป็นหน้าที่ของนักพัฒนาที่ต้องสำรวจชุมชนด้านเศรษฐกิจและการเมืองและวัฒนธรรมชุมชนรวมถึงตั้งปราศรัยชาวบ้านในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมหาวิธีแก้ปัญหาและวางแผนร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การจัดการศึกษาร่วมกัน เปลี่ยนจากรูปแบบการฝึกอบรมเป็นการนำความรู้จากทางวิทยาการและชาวบ้านมาประสานกัน

ขั้นที่ 4 การจัดหาแหล่งทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน โดยแหล่งทรัพยากรนี้รวมถึงทรัพยากรบุคคล ความรู้ ทรัพยากรด้านวัสดุแรงงานโดยเน้นใช้แหล่งทรัพยากรจากภายในชุมชนมากที่สุดแม้แต่ผู้ที่เป็นวิทยากรให้การอบรมก็เป็นคนในชุมชน

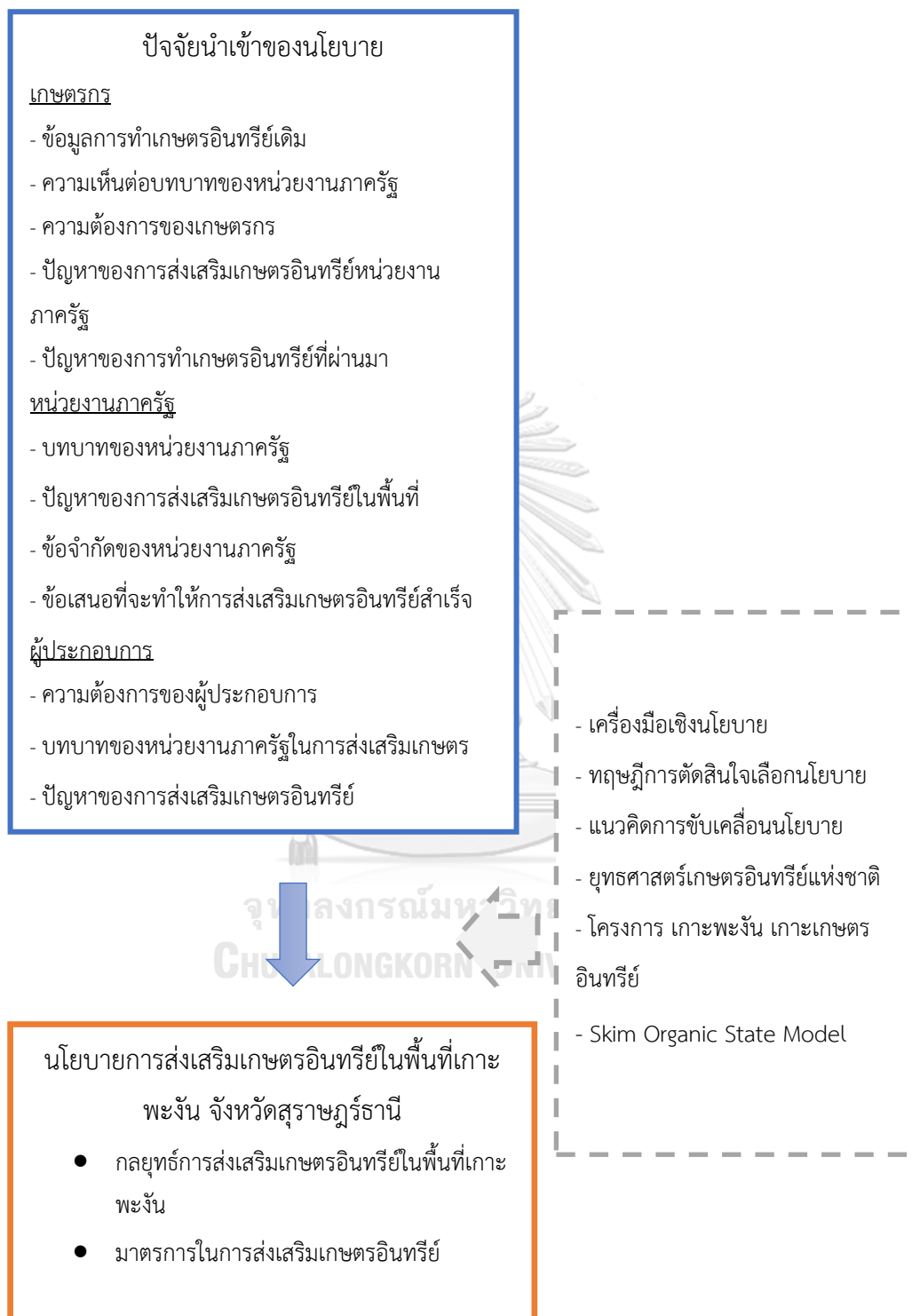
ขั้นที่ 5 การจัดระบบการจัดการ ต้องยกเลิกระบบสำเร็จรูปในการเข้าไปจัดการชุมชนเช่นการให้ชาวบ้านรวมกลุ่มตั้งประธาน รองประธาน เลขาฯเอง อย่างไรก็ตามกลุ่มลักษณะนี้จะค่อย ๆ สลายหายไปในเวลาไม่นาน ดังนั้นต้องสำรวจว่าชาวบ้านมีระบบการจัดการเกี่ยวกับกลุ่มแบบไหน

ขั้นที่ 6 การสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก หมายรวมถึงการติดต่อกับพ่อค้า ภาครัฐรวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่มีความเสี่ยงและอันตรายอย่างมากหากจะนำเอากรอบวิธีคิดในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของชุมชนกับองค์กรภายนอกไปสวมทับกัน คนในชุมชนจะต้องติดต่อกับภายนอกได้อย่างมีความมั่นใจตามพื้นฐานของชาวบ้านเอง

ขั้นที่ 7 การขยายงาน เป็นลักษณะการขยายแนวคิดความช่วยเหลือด้านวัตถุไปตามสายเครือข่ายาติและคนรู้จัก

ขั้นที่ 8 การติดตามผลและประเมินผล ควรสำรวจและทำการค้นคว้าจากการติดตามและประเมินผลตามแบบของชุมชน

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยโดยผู้วิจัยแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อย่อย ได้แก่

3.1 รูปแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาวิจัย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการอธิบายถึงแหล่งข้อมูลและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการอธิบายถึงหลักการเลือกพื้นที่หน่วยวิเคราะห์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีความเหมาะสมกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน อีกทั้งผู้วิจัยยังมีความต้องการศึกษาข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ การลำดับเหตุการณ์ ประสบการณ์ ข้อมูลเชิงลึกและทัศนคติของบุคคล ซึ่งต้องอาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจะใช้เครื่องมือหรือวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured or Guided Interviews) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและตอบคำถามการวิจัย (จันทวานิช, 2556)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ข้อมูลที่ต้องการ

ข้อมูล (Data) ที่ผู้วิจัยต้องการใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นข้อเท็จจริง (Facts) เกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน ตัวแสดงและบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่

เกิดขึ้น รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่เกาะพะงันโดยแบ่งตามประเภทของข้อมูลที่ต้องการในการศึกษาวิจัยได้ดังต่อไปนี้

3.2.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งที่มา คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

โดยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สถิติ กฎหมาย คำสั่ง ประกาศ บันทึก หนังสือ รายงานวิจัย เอกสาร การวิเคราะห์ บทความวิชาการ และรายงานประเมินผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ข้อมูลด้านทฤษฎี แนวคิด กระบวนการ เครื่องมือ วิธีการรวมถึงแนวทางรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือนโยบาย สาธารณะ ตัวอย่างการนำแนวทางและเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติใช้จริง บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย แนวคิด สถานการณ์ และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง แผนยุทธศาสตร์และเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น วารสาร บทความ ข้อมูลสถิติ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งสื่อสารมวลชน เป็นต้น

- ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ระดับบนสุดไปจนถึงระดับพื้นที่ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารราชการ เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เป็นต้น

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อสอบถามรายละเอียดของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (Open-Ended) โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มข้าราชการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เกาะพะงันที่ทำเกษตรอินทรีย์และกลุ่มภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้จะใช้ประเด็นในการสัมภาษณ์หลัก ๆ ดังต่อไปนี้

หน่วยงานราชการ – เจ้าหน้าที่

1. สภาพของการทำเกษตรอินทรีย์โดยทั่วไปบนพื้นที่เกาะพะงัน
2. การนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน
3. บทบาทของหน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์
4. แนวทางในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน
5. ปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน

เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน

1. ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพการทำเกษตรอินทรีย์
2. ลักษณะการทำเกษตรอินทรีย์
3. บทบาทของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือ
4. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน
5. แนวทางที่จะทำให้นโยบายเกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นในพื้นที่เกาะพะงัน
6. ความต้องการจากภาครัฐ

ผู้ประกอบการ

1. ลักษณะของสถานประกอบการ
2. ความนิยมของสินค้าเกษตรอินทรีย์
3. ความต้องการของสถานประกอบการและผู้บริโภค **ล้วย**
4. ปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน
5. ความต้องการจากภาครัฐ

3.3 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

1. การเลือกพื้นที่หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน ดังนั้นพื้นที่หน่วยการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็จะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องภายในหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการในส่วนพื้นที่เกาะพะงัน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ข้าราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทั้งทางด้านการเมืองและทางเทคนิค รวมถึงแง่มุมของระเบียบข้อบังคับในส่วนของการราชการ บุคคลที่เป็นตัวแทนของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันซึ่งเป็นกลุ่มตัวแสดงหลักที่สำคัญตัวหนึ่งในการขับเคลื่อนให้เกิดนโยบายเกษตรอินทรีย์และเป็นผู้ที่ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์ได้ดีที่สุด สุดท้ายคือบุคคลที่เป็นตัวแทนของภาครัฐกิจที่จะได้เสนอแง่มุมของตลาดในการรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงปัญหาด้านตลาดที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบายด้วย

ตารางที่ 5 แสดงรายละเอียดหน่วยงาน/สังกัด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และช่วงเวลาในการสัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน/สังกัด	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์
หน่วยงานราชการ			
1	สำนักงานเทศบาลตำบลเพชรพะงัน	นักการเมืองท้องถิ่น	2 มี.ค. 60
2	สำนักงานประมงอำเภอเกาะพะงัน	เจ้าหน้าที่	2 มี.ค. 60
3	สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน	เจ้าหน้าที่	2 มี.ค. 60
		เจ้าหน้าที่	2 มี.ค. 60
4	สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาเกาะพะงัน	เจ้าหน้าที่	2 มี.ค. 60
5	สำนักงานเทศบาลตำบลเกาะพะงัน	นักการเมืองท้องถิ่น	3 มี.ค. 60
		เจ้าหน้าที่	3 มี.ค. 60
6	สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านใต้	นักการเมืองท้องถิ่น	16 มิ.ย. 60
7	ที่ว่าการอำเภอเกาะพะงัน	เจ้าหน้าที่ระดับสูง	16 มิ.ย. 60
8	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี	เจ้าหน้าที่	17 มิ.ย. 60
9	สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน	สมาชิก	29 ส.ค. 60
10	สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี	ผู้บริหารระดับสูง	31 ส.ค. 60
11	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	เจ้าหน้าที่	31 ส.ค. 60
เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน			

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน/สังกัด	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์
		เกษตรกร	1 มี.ค. 60
2	เกษตรกร	เกษตรกร	1 มี.ค. 60
3	สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิม	เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิม	3 มี.ค. 60
4	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าว เกาะพะงัน	สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวน มะพร้าวเกาะพะงัน	4 มี.ค. 60
5	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	เกษตรกร	17 มิ.ย. 60
		เกษตรกร	17 มิ.ย. 60
		เกษตรกร	17 มิ.ย. 60
ผู้ประกอบการ			
1	ผู้ประกอบการ	เจ้าของกิจการ	15 มิ.ย. 60
2		ผู้จัดการ (2 คน)	17 มิ.ย. 60
3		พนักงาน	17 มิ.ย. 60
4		เจ้าของกิจการ	30 ส.ค. 60
5		เจ้าของกิจการ	30 ส.ค. 60

สรุปจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด

1. หน่วยงานราชการ	13 คน
2. เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน	7 คน
3. ผู้ประกอบการ	6 คน
รวม	26 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) แล้วจะต้องทำการตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลไปจนถึงคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยเปรียบเสมือนกับการจัดข้อมูล

ใหม่ (Reconstruct) ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือก็คือการจำแนกประเภทข้อมูลในระดับมหภาคซึ่งการจำแนกข้อมูลในระดับเหตุการณ์ (Events) หรือการวิเคราะห์เหตุการณ์ (Events Analysis) หรือจำแนกประเภท (Typical) เป็นขั้นตอนของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน ส่วนกรอบทฤษฎีที่ใช้เพื่อจำแนกประเภทข้อมูลจะเป็นการจำแนกเหตุการณ์ที่มีลักษณะทั่วไปโดยการวิเคราะห์เหตุการณ์ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และเพราะเหตุใดโดยการวิจัยครั้งนี้จะใช้กรอบการจำแนกของ Lofland โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (จันทวานิช, 2556)

1. ฉากและบุคคล (Settings) ฉาก เป็นการจำแนกเหตุการณ์เป็นฉากหรือสภาพแวดล้อมของตัวบุคคล ข้อมูลมีลักษณะเชิงประจักษ์อยู่มากเป็นลักษณะทางกายภาพและทางสังคมของเหตุการณ์ที่ต้องการศึกษา ประกอบด้วยสถานที่ บุคคลที่อยู่ในสถานที่ และลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่สามารถเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลได้จากสถานที่และบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยในการศึกษารั้วนี้ฉากและบุคคล ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่และข้าราชการมีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน เกษตรกรผู้ทำเกษตรกรรมแบบเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันและผู้ประกอบการบนพื้นที่เกาะพะงันที่มีความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์โดยการพิจารณาฉากและบุคคลนี้ช่วยให้สามารถกำหนดข้อมูลของเจ้าของพฤติกรรม (Actor) ได้ง่ายขึ้น

2. พฤติกรรม (Acts) และบทบาท (Roles) เป็นการกระทำที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นในเหตุการณ์ที่เฝ้าดูอยู่โดยมีตัวแสดงและพฤติกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยได้จำแนกบุคคลต่าง ๆ ในเหตุการณ์ที่เฝ้าดูนั้นว่ากำลังทำอะไรบ้าง เช่น ใครมีบทบาทในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันบ้าง ในช่วงเวลาไหนและทำอย่างไร ซึ่งการจำแนกพฤติกรรมดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามได้ว่า ใครทำอะไร อย่างไรบ้าง

3. แบบแผนพฤติกรรม (Activities) กลุ่ม (Groups) และองค์กร (Organizations) เป็นการนำพฤติกรรมที่ผู้วิจัยเฝ้าดูมาเรียงลำดับด้วยหลักเหตุผลเพื่อที่จะเรียงร้อยพฤติกรรมที่ปรากฏให้เป็นเรื่องที่มีความสืบเนื่องสัมพันธ์กันซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบบแผนพฤติกรรม ได้แก่ กระบวนการในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเป็นการหาคำตอบว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันอย่างไร

4. ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และความสัมพันธ์ (Relationship) พฤติกรรมที่ผู้วิจัยต้องจำแนกนั้นเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่จะต้องมีการกระทำซึ่งทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันขึ้น ผู้วิจัยต้องจำแนกว่าการกระทำที่กำลังศึกษาอยู่นั้นกระทำโดยใครและกระทำกับใคร คู่กระทำมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ข้อมูลด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มพฤติกรรมนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยทราบเกี่ยวกับสภาพและบทบาทของแต่ละตัวแสดงและนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐผู้มี

บทบาทในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์กับเกษตรกรในฐานะผู้ที่ได้รับผลจากการดำเนินการนโยบายซึ่งอาจเป็นไปได้ในทิศทางที่ดีหรือขัดแย้งกันในความสัมพันธก็ได้

5. เหตุการณ์หรือฉากพิเศษ (Episode) และการมีส่วนร่วม (Participation) ฉากพิเศษ คือ เหตุการณ์ที่โดดเด่นผิดปกติ ส่วนการมีส่วนร่วม คือ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฉากหนึ่ง ๆ นั้นมีผู้กระทำเป็นใครบ้างรวมถึงพิจารณาผู้ที่ไม่ได้เข้ามาอยู่ในเหตุการณ์ด้วยและจำเป็นต้องพิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือไม่ เนื่องจากในการศึกษานโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันนี้มีหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องหลายคน ผู้วิจัยจึงต้องจำแนกว่ามีผู้กระทำเป็นใครบ้างที่อยู่ในเหตุการณ์หรือไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์และผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์มีความเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันเพื่อทำให้เห็นภาพปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

6. ความหมาย (Meaning) การสังเกตความหมาย คือการให้ความสำคัญกับคำอธิบายหรือการรับรู้เหตุการณ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ หลังจากที่มีผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาแล้ว ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะต้องอธิบายความสำคัญหรือการรับรู้ปรากฏการณ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ ตลอดจนการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการอาศัยกรอบทฤษฎีและคำแนะนำจากผู้รู้เพื่อช่วยอธิบายความหมายของปรากฏการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏได้อย่างถูกต้อง การศึกษาในส่วนนี้ช่วยให้สามารถตอบคำถามได้ว่า ปรากฏการณ์ในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันและรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏนั้นดำเนินไปอย่างไรและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มุ่งตอบคำถามการวิจัยที่ว่า การนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะทำได้อย่างไร จากการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอันได้แก่หน่วยงานราชการ เกษตรกรและผู้ประกอบการรวมไปถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงแนวทางและการดำเนินนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันที่ผ่านมารวมไปถึงสภาพปัญหาข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยจะแสดงผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยจะแยกประเด็นที่ได้จากการศึกษาและสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

- 4.1 ด้านนโยบายและแผน
- 4.2 ด้านระบบการบริหาร
- 4.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ
- 4.4 ด้านภาวะผู้นำและความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกร
- 4.5 ด้านความต้องการของผู้ประกอบการ
- 4.6 ด้านบริบทสิ่งแวดล้อม

4.1 ด้านนโยบายและแผน

4.1.1 ความต่อเนื่องของนโยบายและแผน

ความต่อเนื่องของการวางแผนนโยบายและแผนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ในกรณีการศึกษาความต่อเนื่องของนโยบายและแผนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนั้น สามารถอธิบายเป็น 2 มิติด้วยกันคือ มิติของความต่อเนื่องในการรับนโยบายจากระดับชาติหรือราชการส่วนกลางลงมาปฏิบัติในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นและมิติที่สองคือความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการสนับสนุนภายในพื้นที่ มิติแรกเพื่อพิจารณาถึงจุดติดขัดของ

นโยบายว่าขาดการส่งเสริมหรือมีการสนับสนุนโดยหลักอยู่ที่หน่วยงานใด อันจะทำให้ทราบถึงจุดได้เปรียบและข้อบกพร่องในการดำเนินนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันและมิตีที่สองเป็นการพิจารณาถึงความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ภายในพื้นที่เกาะพะงันว่ามีความต่อเนื่องหรือหยุดชะงักอย่างไรอันจะนำไปสู่การหาสาเหตุและการอธิบายความสำเร็จในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันได้

1) ความต่อเนื่องในการรับนโยบายจากระดับชาติหรือราชการส่วนกลางลงมาปฏิบัติในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในระดับชาติไปจนถึงแผนและนโยบายระดับท้องถิ่นพบว่าในแผนและนโยบายระดับชาติไม่ว่าจะเป็น*แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 - 12 (พ.ศ. 2550 - 2564)* ได้มีการระบุยุทธศาสตร์และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไว้ทั้งสามฉบับในขณะเดียวกันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เองได้มีการรับแนวคิดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเข้ามาเป็นแนวทางในการดำเนินงานในระดับกระทรวงภายใต้*แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ* ดำเนินการควบคู่ไปกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับซึ่งมีการระบุถึงแนวทางในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไว้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมี*ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554)* และ*(ร่าง)ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)* ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติเป็นส่วนที่ดูแลและรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยรวมทั้งมีหน้าที่บูรณาการแนวทางการดำเนินงานและงบประมาณกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเกษตรแบบพื้นบ้าน การส่งเสริมด้านการตลาด มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปสินค้าและการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก แต่เมื่อเข้าสู่นโยบายและแผนระดับภูมิภาคและท้องถิ่นในส่วนของ*แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย* ซึ่งเป็นแผนพัฒนาสำหรับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ที่ตั้งอยู่ฝั่งทิศตะวันออกของภาคใต้ฝั่งทะเลอ่าวไทย (East Coast Southern Sub region) ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ซึ่งในแผนฉบับนี้ไม่ได้มีการให้ความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นเรื่องเฉพาะหรือแม้แต่ใน*แผนยุทธศาสตร์พัฒนาด้านการเกษตรกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย พ.ศ. 2557 - 2560* ซึ่งเป็นแผนเฉพาะด้านการทำเกษตรกรรมภายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยเป็นหลักก็มีแผนเฉพาะเกี่ยวกับด้านเกษตรอินทรีย์ ในส่วนของ*แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2557 - 2560)* มีการบรรจุ “โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโลก” เฉพาะในปี พ.ศ. 2557

เท่านั้นและไม่ได้ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับเรื่องเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะในแผนพัฒนาจังหวัด สุราษฎร์ธานีฉบับ พ.ศ. 2561 – 2564 สำหรับแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี “โครงการเรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์และปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ ซึ่งจากการสืบย้อนไปตั้งแต่แผนพัฒนาท้องถิ่นสามปี (พ.ศ. 2557-2559) ก็ ไม่ได้มีการระบุโครงการเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ไว้ นอกจากนี้ในส่วนของแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี เทศบาลตำบลเพชรพะงัน แผนพัฒนา 3 ปีเทศบาลเกาะพะงันเองไม่ได้มีการระบุเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้อง การทำเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นเพียงแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมโดยรวม จากการศึกษา เอกสารแผนพัฒนาต่าง ๆ ข้างต้นผู้วิจัยพบว่านโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตร อินทรีย์นั้นมีความต่อเนื่องในส่วนของนโยบายระดับชาติแต่ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นยังไม่ได้ มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มากนัก โดยไม่ได้มีการระบุเป็นแผนและโครงการที่ เฉพาะเจาะจงแต่จะรวมอยู่ในโครงการที่ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมต่าง ๆ

2) ความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ภายในพื้นที่เกาะพะงัน

ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2554 กระทรวงพาณิชย์ได้สนับสนุนให้มีการจัดโครงการ “เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์” โดยได้มีการประกาศเจตนารมณ์ให้มีการพัฒนาเกาะพะงันเป็นเกาะเกษตร อินทรีย์ ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิสายใยแผ่นดินและสมาคม การค้าเกษตรอินทรีย์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างความรับรู้ให้กับคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ การทำเกษตรอินทรีย์และผลักดันให้เกาะพะงันกลายเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์รวมถึงการวางแผน ปฏิบัติการและการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงัน จากการสัมภาษณ์ เกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการดังกล่าวพบว่าโครงการนี้เริ่มต้นจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีความ สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ในนามบริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย ออร์แกนิก จำกัด สมัครงานร่วม การอบรมหลักสูตรการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อสำเร็จมาเป็นผู้ตรวจแปลงโดยเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ได้รับเงิน สนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ในการจัดโครงการฝึกอบรมและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการผลักดัน เกาะพะงันสู่เกาะเกษตรอินทรีย์ อย่างไรก็ตามหลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้วกระแสเกี่ยวกับเกษตร อินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันกลับหยุดชะงักลง

“ผมเนี่ยเป็นคนแรกที่มาอบรมของอาจารย์วิฑูรย์ไปในนามของบริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย ออร์แกนิก ไปอบรมที่กรุงเทพฯ รั้งละหกวันเสียค่า สมัครงานแล้วก็อบรมที่เชียงใหม่ก็ต้องไป ที่จันทบุรีก็ต้องไปเพื่อให้จบมา เป็นผู้ตรวจแปลง อบรมครั้งนั้นมี 47 บริษัท ก็ตัดของเราติด 1 ใน 10

เป็นโครงการที่ได้เงินสนับสนุนหนึ่งล้านบาทเพื่อให้อาจารย์วิทยุ
มาอบรมและทำแผนปฏิบัติที่เกาะพะงันโดยการอบรมทั้งหมดมี 12 ครั้ง
ใช้เวลา 3 เดือน มีอบรมผู้บริหารด้วยของโรงเรียนของเทศบาล
ผู้ประกอบการห้องอาหารต่าง ๆ แล้วก็เกษตรกร เด็กนักเรียน
แล้วออกมาเป็นแผนปฏิบัติ”
(เกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์เดิม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

ในแง่หนึ่งสามารถอธิบายได้ว่าลักษณะของการกำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายที่มาจาก
ระดับชาติหรือราชการส่วนกลางมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาและยุคสมัยของรัฐบาล การ
ดำเนินนโยบายและการให้ความสำคัญจึงไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งกระทรวงพาณิชย์เองไม่ได้มีหน้าที่หลักใน
การสนับสนุนการทำเกษตรซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนั้นสำหรับโครงการ
“เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์” ที่ไม่เกิดความต่อเนื่องเนื่องจากไม่ใช่ภารกิจสำคัญโดยตรง ซึ่ง
กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ดูแลด้านการตลาดและราคาเป็นหลัก การสนับสนุนที่ไม่ตรงตามอำนาจหน้าที่
จึงทำให้การดำเนินการโครงการทำได้ไม่เต็มที่และไม่ต่อเนื่อง

“ต้องยอมรับ คำว่านโยบายก็คือนโยบายถามว่า
ในปี 60 เราพูดถึงเกษตรอินทรีย์ใหม่ ไม่ได้พูดเลยที่เราทำ
นั้นเป็น 59 แต่กลายเป็นว่านโยบายอันใหม่ก็คือเป็น
นโยบายรัฐบาลแต่คราวนี้ไม่ใช่เป็นเกษตรอินทรีย์แต่เป็น
เรื่องของเมืองสมุนไพรซึ่งสุราษฎร์ก็เป็นจังหวัดนำร่อง”
(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

4.1.2 นโยบายและแผนระดับภูมิภาคและท้องถิ่น

นโยบายและแผนระดับภูมิภาคและท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ครอบคลุมการทำ
เกษตรอินทรีย์ทุกด้าน

1. แผนพัฒนาจังหวัดเน้นสนับสนุนพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว

จากแผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2557 - 2560 พบว่ามีการวางแนวทางการพัฒนา
จังหวัดโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านอุตสาหกรรมเกษตร เน้นให้ความสำคัญกับการปลูกพืช
เชิงเดี่ยว เช่น ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เป็นหลัก รองลงมาคือการท่องเที่ยว ไม้ผลและอาหารทะเล
และแม้ว่าจะมีการบรรจุโครงการ “โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่

ครัวโลก” ซึ่งเป็นโครงการด้านเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 แต่เมื่อเทียบสัดส่วนงบประมาณทั้งหมดของจังหวัดคิดเป็นเพียงแค่ร้อยละ 0.06 จากงบประมาณทั้งหมด 3,425,196,100 บาท

“คนสุราษฎร์ธานีเองดั้งเดิมจริง ๆ ที่ทำเรื่องเกษตรกรรม
ส่วนใหญ่เป็นสวนยางสวนปาล์ม สวนผลไม้”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“เกษตรอินทรีย์แห่งชาติเป็นนโยบายของทางประเทศมา
เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรจะต้องแผ่กระจายลงจังหวัดหมดแล้ว
แต่จังหวัดไหนจะมีความต้องการ คำว่าเกษตรอินทรีย์มันต้องทำแผน
รองรับไว้ว่าจำเป็น ต้องการสักเท่าไร แต่ละจังหวัดไม่เท่ากัน”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2560)

2. นโยบายส่วนท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญ

ในส่วนของหน่วยงานท้องถิ่นเองยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรอินทรีย์มากนัก แม้ในแผนพัฒนา 3 ปี จะมีงบประมาณและโครงการในการสนับสนุนภาคการเกษตรแต่ก็เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอื่น ๆ อันเนื่องจากเศรษฐกิจบนเกาะพะงันขับเคลื่อนโดยภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการเป็นหลัก ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคเป็นหลัก ทั้งการสร้างถนน การจัดการระบบประปา ไฟฟ้าและการกำจัดขยะซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญของเกาะ

“แผนของเทศบาลจะไม่เจาะจง เพราะว่าอินทรีย์มันเป็นเรื่องยาก
คือเป็นเรื่องรวม ๆ ส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมการปลูกพืช
ส่งเสริมให้ปัจจัยการผลิตปริมาณนี้มากกว่า”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เขตพื้นที่ที่ทางเทศบาลผมรับผิดชอบอยู่มันไม่ค่อยมีพื้นที่ที่จะทำเกี่ยวกับเรื่องเกษตรนะสิ อย่างนี้ว่าด้วยงบประมาณด้วยนโยบายค่อนข้างจะน้อยหน่อย ไม่ค่อยได้มาทางนี้เท่าไรแต่เทศบาลก็ดูแลช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตรงนี้อยู่พอสมควร แต่ในส่วนของงบประมาณนี้ค่อนข้างไม่ได้อยู่ในแผนเลย”
(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“อย่างบ้านใต้ในพื้นที่คนส่วนใหญ่คือเกษตรกรนะคะ ของเกาะพะงันคนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านของบังกะโล โรงแรม ท้องศาลาเป็นพวกธุรกิจขึ้นไปทางศรีธนูนั้นโรงแรมริมหาด ดังนั้นเทศบาลจะต้องหมุดงบประมาณเค้าหนักไปทางด้านโน้นเพื่อความสะดวกกับภาษีที่เค้าเก็บมาแล้วภาษีที่เก็บมาก็คือคนที่ง่ายก็ต้องการให้ถนนดีขึ้นนั่นแหละไฟสว่างถนนดี”
(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เทศบาลยิ่งแล้วใหญ่เทศบาลเกาะพะงันไม่สนใจเรื่องผักหรือ เทศบาลสนใจแต่ธุรกิจบังกะโลอย่างเดียวเค้าไม่สนับสนุน ที่ผ่านมามันมีมาแหละแต่เค้าจะเขียนว่าทางชุมชนไม่เข้มแข็งพอที่จะทำเรื่องนี้ได้ต้องโยกไปทำอย่างอื่น”
(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2560)

3) การส่งเสริมมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการทำสวนมะพร้าวอินทรีย์เป็นหลัก

ไม่ว่าจะในแผนพัฒนาการเกษตรโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีหรือโครงการด้านเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงันก็ตามจะเน้นเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนในแนวทางของการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมในโครงการที่จัดขึ้นคือเกษตรกรกลุ่มที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าวเท่านั้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้จดทะเบียนมาตรฐานสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI)

“ของเราจะเน้นเรื่องมะพร้าวอย่างเดียว 60 ราย พื้นที่ 300 กว่าไร่ จะทำแต่เรื่องมะพร้าวเพราะว่ามันเป็นพืชส่วนใหญ่ที่อยู่บนเกาะ”
(เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเกษตรอำเภอ, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“ผลผลิตต่อเนื้อที่เรามีไม่ว่าจะเป็นผักผลไม้ อะไรก็ได้ที่มีอยู่ในแปลงมันจะต้องเป็นอินทรีย์ด้วยแต่เรายังไม่ขอเพราะว่ามันจะต้องทำ 1,2,3,4,5 ในการขอ เราเอามะพร้าวให้จบก่อน มะพร้าวเป็นหลักก่อนตอนนี้”
(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

4.1.3 ลักษณะนโยบายและแผน

1. การส่งเสริมที่เน้นการอบรมให้ความรู้เป็นหลัก

จากการสัมภาษณ์และค้นคว้านโยบายและแผนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า การสนับสนุนของหน่วยงานราชการส่วนใหญ่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงเช่นเกษตรจังหวัดและ เกษตรอำเภอ จะมีการสนับสนุนในรูปแบบของการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เป็นหลัก

อย่างไรก็ตามทางด้านส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเองได้เคยมีการให้การสนับสนุนในรูปแบบของปัจจัยการผลิตอย่างอื่นด้วยเช่น ปุ๋ย ในส่วนของเทศบาลตำบลเพชรเกษมมีการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรโดยการให้บริการไถ ปรับพื้นที่ ที่ดินเพื่อทำการเกษตรภายใต้ชื่อโครงการ 1 ไร่ 1 คิวเรือนเป็นการสนับสนุนในรูปแบบของการสนับสนุนเครื่องจักร รถไถในการไถ เกลี่ย ปรับและพรวนหน้าดิน

“งบประมาณหลัก ๆ ก็จะเป็นของเทศบาลที่มีให้กิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.1 บทบาทของเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนของสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีการใส่โครงการอบรมเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และศึกษาดูงาน ในพื้นที่เกาะพะงันไว้ในแผนตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2560 ต่อเนื่องไปจนถึงกลางปี พ.ศ.2561 รวมถึงแผนพัฒนาการเกษตรโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2561 - 2564 ก็มีการบรรจุโครงการเกษตรอินทรีย์ไว้ในแผนด้วย จากการสัมภาษณ์ในภาคส่วนราชการพบว่าในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่ได้มีการระบุแผนและโครงการที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ไว้โดยเฉพาะซึ่งจะควรรวมไปกับแผนและโครงการที่ส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม

“เราสนับสนุนวิชาการทางความรู้เราจะพยายาม
ผลักดันให้เขาเป็นเกษตรอินทรีย์ภายใต้ระเบียบข้อ
กฎหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2560)

“ในส่วนของสำนักงานเราก็ในเรื่องของการติดต่อ
ประสานงาน ในเรื่องของการให้ความรู้สนับสนุนในสิ่งที่เขา
ต้องการอะไรอย่างนี้ค่ะ อย่างของเราเน้นในเรื่องการส่งเสริมที่ปุ๋ย
อินทรีย์ โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
ก็เป็นการแนะนำให้ความรู้ให้กับชาวบ้าน”

(เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เกษตรอำเภอส่วนใหญ่เป็นงานส่งเสริมเดี๋ยวนี
เกษตรอำเภออยู่กรมส่งเสริมการเกษตรมีแต่การสอน
เสริมอย่างเดียวไม่มีงบประมาณลงมาสนับสนุน”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“ตัวยุทธศาสตร์จังหวัดเองไม่ได้มีกิจกรรมเฉพาะว่าจัด
สิ่งของอะไรให้ มันเป็นกิจกรรมสำคัญการฝึกอบรมการให้ความรู้ก็
เป็นกิจกรรมที่มีอยู่ในแผน คือการให้ความรู้การตระหนักรู้ว่าอันนี้
มันสำคัญยังไงแล้วก็มีรู้ทางในการประกอบอาชีพในการประกอบ
อาชีพอย่างมั่นคงทำควบคู่กันไป”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“บทบาทของเกษตรอำเภอคือให้ความรู้อย่างเดียว”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

1.2 บทบาทของกระทรวงพาณิชย์

หน้าที่หลักของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดคือการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัด การทำ Demand Site ของปาล์ม ผลไม้ อาหารทะเลและหัตถาตรารองรับสินค้า ไม่ได้มีหน้าที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์โดยตรง อย่างไรก็ตามสำนักงานพาณิชย์จังหวัดมีงบประมาณสำหรับสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การให้งบประมาณสำหรับการจัดฝึกอบรม การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การเข้าไปมีส่วนช่วยจัดงานเปิดตัวสินค้า การจัดกิจกรรมถนนคนเดินและการส่งมอบเต็นท์สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนด้วยวัสดุสิ่งของมากกว่าการสนับสนุนโดยการให้งบประมาณ

“พาณิชย์จังหวัดมาจัดงาน *promote* ให้ ทำป้ายให้ เอาถุงใส่ของมาให้”

(ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

2. การส่งเสริมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ

บางครั้งรูปแบบการสนับสนุนของหน่วยงานราชการก็ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เช่น การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเป็น เมล็ดพันธุ์ นำมาแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรโดยไม่มีการสำรวจความต้องการว่าเกษตรกรมีความสนใจหรือมีศักยภาพที่จะปลูกพืชชนิดไหน เป็นการให้การสนับสนุนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร นอกจากนี้การเข้ามาสื่อสารให้ความรู้กับเกษตรกรบางครั้งก็มีวิธีการที่ไม่เหมาะสมทำให้เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนของหน่วยงานราชการเท่าที่ควร

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“เนี่ยคือเป็นข้อเสียเลย คือเราให้โดยไม่ได้ถามชาวบ้าน คือการจัดซื้อต้องสั่งซื้อจากส่วนกลางจากจังหวัดเค้า บางทีเรามายึดเยียดให้เขา บางทีเขาจะปลูกพริกแต่เราให้มะเขือ คือคนนะเขาจะปลูกอะไรต้องมีจิตใจรักด้วย”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

“กรมวิชาการเค้าก็อาจจะมีเอกสารมาแจกประชาสัมพันธ์ ซึ่งมันไม่เข้าถึงมันถึงแล้วบางที่เป็นศัพท์วิชาการชาวบ้านไม่เข้าใจ”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงภายในที่ว่าการอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

4.1.4 การบูรณาการและการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์หน่วยงานราชการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกาะพะงันพบว่า แผนนโยบายในระดับพื้นที่นั้นระหว่างหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามที่ (เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้ เทศบาลตำบลเพชรพะงัน) และสำนักงานเกษตรอำเภอ ไม่เคยมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ซึ่งแน่นอนว่างบประมาณที่รับจากทั้งสองฝ่ายมาจากคนละที่กัน การส่งเสริมจึงเป็นไปตามแผนของแต่ละที่ โดยมีความเห็นว่าหากต้องการหน่วยงานหลักในพื้นที่ ผู้รับผิดชอบหลักควรเป็นหน้าที่ของเกษตรอำเภอ

“ไม่เคยมีการทำแผนร่วมกันระหว่างเกษตรอำเภอกับเทศบาล

ถ้ามีงบประมาณต่างคนต่างทำ”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“จริง ๆ การที่เราจะทำโครงการอะไรเราก็ขอเขา อย่างเราคิดว่าเราจะทำนู่นทำนี่งบประมาณส่วนหนึ่งเราต้องเอาจากท้องถิ่นแต่บางทีก็ไม่ได้ แต่บางท้องถิ่นอย่างของบ้านใต้เค้าสนับสนุน”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เราเข้ากันไม่ได้ คือท้องถิ่นก็มีเทศบัญญัติของตัวเอง มีสมาชิกสภา
เค้าจะทำอะไรเราไปก้าวก่ายไม่ได้ เข้าไปยกร่างแผนไม่ได้ ไปตรงโน้น
ไปยกมือขอแผนไม่ได้ สิ่งก็ไม่ได้เพราะว่าเค้าเป็นกลุ่มของเค้า”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2560)

“ภาครัฐก็เชื่อมต่อกันได้แต่ที่ผ่านมาเค้าไม่ค่อยกันต่างคนต่างก็มีแผนของตัวเอง”

(สมาชิกสมาคมโรงแรมเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2560)

จากการสัมภาษณ์พบว่าสาเหตุที่ทำให้การดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันไม่มีความต่อเนื่องประการแรกคือแม้ว่าจะมีนโยบายในระดับชาติและส่วนกลางสั่งการลงมาแต่เมื่อมาถึงในการนำไปปฏิบัติในระดับภาค ระดับจังหวัด แล้วกลับไม่มีความต่อเนื่องเพราะในแต่ละจังหวัดก็จะ

เลือกรับและให้ความสำคัญกับนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ภายในพื้นที่ของตนเอง ทั้งในด้านของทรัพยากร แนวโน้มทางเศรษฐกิจ ค่านิยม สังคมและการเมือง ทำให้แม้ว่าจะมีนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจนในระดับชาติแต่ก็จะค่อย ๆ ได้รับความสำคัญน้อยลงในระดับภูมิภาค และท้องถิ่น นอกจากนี้การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ได้มีลักษณะของการกำหนดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการรับผิดชอบ เป็นการทำงานในลักษณะที่ต่างคนต่างทำและเข้ามามีบทบาทหลากหลายหน่วยงานทำให้มีการสนับสนุนจากหลายทิศทางในลักษณะของหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไป เช่น กระทรวงพาณิชย์ควรมีหน้าที่ส่งเสริมในส่วนของการตลาดซึ่งเป็นส่วนของปลายน้ำ แม้แต่ในปี พ.ศ. 2553 การผลักดันให้เกิดโครงการ เกาะพะงัน เกาะเกษตรอินทรีย์ โดยมีเจ้าภาพหลักคือกระทรวงพาณิชย์ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนซึ่งตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแล้วการส่งเสริมเกี่ยวกับการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวกับการอบรมให้ความรู้จะต้องเป็นหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ความผิดพลาดผิดตัวนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันในอดีตหยุดชะงักลงทำให้การสนับสนุนและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบางครั้งมีความไม่สอดคล้องและทำงานได้ไม่เต็มที่ การสนับสนุนทำได้ไม่เต็มรูปแบบและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งหากหน่วยงานราชการมีการทำงานที่บูรณาการร่วมกันและกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันตามขั้นตอนที่เหมาะสมก็จะทำให้ดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมได้อย่างต่อเนื่อง ตรงตามอำนาจหน้าที่

ทุกหน่วยงานขอลงมาช่วยชาวบ้านจนชาวบ้านลับสน มันเยอะ มันไม่รู้ใครทำอะไร แล้วมันทำคนละอย่างแล้วเอาของที่ดีอยากได้ไปทำให้เขา”
(สมาชิกสมาคมโรงแรมเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2560)

“พาณิชย์ปลายทางไง คือเค้ามีผลผลิตแล้วก็มาจัดกลุ่มเพื่อที่จะขายแต่เกษตรอินทรีย์ไม่ต้องเลย ตั้งแต่การผลิตการดูแลการบำรุงรักษาให้ออกลูกออกผล มันปลายทาง”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

“กรมวิชาการเกษตรก็ไม่มาเค้าไม่ใช้หน่วยงานในพื้นที่”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงภายในที่ว่าการอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

4.2 ด้านระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานราชการ

4.2.1 ความไม่ต่อเนื่องในการทำงานของเจ้าหน้าที่

ระบบการโยกย้าย หรือโอนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อื่นของข้าราชการและการจัดการเลือกตั้งใหม่ทุก 4 ปีของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระเบียบตามกฎหมายของประเทศไทยเพื่อป้องกันไม่ให้ข้าราชการผู้หนึ่งผู้ใดดำรงตำแหน่งเดิมเป็นระยะเวลาอันยาวนานเกินไปเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการครองอำนาจหรือการสร้างอิทธิพลในพื้นที่ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายนี้มักจะส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของนโยบายและแผนขององค์กร ในขณะที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์สำนักงานเกษตรอำเภอ พบว่าเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอมีข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะเมื่อสืบบัณฑิตไปก่อนช่วงปี พ.ศ. 2559 เนื่องจากเพิ่งเข้ารับตำแหน่งใหม่จะเห็นว่าลักษณะของการโยกย้ายตำแหน่งของข้าราชการตามวาระส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการส่งเสริม ติดตามและการประเมินโครงการ อีกทั้งการแต่งตั้งคนนอกพื้นที่เข้าดำรงตำแหน่งมีแนวโน้มทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งไม่มีความทุ่มเทเท่ากับคนในพื้นที่ ทำให้ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้บริบทภายในพื้นที่ใหม่ การโยกย้ายบ่อยแม้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดทิศทางของนโยบายแต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ข้าราชการไม่มีการสร้างสรรค์โครงการใหม่ ๆ ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรอย่างแท้จริง ยึดตามแผนและโครงการที่เคยทำต่อกันมาทุกปี ข้าราชการบางคนย้ายเข้ามาในพื้นที่เพื่อความก้าวหน้าและอยู่ในพื้นที่ยังไม่ครบวาระก็ต้องการย้ายออกจากพื้นที่ไปเหมือนเป็นทางผ่าน

“เปลี่ยนเจ้าหน้าที่ เปลี่ยนทีก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง คนไหนชอบอันนี้คนนี้ชอบอันนี้”

CHULALONGKORN UNIVERSITY (เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

“ถ้าท้องถิ่นจะผู้นำระยะเวลาเปลี่ยนทีมันก็ไปอีกอย่างหนึ่ง”

(ผู้บริหารระดับสูงภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

4.2.2 ระบบการจัดเก็บข้อมูล

ในระหว่างการศึกษาข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายและแผนของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นผู้วิจัยพบว่า การเข้าถึงข้อมูลทำได้ไม่สะดวกนักในบางหน่วยงาน แม้หน่วยงานบางแห่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทางเว็บไซต์ของหน่วยงานแต่ข้อมูลก็ไม่มีครบถ้วนในขณะที่การขอสืบย้อนข้อมูลบางอย่างก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากข้อมูลสูญหายเพราะอุปกรณ์สำนักงานชำรุด ไม่

เพียงแต่การจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลภายในของหน่วยงานราชการเอง ข้อมูลในส่วนของความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านของเกษตรกรก็ไม่ได้มีการจัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เพื่อแบ่งปันให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ เช่น กลุ่มเลี้ยงผึ้งที่ศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงผึ้งนายแนบ บุญญา มีการเลี้ยงผึ้งโดยใช้เปลือกมะพร้าวแทนการใช้ลังเลี้ยงผึ้งซึ่งมีข้อดีคือมีอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมและไม่เกิดปัญหาปลวกกินลังเลี้ยงผึ้ง

4.2.3 ระบบการติดตามประเมินผล

1) การประเมินผลในรูปแบบกิจกรรมมากกว่าผลสัมฤทธิ์

การประเมินผลโครงการของหน่วยงานภาครัฐยังไม่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ เช่น หลังจากจัดอบรมแล้วเกษตรกรนำความรู้ไปใช้และส่งผลให้การทำเกษตรกรรมได้ผลและมีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นหรือไม่ หรือการให้งบประมาณสนับสนุนแก่เกษตรกรก็จะมุ่งเน้นที่เกษตรกรมีการนำงบประมาณที่ได้ไปใช้จริงหรือไม่ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นว่างบประมาณที่นำไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำเกษตรหรือผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอย่างไร

“เราไม่ได้ไปมุ่งเน้นตรวจสอบเรื่องผลผลิตเรามุ่งเน้นว่าเค้าทำจริงไหม ส่วนที่สนับสนุนเค้าไปมันได้ทำจริงไหม ฉะนั้นให้คุณไปแล้วคุณดีขึ้นไหมจริง ๆ มันต้องอ้างเรื่องผลผลิตแต่เราไม่อยากจะไปลงลึกเรื่องตรงนั้น เรายังแค่ดูว่าชาวบ้านทำจริงไหม คุณปลูกมะพร้าว น้ำหอมจริงไหม คุณยังปลูกมะละกอจริงไหม”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2) การประเมินที่นำไปปฏิบัติจริงได้ยาก

จากการศึกษาการแก้ปัญหาหนอนหัวดำมะพร้าวระบาดของกรมวิชาการเกษตร โดยพิจารณาจากทางใบมะพร้าวที่ยังไม่ถูกทำลายเพื่อประเมินระดับความรุนแรงและความเสียหายจากการระบาดของหนอนหัวดำมะพร้าว โดยใช้วิธี Proceedings of the Dissemination Workshop on the CFC/DFID/APCC/FAO Project on Coconut Integrated Pest Management Held in Colombo Sri Lanka 12 - 20th October 2006 ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินระดับความรุนแรงของการถูกทำลายคือทางมะพร้าวที่ยังไม่ถูกทำลายมากกว่า 13 ทางใบคือการระบาดอยู่ในระดับน้อย ทางมะพร้าวที่ยังไม่ถูกทำลายอยู่ในช่วง 6 - 13 ทางใบถือว่าการระบาดอยู่ในระดับปานกลาง แต่หากทางมะพร้าวที่ยังไม่ถูกทำลายน้อยกว่า 6 ทางใบอยู่ในระดับการระบาดที่รุนแรง (สำนักวิจัยพัฒนาการ

อาร์กขาพีช, 2560) สำหรับเกาะพะงันจากการสัมภาษณ์เกษตรกรใช้วิธีประเมินความเสียหายด้วยการขึ้นไปสู่มเก็บตัวอย่างหนองหัวด้ามะพร้าวเพื่อประเมินว่ามีปริมาณมากพอที่จะต้องปล่อยแตนเบียนหรือไม่โดยกำหนดปล่อยแตนเบียนจำนวน 200 ตัวต่อไร่ในหนึ่งครั้งตามระยะเวลาที่ประเมิน แต่เกษตรกรไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้เนื่องจากการขึ้นไปสู่มเก็บตัวอย่างข้อมูลต้องใช้งบประมาณในการจ้างแรงงานขึ้นไปสู่มเก็บ ต้นละประมาณ 200 บาทซึ่ง 1 ไร่ต้องสู่มเก็บอย่างน้อย 5 ต้น ซึ่งเกษตรกรไม่มีงบประมาณเพียงพอและมีความต้องการที่จะปล่อยแตนเบียนในปริมาณที่มากที่สุดเท่าที่มีโดยไม่ต้องอาศัยหลักการทางวิชาการ เพราะเกษตรกรกลัวว่าถ้ามีแต่ประเมินจะไม่ทันกับการระบาด

ของกรมวิชาการเวลามาสำรวจเพื่อวิจัยหรือป้องกันกำจัดก็เอาตามวิชาการปะะ ะ เลย หนึ่งจำนวนปริมาณตัวชีวิตไปกำหนดตรงนั้นตายตัวเลย ปล่อยแมลง 200 ตัวต่อไร่ ก่อนจะปล่อยต้องประเมินประชากรของหนองของศัตรูว่ามีเท่าไร แล้ววันนั้นมีผู้อำนวยการผู้เชี่ยวชาญแล้วก็มีฝ่ายแผนจากกรมประชุมร่วมกับผมเนี่ย ผมบอกผมทำไม่ได้”

“ผมบอกว่าหนึ่งถ้าขึ้นไปเก็บตัวอย่างต้องใช้งบประมาณ ต้องจ้างเขาเราขึ้นไม่ได้ แล้วจ้างต้นละ 200 ไร่หนึ่งอย่างน้อยต้องได้ซัก 5 ต้น ไร่ละ 1,000 แล้วที่นี้ผมบอกว่าผลิตแตนเบียนได้เท่าไรปล่อยเท่าไรนั้น ผมเอาอย่างงั้น ผมไม่ประเมิน ผมผลิตลูกเดียวแล้วปล่อยลูกเดียว เอาอย่างงั้น มันสวนทางกัน”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.2.4 การรายงานของส่วนราชการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

การประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่เกาะพะงันกับส่วนราชการระดับจังหวัดมีความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น การรายงานสภาพความรุนแรงในการระบาดของหนองหัวด้ามะพร้าวไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทำให้มาตรการและความช่วยเหลือไม่ทันท่วงที

“ส่วนใหญ่เค้าจะใช้ตัวระบบวิชาการมาดำเนินการ ที่นี้มันกลับกันทั้งหมดเลย สมมติการระบาดของแมลง มันมีระยะของมัน โดยกรมวิชาการอะนะ มีระยะที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 รุนแรงปานกลาง รุนแรงน้อย รุนแรงมาก ที่นี้ก่อนจะรุนแรงมาก

มันต้องรุนแรงน้อยกว่า รุนแรงน้อยกว่ารายงาน พอมากขึ้นไป
ก็รุนแรงน้อยอยู่ตรงนั้น พอปานกลางก็น้อยอยู่ตรงนี้
พอมากก็น้อยอยู่ตรงนั้น ไม่มีขึ้นสักที”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชการ

4.3.1 ความไม่เข้าใจของหน่วยตรวจสอบ (สตง.) กับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบการใช้งบประมาณของหน่วยงานราชการ ดังนั้นการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการจึงต้องเป็นไปตามระเบียบราชการซึ่งบางครั้งไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร นอกจากนี้ยังไม่เหมาะสมกับผลสัมฤทธิ์ที่ควรเกิดขึ้นจริงของแต่ละโครงการด้วย จากการสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนเกาะพะงัน (เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้) ได้ให้ความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับประเด็นการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินซึ่งเป็นข้อจำกัดในการดำเนินการสนับสนุนด้านการเกษตร รวมถึงเกษตรกรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตแต่ติดข้อจำกัดในการแจกจ่ายปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ทั้งฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายเกษตรกรให้ข้อมูลตรงกันว่าสิ่งที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือการสนับสนุนในรูปแบบของเงินลงทุน อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีงบประมาณเพียงพอแต่ก็ไม่สามารถจัดการให้ตรงความต้องการของเกษตรกรทั้งหมดได้เนื่องจากมีระเบียบราชการในการใช้จ่ายงบประมาณและการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินกำกับอยู่

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ปัจจัยการผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์เป็นปุ๋ยเป็นยาพวกนี้จะยาก
มันจะติดปัญหาเกี่ยวกับระบบการใช้จ่าย ช่วงหลัง ๆ เค้าจะไม่ค่อยให้
ของสตง.เค้าจะตรวจสอบเยอะมันเป็นข้อจำกัดในการซื้อของ
อะไรต่ออะไร เมื่อก่อนมันจะมีเมล็ดพันธุ์มีดินพันธุ์มีปุ๋ยซื้อมาแจกชาวบ้าน
ไป ๆ มา ๆ มันจะมีปัญหาเรื่องสตง.เข้ามายุ่งเกี่ยว จริง ๆ เราก็อยากช่วย
เกษตรกรแต่มาเจอข้อจำกัดตรงนี้เราก็ต้องหยุดเพราะว่าไม่กล้าเสี่ยง”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

“เมื่อก่อนเทศบาลก่อนมีงบฯอุดหนุนให้กับชุมชนอยู่แล้ว เป็นชุมชนเข้มแข็ง
 ที่นี้หลังจากนั้นเทศบาลค่อนข้างจะไม่มี ก็คือเหมือนกับตัดงบฯอุดหนุน
 ชุมชนสาเหตุที่ตัดเพราะมันไปขัดกับระเบียบการจ่ายเงินของ สตง. บอกว่ามันเป็น
 ภารกิจที่ซ้ำซ้อนคือหมายถึงว่าเทศบาลไม่มีความจำเป็นที่จะต้องโยนงานอย่างนี้ไป
 ให้ชุมชนเพราะถือว่ามันเป็นงานของเทศบาลอยู่แล้ว”
 (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“เวลาท้องถิ่นเข้าไปสนับสนุนอย่างนี้เค้าบอกว่ามันไปซ้ำซ้อนกับเกษตร
 เช่นทำโครงการมะนาวปลอดสาร ซ้อมต้นพันธุ์จากเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเลี้ยง
 แล้วไปทำกิ่งแจก สตง. บอกว่าคุณไม่มีหน้าที่ซื้อ การที่คุณซื้อเป็นการช่วยเหลือเฉพาะคน
 แล้วเรียกเงินคืน ตามเจตนาไม่ทุจริตแต่ผิดระเบียบ”
 (เจ้าหน้าที่ภายในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.3.2 ปัญหาที่เกิดจากการถ่ายโอนภารกิจระหว่างหน่วยงาน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยกระทรวงเกษตรและ
 สหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรสำหรับชุมชนและเป็นศูนย์กลางการบริการ และ
 แลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน มีวัตถุประสงค์เป็น
 ศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้ง
 การให้บริการทางการเกษตรและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นศูนย์กลาง
 ในการขับเคลื่อนเพื่อนให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้มาศึกษาร่วมกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร โดย
 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอเกาะพะงันตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านใต้ โดยมี
 มะพร้าวเป็นพืชหลัก เทคโนโลยีโดดเด่นจึงเกี่ยวข้องกับการทำเกษตรแบบผสมผสานในสวนมะพร้าว
 ความรู้ที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับการปลูกมะพร้าวเป็นหลักและมีกิจกรรมเสริมที่เกี่ยวกับเรื่องเกษตรอินทรีย์
 การเลี้ยงแตนเบียนบราคอน การทำน้ำหมักและปุ๋ยหมักชีวภาพ การเลี้ยงหมูหลุม เป็นต้น(กระทรวง
 เกษตรและสหกรณ์, 2559)

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอพบว่าที่ผ่านมาในพื้นที่เกาะพะงันมีศูนย์บริการและถ่ายทอด
 เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) ตั้งอยู่ที่เทศบาลบ้านใต้และมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
 (ศจช.) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลในเรื่องของศัตรูพืช การกำจัดศัตรูมะพร้าว และเพิ่มเติมศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
 ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในเวลาต่อมา โดยเป็นนโยบายที่ตอนนีรัฐบาลต้องการให้
 ทุกหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า

เกษตรเป็นศูนย์กลางในเรื่องของการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ โดยจะมีกิจกรรมที่หลากหลายให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากต้นแบบในเรื่องของการทำเกษตรกรรม

“ก็มีการรณรงค์มาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ก็ได้ตั้งศูนย์การถ่ายทอดปีนี้ก็มีงบประมาณ
จะลงไปดำเนินการก็แล้วแต่ศูนย์จะดำเนินการต่อเรื่องอะไร”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานประมงอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

จากนโยบายการปฏิรูปการบริหารราชการที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น จนนำไปสู่การถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนภูมิภาค (อำเภอ) ให้แก่ส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) เป็นผู้ดูแล ซึ่งในกรณีของเกาะพะงันนั้นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่แต่เดิมอยู่ภายใต้การดูแลของเกษตรอำเภอเมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจไปยังเทศบาลแต่การดำเนินงานกลับชะงักลงเพราะไม่มีการเตรียมความพร้อมและแนวทางในการถ่ายโอนภารกิจสาเหตุเกิดจากบางท้องถิ่นไม่มีเกษตรประจำตำบลของตนเอง บางท้องถิ่นไม่มีเจ้าภาพเป็นผู้ชี้แนะในทางการเกษตรและบางท้องถิ่นขาดบุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรกรรมที่จะมาสานต่อกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

“เกาะพะงันยังไม่สามารถจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการ
เกษตรได้เหมือนบ้านใต้เพราะไม่มีคนเชี่ยวชาญด้านนี้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“อย่างศูนย์บริการถ่ายทอดที่หนองพุดตอนนี้เค้าผลักดันให้กับท้องถิ่นไปแล้ว
ถ่ายโอนเรื่องของการกิจให้กับเทศบาลเมื่อก่อนอยู่ในสังกัดกระทรวงเกษตรโดย
สำนักงานปลัดเป็นผู้ดำเนินการพอถ่ายโอนปีก็เปลี่ยนมาเป็น ศพก.”

“ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรอันนี้คือถ่ายโอนให้เทศบาลแต่ละ
เทศบาลที่เคยเห็นท้องถิ่นเข้ามาตามงานเรื่องนี้เหมือนกันแต่ว่าบางที่เค้าก็ไม่
ดำเนินการเพราะว่าเขาถือว่าถ่ายโอนไปแล้ว บางส่วนบางเทศบาลก็ไม่มี

เราก็อยู่ได้แค่ ศพก. ตามนโยบาย”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“มันมีโครงการมีภารกิจถ่ายโอนของกรมส่งเสริมการเกษตรกับกรม
ปกครองส่วนท้องถิ่นโดยผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางเกษตรประจำตำบลเค้า
เรียกภารกิจถ่ายโอนให้อำนาจท้องถิ่นดำเนินการได้เรื่องความเดือดร้อนกับเกษตรกร
เกี่ยวกับภาคเกษตรแต่บางท้องถิ่นไม่หยิบขึ้นมาดู บางท้องถิ่นไม่มีศูนย์บริการ
ถ่ายทอดมีแค่ศูนย์ที่บ้านใต้ ที่นี้ก็มีแต่ไม่ได้ขับเคลื่อนพอไม่ได้ขับเคลื่อนท้องถิ่นก็
เค็งคว้าง คือไม่มีเจ้าภาพที่เป็นผู้ช่วยทางการเกษตร
ที่นี้เขาก็ทำไม่ถูก เขาก็ใช้ข้ออ้างว่าทำไม่ได้”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.3.3 ปัจจัยส่งเสริมการผลิตไม่ได้คุณภาพ

1. ปุ๋ยอินทรีย์ฤดูวัน

จากการสัมภาษณ์ถึงกรณีการแจกปุ๋ยอินทรีย์ฤดูวันที่ได้รับแจกจากทางจังหวัดพบว่าทั้ง
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรให้ข้อมูลตรงกันว่าปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้รับมานั้นไม่มีคุณภาพ ไม่
สามารถนำไปใช้ได้สะท้อนให้เห็นไม่โปร่งใสภายในกระบวนการดำเนินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

“ผมส่งไปให้คุณวิชัยตรวจวิเคราะห์ มีอินทรีย์วัตถุมีน้อยกว่าดินเปล่า ๆ
ดินเปล่า ๆ ยังมีอย่างน้อย 0.5 แต่ตัวนั้นไม่รู้ทำกับอะไร”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“มันมีโครงการครับแต่ว่าเอามาแล้วปุ๋ยใช้ไม่ได้พูดตรง ๆ ปุ๋ยฤดูวันครับผม
ยังจำได้เอาเสื่อมาแจกด้วย ไปดูได้เลยยังมีเป็นกองพะเนินอยู่ มันเป็นของกระทรวง
เกษตรที่ให้เกษตรกรอำเภอเป็นผู้ดำเนินการ แจกมาทั่วประเทศนะครับที่เวลานั้น”

(เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

2. สารกำจัดศัตรูพืช

จากกรณีการระบาดของแมลงค้ำหนามและหนอนหัวดำเมื่อปี พ.ศ. 2559 เป็นเหตุให้ทาง
จังหวัดสุราษฎร์ธานีประกาศเขตภัยพิบัติเฉพาะพื้นที่รวมเนื้อที่กว่า 1 หมื่นไร่ และได้มีการจัดซื้อสาร
กำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยอินทรีย์แจกจ่ายให้แก่เกษตรกรอำเภอเกาะพะงัน โดยทางองค์การปกครองส่วน
ท้องถิ่นเป็นผู้ทำหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างบุคคลภายนอกเข้ามารับจ้างฉีดพ่นสารกำจัดศัตรูพืช ต่อมา

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการตรวจสอบและมีข้อสังเกตถึงจำนวนต้นมะพร้าวที่ได้รับ การฉีดพ่นไม่ทั่วถึง ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ชี้แจงเกี่ยวปริมาณสารกำจัดศัตรูพืชที่ได้ทำ การฉีดพ่นไปโดยยืนยันว่าได้ดำเนินการฉีดพ่นตามจำนวนที่เกษตรอำเภอได้ส่งมาให้ในขณะที่ชาวบ้าน ก็ได้มีการร้องเรียนถึงความไม่มีประสิทธิภาพของสารกำจัดศัตรูพืชเนื่องจากการดำเนินการฉีดพ่นใน ปริมาณที่น้อยเกินไป กรณีนี้ทำให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นถูกเพ่งเล็งโดย สตง.

4.3.4 สภาพปัญหาและการแก้ไขที่ไม่เอื้อต่อวิถีเกษตรอินทรีย์

ในช่วงของการระบาดของแมลงดำหนามและหนอนหัวดำภายในพื้นที่เกาะพะงันจนผู้ว่า ราชการจังหวัดต้องประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติและเร่งหามาตรการรับมือกับการระบาดของหนอนหัว ดำโดยวิธีที่ได้ผลและรวดเร็วที่สุดเนื่องด้วยในขณะการระบาดของหนอนหัวดำมีความรุนแรงมากและ ประกอบกับเงื่อนไขของการประกาศพื้นที่ภัยพิบัติที่จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วันดังนั้น วิธีที่ได้ผลเร็วที่สุดคือการฉีดพ่น พ่นด้วยเชื้อ *Bacillus Thuringiensis* (Bt) และการใช้สารเคมี Emamectin Benzoate ฉีดเข้าลำต้น ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

“เมื่อปี พ.ศ. 2557 ผู้ว่าราชการประกาศภัยพิบัติแมลงศัตรูพืชระบาด
ที่นี้มาใช้เกาะพะงันเราประกาศเจตนาว่าเราจะไม่ใช่เคมี จะใช้กำจัดโดยชีววิธี
และชีวภาพแต่ที่นี้เราก็ต้องมาใช้พวกนี้ พวก BT ขึ้นไปฉีด พวกปุ๋ยใส่เพื่อให้มันเจริญเติบโต
แล้วก็แทนเบียนรักษาแต่การประกาศภัยพิบัติต้องทำให้เสร็จภายใน 90 วันก็เลยต้องใส่เคมี”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.4 ด้านลักษณะและความสัมพันธ์ของเกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงัน

4.4.1 วิธีการทำเกษตรกรรมสองชั่ว

การทำเกษตรกรรมภายในพื้นที่เกาะพะงันแบ่งเป็นการทำเกษตรกรรมแบบที่ยังคงใช้สารเคมี และการทำเกษตรกรรมแบบไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรอินทรีย์ทั้งเกษตรกรในกลุ่มสวนมะพร้าวและ กลุ่มปลูกผัก ซึ่งความไม่ลงรอยเคยเกิดขึ้นในกรณีของการระบาดของหนอนหัวดำในพื้นที่เกาะพะงัน ทำให้แนวทางการแก้ปัญหาที่มีความขัดแย้งกันของการทำเกษตรกรรมของทั้งสองกลุ่มนี้

“เกษตรกรบนเกาะจะมีความเห็นแตกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งเค้าใช้สารเคมีส่วนหนึ่งเค้าไม่ใช้สารเคมีเหตุผลเพราะว่าถ้าใช้สารเคมีมันจะมีผลกระทบเพราะเขาต้องการให้เป็นอินทรีย์”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงภายในที่ว่าการอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

4.4.2 การรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

เดิมในพื้นที่เกาะพะงันมีการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์โดยจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแต่ประสบปัญหาด้านผู้นำเนื่องจากประธานกลุ่มไม่สามารถรวมกลุ่มสมาชิกได้อีกทั้งยังมีปัญหาระบบการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน ปัญหาเรื่องความโปร่งใส ไม่มีระบบการจัดการและแจกแจงบัญชี โดยจากการสัมภาษณ์เกษตรกรรายหนึ่งกล่าวว่าสมาชิกในกลุ่มที่ลงทะเบียนทั้งหมดมีประมาณ 80 รายและตลอดระยะเวลาการรวมกลุ่มมีการนัดประชุมเพียงครั้งเดียว นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างกรณี โครงการเลี้ยงหมูหลุมโดยกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้งบประมาณจากเทศบาล มีการสร้างสถานที่สำหรับเลี้ยงหมูและแจกพันธุ์หมูแต่เป็นการดำเนินการโดยไม่มี การแจ้งรายละเอียดแก่สมาชิกและสมาชิกก็ไม่ได้ส่วนแบ่งพันธุ์หมูหรือปุ๋ยขี้หมูแต่อย่างใด

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิมประสบปัญหาด้านผู้นำ เนื่องจากประธานกลุ่มไม่เก่งเรื่องการรวมตัว ในส่วนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาผู้นำไม่สามารถรวมตัวสมาชิกได้และระบบการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน โปร่งใส หลังจากจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน การจัดการระบบบัญชี ไม่ดี ไม่แจกแจง ไม่โปร่งใส สมาชิกในกลุ่มที่ลงทะเบียนทั้งหมด 80 คน ตลอดระยะเวลาการรวมกลุ่มมีการนัดประชุมแค่เพียงครั้งเดียว

กรณีที่กลุ่มทำเรื่องของบประมาณจากเทศบาลวงเงิน 1 ล้านบาท โดยมีการตั้งโครงการเลี้ยงหมูหลุม โดยจะมีการสร้างสถานที่สำหรับเลี้ยงหมูและแจกพันธุ์หมู แต่เป็นการดำเนินการโดยไม่มี การแจ้งสมาชิก และสมาชิกก็ไม่ได้รับพันธุ์หมูหรือปุ๋ยขี้หมู

บ้านเราพอมารวมกลุ่มกันทำงานก็จะมีปัญหาแตกแยก ปัญหาเรื่องผลประโยชน์เรื่องความไม่ไว้ใจกัน เกิดปัญหาขึ้นมาทันที ทำให้การรวมกลุ่มของบ้านเราก็จะเป็นปัญหาเรื้อรัง กลุ่มเกษตรกร เพราะเอาเข้าจริง ๆ ก็กลายเป็นกลุ่มคนบางคนทำกลุ่มเล็ก ๆ ยกเว้นกลุ่มที่เค้ามีคุณภาพจริง ๆ ”

(ผู้บริหารระดับสูงภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“สิ่งที่กลัวของการทำกลุ่มคือถ้าความจริงใจไม่มีในกลุ่มปัญหาก็จะเกิดขึ้นใน
 ภายหลัง ทำสมาคมก็เหมือนกัน ทำชมรม ทำวิสาหกิจ ทำทุกอย่าง
 ถ้าในกลุ่มมองการดำเนินงานคือเงินจบเมื่อนั้น”
 (สมาชิกสมาคมโรงแรมเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2560)

“การรวมกลุ่มคนเยอะ ๆ เนี่ยจะมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม
 เรื่องเงิน เรื่องการบริหารจัดการคนอะไรแบบนี้ มันเป็นเรื่องยาก
 เพราะว่าเกาะพะงันมันเป็นเมืองท่องเที่ยวกลุ่มจะไม่ค่อย
 มีเวลารวมกันเพราะว่าต้องจัดสรรเวลาไปทำธุรกิจอื่น”
 (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่มันเจ๊งเพราะอะไรก็เรื่องเงินนี่แหละ
 จะเป็นตัวคนอื่นได้ไง แม้แต่คนที่เราคิดว่าเราจะพึ่งพาเขา
 ได้ก็ยังเป็นแบบนั้นเลยมันถึงได้ล่มสลาย”
 (เกษตรกร, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2560)

กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่

ปัจจุบันเกษตรกรผู้มีความมุ่งมั่นในการทำเกษตรอินทรีย์เต็มได้มีการรวมกลุ่มกันและจัด
 ทะเบียนภายใต้กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่โดยมีจำนวนสมาชิก 7-8 ราย

“เราก็มีจดทะเบียนในเรื่องของทฤษฎีใหม่ จริง ๆ เราเป็นกลุ่มทฤษฎีใหม่อยู่แล้ว แต่ในกลุ่ม
 ทฤษฎีใหม่มันยากในการขยายงานไม่เหมือนสมาร์ตฟาร์มเมอร์มันมีแนวทางเยอะ”
 (เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

“พี่สาวอบรมกับคุณวิฑูรย์จนเสร็จจนทำกระบวนการตรวจแปลงอะไร
 เรียบร้อยมีแบบคร่าวๆขององค์ความรู้พี่สาวปลูกเองกินเองขายเอง”
 (เกษตรกร, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

“มีการรวมตัวกันของเกษตรกรในพื้นที่ด้วยการขับเคลื่อนของพี่ต่ายที่เป็นเกษตรกรตำบลซึ่งพี่สาวเป็นประธานกลุ่มแล้วก็ยังมีพี่สถาพรซึ่งอยู่ในกลุ่มฟื้นฟูเกษตรกรเป็นประธาน กลุ่มนั้นเป็นโครงการฟื้นฟูหลังน้ำลดตอนหลังมาเปลี่ยนให้ดูดีหน่อยเป็นกลุ่มผู้ปลูกผักเพื่อบริโภคและสร้างรายได้เสริมอาชีพ”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

4.4.3 ทศนคติของเกษตรกรต่อข้าราชการและหน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรหลายรายพบว่ามิตศนคติในแง่ลบต่อหน่วยงานรัฐและข้าราชการ โดยมีประสบการณ์ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐแต่ถูกปฏิเสธโดยไม่มียุทธศาสตร์ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ยังเห็นว่าภาครัฐหรือข้าราชการจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพราะหวังผลประโยชน์ในการสร้างผลงานให้กับตนเองและหน่วยงาน คือหลังจากเกษตรกรประสบผลสำเร็จในโครงการของตนเองแล้วรัฐจึงให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วม เกษตรกรมีความเห็นว่าด้านการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันต้องเป็นกลุ่มที่พึ่งพาตนเองมากกว่า และมีความเชื่อว่าหากภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากจะทำให้เกิดปัญหา นอกจากนี้การสนับสนุนจากภาครัฐที่มีไม่ทั่วถึงยังทำให้เกษตรกรเกิดความขัดแย้งกันเองด้วย

ในมุมมองของเกษตรกรอินทรีย์นั้นมองว่าภาครัฐทำไปเพื่อเอาหน้าหรือหวังผลประโยชน์จากเงินงบประมาณ คือ ต้องรอให้โครงการประสบผลสำเร็จก่อนรัฐจึงจะให้ความสนใจ ช่วยเหลือ และมีมุมมองว่าเกษตรกรอินทรีย์ที่เกาะพะงันเป็นกลุ่มที่พึ่งพาตนเองมากกว่า พบว่าการได้เงินจากภาครัฐที่มีการเล่นพรรคเล่นพวกทำให้เกษตรกรแตกคอกันเอง เชื่อว่าหากภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากจะทำให้เกิดปัญหา

“พูดตรงไปตรงมาเราก็จะมีโครงการลงไปโดยที่ไม่ได้ให้ความต้องการของประชาชนเป็นตัวขับเคลื่อนกลายเป็นภาครัฐขับเคลื่อนชาวบ้านมาตามการขับเคลื่อนของภาครัฐแต่ถ้าจะให้ได้ผลจริง ๆ เกษตรกรเป็นขับเคลื่อนเราเป็นคนสนับสนุนถามว่าตรงนี้ภาครัฐเองก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำยังไงให้ชาวบ้านเปลี่ยนความคิดให้เค้ามาขับเคลื่อนเอง”

(ผู้บริหารระดับสูงภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“สิ่งที่ต้องการคือให้ทำตามนโยบายของชาวบ้าน ไม่เอาจากรัฐ”

(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“กลุ่มนี้ให้ห้อง ๆ ตั้งกลุ่มเองโดยไม่เกี่ยวกับราชการถ้าเกี่ยวข้องก็ฟัง”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

“สิบปีที่ผ่านมาพี่ไปบอกว่าขอคำปรึกษาเคื่บอกไม่มีนโยบายออกนอกสถานที่”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2560)

“ตอนนี้พวกผมปลดป้าย ไม่ต้องพูดของใครนะ พอดีต้องการภาพถ่ายภาพอะไรไปส่งรายงาน มาเอาของเราแล้วก็หายไปเลย พวกผมไม่เอา”

(เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เต็ม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.4.4 เกษตรกรกับระเบียบราชการ

ในขณะที่ความต้องการของเกษตรกรคือเงินทุนแต่ข้อจำกัดของภาครัฐคือกระบวนการและระเบียบราชการที่ไม่สามารถให้งบประมาณแบบให้เปล่าแก่เกษตรกรได้ ดังนั้นควรผลักดันให้เกษตรกรรวมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเสนอโครงการของกลุ่มเพื่อของบประมาณต่อส่วนราชการจากทั้งสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ในด้านการวางแผนและเขียนโครงการจึงเป็นอุปสรรคในการขอและการเข้าถึงทรัพยากรและการสนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่นกรณี โครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน แม้จะมีงบประมาณสำหรับเกษตรกรแต่ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างกระชั้นทำให้ไม่สามารถเขียนโครงการได้ทันเนื่องจากกระชั้นเวลาน้อยและไม่มีประสบการณ์การเขียนโครงการ

ปัญหาอยู่ที่เกษตรกรไม่รู้ว่าหน่วยงานราชการมีการสนับสนุนในด้านใดและหน่วยงานใดสนับสนุนอะไรบ้าง ในขณะที่ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือเงินทุนแต่ระเบียบราชการไม่สามารถให้เป็นเงินเปล่าได้จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันและเขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนซึ่งกลุ่มที่ง่ายที่สุดคือการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยจดทะเบียนกับเกษตรอำเภอนั้นร่วมกันเขียนโครงการส่งให้หน่วยงานราชการแต่ปัญหาเกิดขึ้นอีกคือเกษตรกรไม่มีทักษะและ

ประสบการณ์ในการเขียนโครงการ จากสภาพการดังกล่าวทำให้เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงคือการสื่อสารที่ตรงจุดและความเข้าถึงกันของเกษตรกรและหน่วยงานราชการไม่ค่อยดี

“โครงการ 9101 นี้โครงการแรก แต่เวลาน้อยมาก วันที่ 5
 เค้าวอนัดประชุม 9101 ไม่รู้รายละเอียดเลยนะว่า 9101 คืออะไร 10
 โมงเข้านัดประชุมพอประชุมเสร็จ 4 โมงเย็นเขียนโครงการเลยค่ะ”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2560)

“ถามว่าอุดหนุนได้ไหมอุดหนุนได้แต่ว่าโครงการบาง
 โครงการที่ชุมชนทำมามันไม่เข้าข่ายชุมชนเข้มแข็ง
 คราวนี้เค้าก็เลยไม่ให้เราใช้โครงการอย่างนี้...”
 “...บางชุมชนก็ไปทำพวกไม่ถึงกับเกษตรอินทรีย์มันไม่ได้ตรง เป็นลักษณะ
 ของการเลี้ยงสัตว์ปลูกผักอะไรในเชิงนั้นมากกว่า มันไม่ทั้งระบบ”
 (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“วิสาหกิจชุมชนก็จะได้เงินสนับสนุนทุกปีถ้าเค้าร้องขอมา ตั้งเป็นโครงการ
 ร้องขอขึ้นมาเขียนเป็นมติที่ประชุม ยกตัวอย่างจะกัญ อกส. ดอกเบี้ยก็ถูกกว่าชาวบ้าน
 ชาวเมืองเค้า ถ้า อกส.เรียก 10.5 ถ้าเป็นวิสาหกิจชุมชนไม่เกิน 3.5% ถ้าวิสาหกิจ
 ชุมชนทำเกษตรอินทรีย์มีรายได้เข้ากลุ่มไม่เกิน 2 ล้าน 2 การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มไม่
 ต้องเก็บแม้แต่สลึงเดียวนี่คือเป็นพระราชบัญญัติ”
 (เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2560)

“เราจะไปปรับปรุงให้ไปทำตรงโน้นให้ตรงนี้ให้เค้าบอกเค้าไม่ยากได้ แต่
 เค้าอยากได้ก้อนเงินที่ไปบริหารเอง เราไปปรับปรุงร้านค้าไปทำให้ร้านค้าหน้าตาดี
 แล้วเราก็ไปช่วยเค้าจัดงาน คล้าย ๆ ว่าเหมือนจัดงานเปิดตัว มีเป็นถนนคนเดิน
 มีกิจกรรมแล้วที่นี้เค้าอยากจะทำเอง แต่โดยหลักแล้วมันเป็นไปไม่ได้”

“เจ้าหน้าที่ที่เข้าไปเขาให้ความเห็นบอกว่าหัวหน้ามันน่าจะเดินไม่ได้เพราะว่าความต้องการของเขาเนี่ยเราทำไม่ได้แน่นอน นี่ก็คือสภาพข้อเท็จจริงที่มันเกิดขึ้น รู้สึกครั้งสุดท้ายจะมีการส่งมอบเดินหรืออะไรซักอย่าง ที่เราเคยทำโครงการ คือเราสนับสนุนด้านวัสดุสิ่งของเสียมากกว่า ที่นี้เค้าคงไม่ต้องการอย่างอื่นแล้วเค้าต้องการเป็นวงเงินมากกว่า”
(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“ก็ใช้ส่วนหนึ่งเขาก็อยากได้อย่างนั้น คืออยากได้มีของมีเงินมาให้เขาเลย มันก็ติดขัดหลายเรื่อง ระบบราชการมันก็ยังไม่ดี การจัดซื้อจัดจ้างมันไม่ได้ มันมีระเบียบต้องปฏิบัติมันมี สตง.ตรวจสอบอะไรอยู่ ให้ซื้อมาให้เฉย ๆ มันไม่ได้ มันมีกระบวนการของการใช้งบประมาณ”
(เจ้าหน้าที่ระดับสูงภายในที่ว่าการอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

“ระบบข้าราชการมันเกี่ยวกับระบบกฎหมายแต่ชาวบ้านคนไทยนิยมอิสระ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบเขาทำของเขาเองไม่ต้องมายุ่ง ทำเองได้ ถ้าสั่งไม่ทำ อันนี้คือข้อเสียของคนไทย ไม่ชอบให้บังคับไม่ชอบอยู่ในระเบียบ”
(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

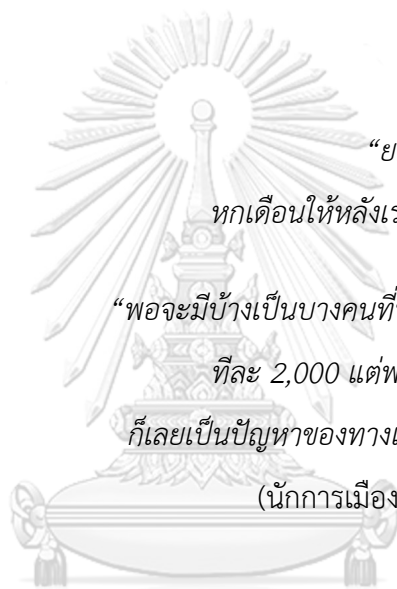
“ถามว่าเกษตรกรอินทรีย์มีความต้องการขึ้นมาใหม่มากน้อยแค่ไหนก็ยังน้อยอยู่ เกษตรกรเองก็อาจจะคิดเป็นเรื่องของรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องของรายบุคคลต่างคนต่างทำ เป็นไปไม่ได้ที่ในการขอทำเป็นแผนขึ้นมา การทำแผนเป็นเรื่องของส่วนราชการและชุมชนที่เป็นกรรมการชุมชนซึ่งก็มีน้อยอย่างที่ผมพูดแต่ต้นว่าเค้าอาจจะคิดว่ายังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ ยังประกอบอาชีพด้านนี้น้อยอยู่เวลาจะขอความต้องการก็ขอเป็นรายบุคคลไม่ได้มีการรวมกลุ่มเพราะเวลาเราจะทำโครงการลงไปมันต้องมีคนเข้าร่วมโครงการเยอะ”
(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

4.4.5 บทเรียนราคาแพงของท้องถิ่น

แม้ว่าจะพบข้อจำกัดและปัญหาของระบบราชการในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันอยู่มากแม้แต่ในแง่มุมมองของส่วนราชการและเกษตรกรเองก็ยอมรับว่าความล้มเหลวของการ

ขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันส่วนหนึ่งมาจากตัวเกษตรกรเอง เช่นเดียวกัน ประการแรกคือความไม่จริงจังในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรเอง แม้ว่าหน่วยงานราชการจะให้การสนับสนุนไม่ว่าจะทั้งปัจจัยการผลิตและงบประมาณแต่เกษตรกรบางรายได้รับแล้วกลับไม่ดำเนินการ เมื่อมีการย้อนกลับไปตรวจประเมินผลทำให้หน่วยงานราชการโดยเฉพาะต้องถ่วงเสียงต่อการโดนตรวจสอบเนื่องจากการให้การสนับสนุนทั้งปัจจัยและงบประมาณไม่ทำให้เกิดผล

นอกจากนี้เกษตรกรยังมีทัศนคติในว่าหน่วยงานราชการต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ต้องดำเนินการให้ โดยไม่ได้มีความตั้งใจที่จะพึ่งพากำลังใจของตนเองเป็นหลัก รอคอยสนับสนุน รอการดำเนินการจากภาครัฐ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์หรือไม่ว่าจะ การทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม

“ยกตัวอย่างว่าเราอุดหนุนปุ๋ยไปแล้วเนี่ย
หกเดือนให้หลังเราตามไปดูปรากฏว่าไม่ได้ดำเนินการ”

“พอจะมีบ้างเป็นบางคนที่ปฏิบัติในรูปแบบของการให้ฟ่อนชำระ
ทีละ 2,000 แต่พอฟ่อนซักเดือนก็หายไปเป็นสีห้าเดือน
ก็เลยเป็นปัญหาของทางเทศบาลในรูปแบบของการสนับสนุน”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“มันอยู่ภายใต้ความต้องการ อยู่ภายใต้ที่เราเอาของไปให้เองงบประมาณ
ไปลงเขาอยากได้ตัวงบประมาณ ถ้าไปอบรมให้ความรู้อย่างเดียวโดยไม่มีของไปให้
ด้วยก็ไมรู้เหมือนกันนะว่าเค้าต้องการมากน้อยแค่ไหน อันนี้ก็ประเด็นที่ทาง
ราชการก็ใช้เงินไปเยอะเรื่องการซื้อของให้ไปไปสร้างโน่นสร้างนี่เป็นโกดัง
ซื้อเครื่องจักรผสมปุ๋ยไปให้ ในที่สุดก็ถูกทิ้งรกร้างว่างเปล่า”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“ราชการเข้าไปแทรกแซงแต่มันเป็นธรรมชาติใช้ไหม เราไปกู้เงิน
เขามาเขาก็อยากรู้ว่าเอาเงินไปทำอะไร คุณก็ไปแล้วดูแล้วไม่มีเปอร์เซ็นต์ที่
จะส่งผลคืนได้เลยเค้าก็ไม่ให้กู้หรอก การให้เปลวก็เหมือนกันอย่าลืมนะว่า
สตง. ก็ตามไปดูตรวจของทางราชการหรือหน่วยงาน ปปช. ก็ตามไปดูว่าหนึ่ง

มีการทุจริตใหม่อันที่สองได้ผลคุ้มค่าคุ้มทุนใหม่ สูญเปล่าหรือเปล่า ได้ผล
คุ้มค่าไหม บางทีก็ไม่ได้ผลเลยสูญเปล่า อันนี้ต้องไปทำความเข้าใจกับ
ชาวบ้านอีกเหมือนกันว่าคุณขอเงินเขามาเจ้าของเงินเขาตามมาดู
เรื่องธรรมดา คุณทำให้ดีก็ไม่มีใครว่า”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“แรงจูงใจที่ชาวบ้านได้เนี่ยมันจะต้องเป็นแรงกระเพื่อมจากหน่วยงาน
รวมทั้งอุปกรณ์ เงินด้วย ถ้าเราติดขัดเรื่องเงินเนี่ยเกษตรกรก็จะติดขัดเช่นกัน ไป
ประชุมข้าวไม่เลี้ยงน้ำก็ไม่มี แจกพืชเคยแจกมาทุกปีทำไม่อยู่ ๆ ไม่แจก แรงจูงใจใน
การเข้าประชุมมันจะลด ถ้าใจไม่รักพอมันจะลดไปบางส่วน”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

“สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเอามาให้แล้วยังไม่ปล่อยเองเลยเพราะว่าต้องให้ทำให้ทั้งหมด”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“พอภาครัฐเข้าไปดำเนินการอย่างที่กระทรวงพาณิชย์ทำ
ไม่มีแรงขับเคลื่อนจากตัวชาวบ้านมาก่อนในที่สุดก็จะเพลไป
ทีนี้เนี่ยทำยังไงให้ชาวบ้านอยากจะทำด้วยตัวของตัวเองก่อน
แล้วก็มาขอความช่วยเหลือของราชการ ที่ผ่าน ๆ มาเนี่ย
จะเริ่มต้นจากการขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลก่อนนี่”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

4.5 ด้านตลาดและผู้ซื้อ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่ามีความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์จำพวกผักเป็น
จำนวนมากโดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการโรงแรมและร้านอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ร้านอาหารออร์แกนิก
ร้านอาหารมังสวิรัตติ โรงเรียนฝึกโยคะ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการยอมรับว่าไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง
ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์และ ผู้ประกอบการบางรายมีการปลูกผักอินทรีย์เองเพื่อใช้ในการปรุงอาหาร
แต่ปริมาณก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปัญหาด้านการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะ

งั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่น่ากังวลเพราะความต้องการซื้อดีมากแต่ปัญหาอยู่ที่ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการและไม่มีมาตรฐานชัดเจนว่าจะมีผลผลิตส่งขายให้แก่ผู้ซื้อได้ปริมาณเท่าไรในแต่ละวัน

4.5.1 สมดุลระหว่างความต้องการซื้อและปริมาณสินค้า

สถานประกอบการที่มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์อินทรีย์โดยมากจะตั้งอยู่บริเวณบ้านศรีรัตน ตำบลเกาะพะงัน เช่น โรมแรม ร้านอาหารออร์แกนิก มังสะวีร์ติ โรงเรียนสอนโยคะ โดยผู้ประกอบการยอมรับว่ามีความต้องการซื้อผักอินทรีย์เป็นจำนวนมาก สถานประกอบการบางรายเช่น ลอยฟ้า เน เซอร์ล รีสอร์ท มีการปลูกผักอินทรีย์เพื่อใช้ในร้านอาหารของตนเองแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณความต้องการ แต่ปัญหาของผู้ประกอบการคือไม่ทราบแหล่งที่ซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันและผู้ประกอบการบางส่วนมีความจำเป็นต้องนำเข้าผักและผลไม้อินทรีย์ที่มีราคาสูงจากภายนอกเกาะ อย่างไรก็ตามแม้ว่าความต้องการซื้อจากทางผู้ประกอบการจะมีสูงเพียงใดแต่เกษตรกรเองก็ยอมรับว่าปัญหาหลักคือการผลิตผลผลิตออกมาได้ไม่พอต่อความต้องการและไม่มีมาตรฐานชัดเจนว่าจะมีผลผลิตส่งให้ผู้ซื้อได้ปริมาณเท่าไรในแต่ละวัน

“มีหลายโรงแรมที่สนใจ แต่เรากำหนดไม่ได้ เอาของออกไม่ทัน เราเลยไม่กล้ารับปากว่าเราจะส่งทุกวันถึงขนาดที่ว่าถ้าเราส่งได้ทุกวัน”

(เกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์เดิม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“บางครั้งผลผลิตจะไม่พอ ตลาดมีความต้องการมาก”
 (เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานประมงอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เราหาซื้อไม่ได้ คืออยากได้มากอยากใช้เพราะเราเน้นผักอยู่แล้ว”

(ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2560)

“ฝรั่งเค้าอยากได้สด ๆ ผักเค้าอยากได้สด ๆ แต่มันไม่มีความต่อเนื่อง บางทีมาชุดหนึ่งสมมุติปลูกผักbungมาได้ซัก 10 วันขาดตลาด อีก 10 วัน 5 วันขาดตลาด”

(ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

“กลับมาที่เรื่องเดิมเรื่องตลาด ปัญหาเรื่องหนึ่งคือคนทำมันผลิตไม่พอ
 อย่างที่สองถ้าจะผลิตขายส่งผมคิดได้ว่ามีแค่สองอย่าง
 มะพร้าวกับน้ำมันมะพร้าวแค่นั้นแหละ”
 (นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“อีกตัวปัญหาของมันก็คือเราผลิตได้เป็นอารมณ์แต่เราไม่สามารถผลิต
 อย่างยั่งยืนในปริมาณที่ลูกค้าต้องการได้ ก็ปัจจุบันนี้เราก็ยังเป็นคือทางห้าง
 ท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต ที่สุราษฎร์นี่แหละเค้าก็เคยมาคุย
 กับทางผมอยู่บ่อย ๆ ก็คือเค้าอยากได้ลูกค้าที่จะเอาสินค้าไปเข้าท็อปส์”
 (เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“ผมว่าอย่างพวกโรงแรมเค้าก็พร้อม อย่างที่ทีมงานในสมาชิกหลายคนเค้าก็อยากจะช่วยคนพะ
 งัน เกษตรกร เค้าไม่ค่อยอยากซื้อที่แม่โคโร โลตัสหรือว่าตรงไหนหรอกครับ ถ้ามีของชาวบ้านซื้อ
 ชาวบ้านก่อน อย่างที่องนายปานเค้าก็หาแต่นั้นแหละครับความต่อเนื่องมันไม่มี”
 (สมาชิกสมาคมโรงแรมเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2560)

4.5.2 เกษตรกรไม่นำผลผลิตมาขายที่ร้านเกษตรอินทรีย์เพราะไม่อยากเสียส่วนต่าง

หลังจากการประกาศเจตนารมณ์ เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์ได้มีการจัดตั้งร้านกลุ่ม
 วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันโดยใช้งบประมาณภายในกลุ่มเกษตรกรที่ทำอินทรีย์ร่วมกัน
 เพื่อมาเปิดร้าน เดิมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งพืชผักในดิน (GAP) พืชผักไร้ดิน (Hydroponics) พืชผัก
 อินทรีย์ (Organic) และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติอื่น ๆ สินค้าที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นสินค้า
 แปรรูปที่เก็บได้นานและนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นลูกค้าหลักแต่การนำผลผลิตมาฝากขายที่ร้าน
 เกษตรกรจะต้องเสียค่าส่วนต่างร้อยละ 20 เพื่อนำมาเป็นค่าดำเนินการภายในร้านค้าและค่าจ้าง
 แรงงานของกลุ่มทำให้เกษตรกรไม่นำผลผลิตมาวางขายและในปัจจุบันร้านของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 เกษตรอินทรีย์เกาะพะงันก็ได้มีการส่งต่อไปให้ผู้ประกอบการรายอื่นเข้ามาดำเนินการแทน

“เรามีร้านแต่เกษตรกรไม่เอามาขายเพราะคิดว่าต้องมาเสียส่วนต่าง”
 (ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2560)

4.5.3 ราคาของผลิตภัณฑ์อินทรีย์และกลุ่มผู้ซื้อ

ปัจจัยด้านราคาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากทุกขั้นตอนในการผลิตมีต้นทุนที่สูงกว่าสินค้าทางการเกษตรทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่การเตรียมแปลงการปลูกไปจนถึงขั้นรับรองมาตรฐานการผลิตทำให้ราคาของสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาค่อนข้างสูง ลูกค้ายิ่งเป็นกลุ่มที่มีกำลังในการซื้อสูง สำหรับในพื้นที่เกาะพะงันสามารถจำหน่ายได้เฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลักโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ดูแลสุขภาพซึ่งเป็นกลุ่มเฉพาะ ในส่วนของนักท่องเที่ยวหลักที่เดินทางมาเที่ยว Fullmoon Party จะไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายของเกษตรอินทรีย์เนื่องจากเป็นกลุ่มที่กำลังซื้อค่อนข้างต่ำและไม่ได้มีความตระหนักเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ

“พอเอาเข้าจริง ๆ เดี่ยวทางโรงแรมก็มีเงื่อนไขว่าผมซื้อต้องอินทรีย์นะร้อยเปอร์เซ็นต์ มีการรับรองคุณภาพนะ ต้องมีคนการันตีให้มี นี่ก็เกษตรกรเองทำได้หรือเปล่า เช่น คุณไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเลยผมจะเอาปุ๋ยที่ไหนมาใส่ ผมจะหาซื้อปุ๋ยที่ไหนในราคาเท่าไรแล้วก็แรงงานการทำเกษตรอินทรีย์แรงงานเพิ่ม โดยธรรมชาติแล้วเนี่ย อย่างคุณจะใส่ปุ๋ยหมักคุณต้องทำปุ๋ยหมักขึ้นมาหรือไม่คุณก็ต้องซื้อปุ๋ยหมักมาจากบนบก คือถ้าเค้าทำปุ๋ยหมักเองก็ต้องใช้แรงงาน ทีนี้เพื่อจะให้ได้สารอาหารที่เท่าเทียมกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์เค้าต้องใช้ปริมาณหลายเท่าของปุ๋ยหมักให้พอ อันนั้นอาจจะใช้แค่ครึ่งก็โลต่อการใส่ปุ๋ยหนึ่งครั้งเท่านั้นซื้อมาตักปุ๋ยก็โรย ๆ เสร็จแล้ว ใช้แรงงานครั้งเดียว แต่พอเป็นปุ๋ยหมักเนี่ยมันต้องใช้เป็นกระสอบเพื่อให้ได้ปุ๋ยหมักเท่ากันแล้วค่าขนส่งก็แพงขึ้น แทนที่ไปกระสอบเดียวเที่ยวเดียวต้องขนส่งสามเที่ยว แรงงานใช้คนเดียวก็ใช้สามสี่คน นี่คือต้นทุนที่สูงขึ้น เกษตรอินทรีย์จึงต้องขายแพงกว่าเพราะต้นทุนสูง”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

“ผลกระทบปัจจัยที่ทำให้เกษตรอินทรีย์ไม่โตเนี่ยช่วงที่นักท่องเที่ยวเยอะ ฝรั่งเศสเนี่ยเค้าก็อาจจะขายได้ดีเพราะว่าจริง ๆ แล้วเกษตรอินทรีย์มันขายได้เฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว”

(สมาชิกสมาคมโรงแรมเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2560)

“เรื่องพุลมุนไม่พุลมุนเนี่ยมันไม่ได้ยั่งยืนพุลมุนประมาณ 30 กว่ากว่า ตลาดเมานักท่องเที่ยวเค้าจะมาเมมาเป็นหลัก หลังจากเมมาแล้วก็กินข้าวไม่ได้ รายได้ต่อเนื่องไม่มี กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพุลมุนเนี่ยเป็นวัยรุ่นไม่มีงานทำตั้งคั่นอยเมาคืนเดียวกลับ รายได้มันจะไม่เป็นวงกลม”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2560)

“ใน Volume ของภาคการเกษตรนี้อย่างน้อยควรที่จะทำเกษตรอินทรีย์เนี่ยถามว่าวันนี้เค้าสนใจก็อยู่ในวงจำกัดเพราะว่าเค้าก็คิดถึงตลาดนะในตลาดราคาแพงใช่ไหมนี่คือประเด็นว่าหนึ่งราคาแพงสองผู้บริโภคก็ยังไม่เป็นที่นิยม ยังไม่ให้ความสนใจมาก”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

4.6 ด้านบริบทแวดล้อมอื่น ๆ

4.6.1 ความแตกต่างเชิงเศรษฐกิจเชิงในพื้นที่

ในพื้นที่เกาะพะงันเรียกได้ว่ามีสองบุคลิกในพื้นที่เดี่ยวนั้นคือส่วนที่นักท่องเที่ยวเข้ามาสังสรรค์ ร่วมกิจกรรม Fullmoon Party โดยพื้นที่จัดกิจกรรมอยู่ที่บริเวณหาดรีน ตำบลบ้านใต้ อีกส่วนคือนักท่องเที่ยวสายสุขภาพที่เข้ามาเรียนโยคะและบริโภคผลิตภัณฑ์อินทรีย์จะอยู่บริเวณบ้านศรีธนู ตำบลเกาะพะงัน นอกจากนี้แม้ว่าการทำเกษตรกรรม การทำสวนมะพร้าวและปลูกผลไม้เสริมจะเป็นอาชีพดั้งเดิมโดยมะพร้าวเกาะพะงันเป็นที่รู้จักในฐานะที่ได้รับการจดทะเบียนมาตรฐานสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) แต่ปัจจุบันคนในพื้นที่ไม่ได้ให้ความสนใจกับการทำเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการแทนเนื่องจากรายได้ดีกว่า โดยมีการสร้างโรงแรม รีสอร์ท บ้านพักให้เช่า ร้านอาหารและสถานบันเทิง รวมถึงกิจกรรมกีฬาทางน้ำต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นรายได้หลักที่สำคัญของเกาะพะงัน

“อาชีพหลักคือเกษตรกร อาชีพดั้งเดิมคือมะพร้าว เกษะ ทูเรียน เสริมแต่ทุกวันนี้ทุกคนจะไปทางท่องเที่ยวกันหมดคงไว้แค่บางคน”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

“เกาะพะงันทำแต่ธุรกิจท่องเที่ยว ทำเกษตรได้น้อย ปลูกบ้านได้เดือนละหมื่น”

(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

4.6.2 ปัญหาด้านกายภาพ

1. ปัญหาสภาพอากาศ

อุปสรรคของการทำการเกษตรบนพื้นที่เกาะพะงันอย่างหนึ่งคือสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากพื้นที่เป็นเกาะที่อยู่บริเวณที่เป็นแหล่งมรสุม บางช่วงจะเกิดภาวะฝนแล้งทิ้งช่วงและในช่วงหน้าฝนจะเกิดปัญหาน้ำท่วมซึ่งผลทำให้ได้ผลผลิตไม่ต่อเนื่อง เมื่อปี พ.ศ. 2557 เกิดการระบาดใหญ่ทำให้ทั้งเกาะกลายเป็น “โรคหัวหงอก”

2. ปัญหาศัตรูพืช

ปัญหาสำคัญของการทำการเกษตรคือปัญหาศัตรูพืช สำหรับในพื้นที่เกาะพะงันปัญหาใหญ่ที่สุดคือการระบาดของหนอนหัวดำมะพร้าว

“แต่ในส่วนองเกาะพะงันมันก็มีข้อจำกัดในเรื่องของศัตรูพืช”

(เจ้าหน้าที่ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2560)

4.6.3 การรับรู้ของคนในพื้นที่

1. คนในพื้นที่ยังไม่มีตระหนักรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

จากการสัมภาษณ์พบว่าเกษตรกรผู้ทำเกษตรกรรมด้วยวิถีอินทรีย์มีปริมาณน้อยมากปัจจุบันมีเกษตรกรที่สนใจเพียง 7 – 8 ราย ผู้บริโภคที่นิยมบริโภคสินค้าอินทรีย์โดยมากจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นส่วนคนในพื้นที่ก็มีเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในครัวเรือนเอง

“คนยังไม่ตระหนักว่าอินทรีย์คืออะไร”

(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2560)

2. คนยังสับสนระหว่าง Organic กับ Non-Organic

ในส่วนของผู้บริโภคเองก็ยังมีความสับสนระหว่าง Organic และ Hydroponics อยู่ โดยมี การเข้าใจผิดว่าผัก Hydroponics คือผักอินทรีย์และในด้านราคาตลาดผักและผลิตภัณฑ์อินทรีย์มี ราคาสูงกว่าผักชนิดอื่น ๆ จึงขายได้กับเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก

“ปัญหาชาวบ้านไม่ค่อยมีความรู้ มีความเข้าใจผิดว่า Hydroponic คือการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ”
(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2560)

4.6.4 ค่านิยมเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม

จากการสัมภาษณ์ทั้งเกษตรกรและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงทัศนคติของ คนในพื้นที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ยังมีมุมมองว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพที่ทำแล้วไม่รวย รายได้น้อย เป็นอาชีพสำหรับคนที่ไม่ได้รับการศึกษาสูง มองว่าไม่มีเกียรติ ไม่มีหน้าตาทางสังคม และเนื่องจากพื้นที่เกาะพะงันมีความพิเศษในการเป็นเกาะท่องเที่ยวทำให้คนใน พื้นที่มีตัวเลือกในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการบริการและการท่องเที่ยวที่ได้อายได้มากกว่า อาชีพ การทำเกษตรกรรมจึงไม่เป็นที่นิยมมากนัก ดังนั้นแล้วค่านิยมทางสังคมที่เป็นเช่นนี้มีแนวโน้มทำให้ การให้ความสนใจการทำเกษตรโดยเฉพาะเกษตรอินทรีย์ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าการทำ เกษตรกรรมทั่วไป ที่ต้องใช้ความเอาใจใส่และอดทนกับข้อกำหนดและเงื่อนไขเชิงเทคนิคในด้านต่าง ๆ ยิ่งเป็นเรื่องยากในการส่งเสริมให้คนในพื้นที่หันมาให้ความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์

“คนได้ปลูกผักไม่นานคับ มองว่าไม่มีเกียรติ ต้องคบคนทำบังกะโล”
(เกษตรกร, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2560)

“เค้ามองว่าทำเกษตรได้เข้าผลตอบแทนได้น้อยปลูกบ้านได้เป็น 10,000”
(นักการเมืองท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2560)

“เกษตรเป็นอาชีพที่ใคร ๆ ก็ไม่ยอมรับ เป็นงานที่คนไม่มี ความรู้ งานของคนระดับชาวบ้าน บ้านนอกทำการเกษตรเนี่ยถ้า

แบบนี้มันยังอยู่ในสังคมไทย ถ้าพอจะเปลี่ยนแนวคิดของคนที่มี
ความรู้ มีการศึกษามาทำเกษตรได้ต้องใช้เวลา”

(ผู้บริหารภายในสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2560)

จากการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้เห็นถึงแนวทางและการดำเนินนโยบาย การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันที่ผ่านมารวมไปถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านนโยบายและแผน ด้านระบบการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ด้านภาวะผู้นำและความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกร ด้านความต้องการซื้อของผู้ประกอบการและด้านบริบทสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การสรุปผล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในบทถัดไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวถึงบทสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ การสรุปผลการวิจัยจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และจากการค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี การอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะทางวิชาการและข้อจำกัดของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 5.4 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ
- 5.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ด้านนโยบายและแผน

5.1.1.1 ความต่อเนื่องของนโยบาย

นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันมีตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น จากการศึกษาเอกสารแผนพัฒนาต่าง ๆ ข้างต้นผู้วิจัยพบว่านโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นมีความต่อเนื่องในส่วนของนโยบายระดับชาติแต่ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มากนัก โดยไม่ได้มีการระบุเป็นแผนและโครงการที่เฉพาะเจาะจงแต่จะรวมอยู่ในโครงการที่ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมต่าง ๆ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์เริ่มปรากฏให้เห็นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา

(ตั้งแต่พ.ศ. 2540) และต่อเนื่องมาจนถึงฉบับปัจจุบันคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

มติคณะรัฐมนตรีนโยบายเกษตรอินทรีย์นั้นพบว่าถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 มกราคม 2548 และเห็นชอบร่างหลักการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านเกษตรอินทรีย์รวมทั้งอนุมัติในหลักการให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 13 มีนาคม 2555

แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดทำโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย โดยมีความสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและมีความชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 – 2554) และยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติซึ่งเป็นส่วนที่ดูแลและรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยรวมทั้งมีหน้าที่บูรณาการแนวทาง แผนงานและงบประมาณกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยได้มีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเกษตรแบบพื้นบ้าน การส่งเสริมด้านการตลาด มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปสินค้าและการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก แต่เมื่อเข้าสู่นโยบายและแผนระดับภูมิภาคและท้องถิ่นในส่วนของ

แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2557 – 2560) มีการบรรจุ “โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโลก” เฉพาะในปี พ.ศ. 2557 เท่านั้น

แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี “โครงการเรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เท่านั้น

แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี เทศบาลตำบลเพชรพะงัน แผนพัฒนา 3 ปีเทศบาลตำบลเกาะพะงันเองไม่ได้มีการระบุเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นเพียงแผนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมโดยรวม ภายใต้ชื่อโครงการ 1 ไร่ 1 ครัวเรือน ในรูปแบบของการสนับสนุนเครื่องจักร จะมีรถไถไปปรับที่ พรวนดินให้ และมีอยู่ครั้งหนึ่งที่อุดหนุนเรื่องปุ๋ยไปอีกทั้งแผนพัฒนาจังหวัดก็มีการเน้นสนับสนุนเฉพาะพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวไม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ นโยบายส่วนท้องถิ่นเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญอันเนื่องจากเศรษฐกิจบนเกาะพะงันขับเคลื่อนโดยภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการเป็นหลัก ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขเป็นหลักเป็นหลักรวมไปถึงการส่งเสริมที่มุ่งเน้นไปที่การทำสวน

มะพร้าวอินทรีย์เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้มะพร้าวอินทรีย์ที่ได้รับการจดทะเบียนมาตรฐานสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) แล้ว

สาเหตุที่ทำให้การดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันไม่มีความต่อเนื่องนั้น ประการแรกคือแม้ว่าจะมีนโยบายจากระดับชาติหรือหน่วยงานราชการส่วนกลางลงมาในระดับภูมิภาคและพื้นที่แต่เมื่อมาถึงการสั่งการระดับจังหวัด จังหวัดก็จะเลือกรับและให้ความสำคัญกับนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ภายในพื้นที่ ทั้งทรัพยากร แนวโน้มทางเศรษฐกิจ ค่านิยม สังคม การเมือง ทำให้แม้ว่าจะมีนโยบายชัดเจนในระดับชาติแต่ก็จะค่อย ๆ ได้รับความสำคัญน้อยลงในระดับท้องถิ่น

5.1.1.2 ลักษณะนโยบายและแผน

1) การส่งเสริมที่เน้นการอบรมให้ความรู้เป็นหลัก

การสนับสนุนของหน่วยงานราชการส่วนใหญ่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงเช่นเกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ จะมีการสนับสนุนในรูปแบบของการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เป็นหลัก

2) การส่งเสริมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ

บางครั้งหน่วยงานราชการก็ส่งเสริมด้วยการให้เมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรแต่ไม่ได้ถามความสมัครใจหรือความต้องการของเกษตรกรก่อนว่าสนใจที่จะปลูกพืชชนิดใด

5.1.1.3 การบูรณาการและการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ

แผนนโยบายในระดับพื้นที่นั้นระหว่างหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามที่ (เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลบ้านใต้ เทศบาลเพชรพะงัน) และสำนักงานเกษตรอำเภอไม่เคยมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ไม่ได้มีการกำหนดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการรับผิดชอบทำให้มีการสนับสนุนจากหลายทิศทางในลักษณะของหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไปทำให้การสนับสนุนทำได้ไม่เต็มรูปแบบ ไม่มีความต่อเนื่องและทำให้เกษตรกรเกิดความสับสน

5.1.2 ด้านระบบการบริหารจัดการภายในหน่วยงานราชการ

5.1.2.1 ความไม่ต่อเนื่องในการทำงานของเจ้าหน้าที่

ระบบการสับเปลี่ยนหน้าที่ โยกย้าย หรือโอนไปปฏิบัติหน้าที่อื่นของข้าราชการและการเลือกตั้งใหม่ทุก 4 ปี ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของนโยบายและแผนขององค์กรด้วย

5.1.2.2 ระบบการจัดเก็บข้อมูล

การเข้าถึงข้อมูลทำได้ไม่สะดวกนักในบางหน่วยงาน ข้อมูลบางอย่างก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้อมูลสูญหายเพราะอุปกรณ์สำนักงานชำรุด ข้อมูลในส่วนของความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านของเกษตรกรก็ไม่ได้มีการจัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษรไว้

5.1.2.3 ระบบการติดตามประเมินผล

1) การประเมินผลในรูปแบบกิจกรรมมากกว่าผลสัมฤทธิ์

การประเมินผลโครงการของหน่วยงานภาครัฐยังไม่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ เช่น การให้งบประมาณสนับสนุนแก่เกษตรกรก็จะมุ่งเน้นที่เกษตรกรมีการนำงบประมาณที่ได้ไปใช้จริงหรือไม่ โดยไม่ได้มุ่งเน้นว่างบประมาณที่นำไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำเกษตรหรือผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอย่างไร

2) การประเมินที่นำไปปฏิบัติจริงได้ยาก

การปล่อยแตงเบียนเพื่อแก้ปัญหาการระบาดของหนอนหัวด้ามะพร้าวตามหลักวิชาการที่เกษตรกรนำไปปฏิบัติจริงได้ยากเนื่องจากมีงบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอและมีความกังวลว่าหากต้องรอการประเมินสถานการณ์การระบาดของหนอนหัวด้ามะพร้าวอาจทำให้การยับยั้งการระบาดของหนอนหัวด้ามะพร้าวทำได้ไม่ทัน่วงที

5.1.2.4 การรายงานของส่วนราชการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

การประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่เกาะพะงันกับส่วนราชการระดับจังหวัดมีความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น การรายงานสภาพความรุนแรงในการระบาดของหนอนหัวด้ามะพร้าวไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทำให้ออกมาตรการและความช่วยเหลือไม่ทัน่วงที

5.1.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชการ

5.1.3.1 ความไม่เข้าใจของหน่วยตรวจสอบ (สตง.) กับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่

การตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นข้อจำกัดในการดำเนินการสนับสนุนด้านการเกษตรรวมถึงเกษตรกรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร โดยสิ่งที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือการสนับสนุนในรูปแบบของเงินลงทุน แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีงบประมาณเพียงพอแต่ก็ไม่สามารถจัดการให้ตรงความต้องการของเกษตรกรทั้งหมดได้เนื่องจากมีระเบียบราชการในการใช้จ่ายงบประมาณและการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินกำกับอยู่

5.1.3.2 ปัญหาที่เกิดจากการถ่ายโอนภารกิจระหว่างหน่วยงาน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีการถ่ายโอนจากสำนักงานเกษตรอำเภอให้กับหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้กำกับดูแลทำให้การ

ดำเนินกิจกรรมชงักกลางเพราะไม่มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและแนวทางในการถ่ายโอนภารกิจ

5.1.3.3 ปัจจัยส่งเสริมการผลิตไม่ได้คุณภาพ

1) ประเด็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้รับแจกจากทางจังหวัดโดยทั้งเทศบาลและเกษตรกรให้ข้อมูลตรงกันว่าปุ๋ยที่ได้รับมานั้นไม่มีคุณภาพ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่โปร่งใสในกระบวนการดำเนินนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) สารกำจัดศัตรูพืช

จากกรณีการระบาดของแมลงตำหนามและหนอนหัวดำ เมื่อปี พ.ศ.2559 ได้มีการจัดซื้อสารกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยอินทรีย์แจกจ่ายมายังเกษตรกรอำเภอเกาะพะงัน โดยทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้างดำเนินการจัดหาบุคคลภายนอกเข้ามารับจ้างฉีดพ่น ต่อมาสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการตรวจสอบและมีข้อสังเกตถึงจำนวนต้นมะพร้าวที่ได้รับการฉีดพ่นไม่ทั่วถึง ซึ่งทางเทศบาลได้ชี้แจงถึงปริมาณยาฉีดพ่นว่าได้ดำเนินการฉีดพ่นตามจำนวนที่เกษตรกรอำเภอได้ส่งมาสะท้อนถึงความไม่โปร่งใสในกระบวนการดำเนินการของภาคราชการ

5.1.3.4 สภาพปัญหาและการแก้ไขที่ไม่เอื้อต่อวิถิเกษตรกรอินทรีย์

ในช่วงของการระบาดของแมลงตำหนามและหนอนหัวดำภายในพื้นที่เกาะพะงันจนผู้ว่าราชการจังหวัดต้องประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติและเร่งหามาตรการรับมือกับการระบาดของหนอนหัวดำโดยวิธีที่ได้ผลและรวดเร็วที่สุด เนื่องด้วยในขณะนั้นการระบาดของหนอนหัวดำมีความรุนแรงมาก ประกอบกับเงื่อนไขของการประกาศพื้นที่ภัยพิบัติที่จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วันดังนั้นวิธีการที่ได้ผลเร็วที่สุดคือการฉีดพ่น พ่นด้วยเชื้อ *Bacillus Thuringiensis* (Bt) และการใช้สารเคมี Emamectin Benzoate ฉีดเข้าลำต้น ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

5.1.4 ด้านลักษณะและความสัมพันธ์ของเกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงัน

5.1.4.1 วิธีการทำเกษตรกรรมสองชั่ว

เกษตรกรบนพื้นที่เกาะพะงันแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่คือกลุ่มที่ไม่ใช้สารเคมีหรือกลุ่มอินทรีย์กับกลุ่มที่ยังคงใช้สารเคมีซึ่งจะมีความไม่ลงรอยกันในบางเรื่อง เช่น แนวทางการกำจัดศัตรูพืช ปัจจุบันกลุ่มที่มีความสนใจทำเกษตรอินทรีย์คือกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ที่เน้นการปลูกผักอินทรีย์และกลุ่มสวนมะพร้าวอินทรีย์ โดยปัญหาในอดีตที่พบภายในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิมคือมีเกษตรกรบางกลุ่มที่ไม่มีความจริงจังในการทำเกษตรแบบอินทรีย์ทำให้การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เดิมไม่ประสบผลสำเร็จ

5.1.4.2 การรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

เดิมในพื้นที่เกาะพะงันมีการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์โดยจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแต่ประสบปัญหาด้านผู้นำ เนื่องจากประธานกลุ่มไม่สามารถรวมกลุ่มสมาชิกได้ อีกทั้งยังมีปัญหากระบวนการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน ปัญหาเรื่องความโปร่งใส ไม่มีระบบการจัดการและแจกแจงบัญชี

5.1.4.3 ทิศนคติของเกษตรกรต่อข้าราชการและหน่วยงานภาครัฐ

เกษตรกรมีทัศนคติในแง่ลบต่อหน่วยงานรัฐและข้าราชการ โดยมีประสบการณ์ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐแต่ถูกปฏิเสธ นอกจากนี้ยังเห็นว่าภาครัฐหรือข้าราชการจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพราะหวังผลประโยชน์ในการสร้างผลงานให้กับตนเองและหน่วยงานและมีความเชื่อว่าหากภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากจะทำให้เกิดปัญหา อีกทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีไม่ทั่วถึงยังทำให้เกษตรกรเกิดความขัดแย้งกันเองด้วย

5.1.4.4 เกษตรกรกับระเบียบราชการ

ปัญหาอยู่ที่เกษตรกรไม่รู้ว่าหน่วยงานราชการมีการสนับสนุนในด้านใดและหน่วยงานใดสนับสนุนอะไรบ้าง ในขณะที่ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือเงินทุนแต่ระเบียบราชการไม่สามารถให้เป็นเงินเปล่าได้จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันและเขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุน ซึ่งกลุ่มที่ง่ายที่สุดคือการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่เกษตรกรไม่มีทักษะและประสบการณ์ในการเขียนโครงการ จากสภาพการดังกล่าวทำให้เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงคือการขาดการสื่อสารที่ตรงจุดและความเข้าใจที่ตรงกันของเกษตรกรและหน่วยงานราชการ

5.1.4.5 บทเรียนราคาแพงของท้องถิ่น

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์บนเกาะพะงันส่วนหนึ่งมาจากตัวเกษตรกรเอง ประการแรกคือเกษตรกรกลุ่มหนึ่งไม่มีความจริงจังในการทำเกษตรอินทรีย์แม้ว่าหน่วยงานราชการจะให้การสนับสนุนทั้งปัจจัยการผลิตและงบประมาณแต่เกษตรกรบางรายได้รับแล้วกลับไม่ดำเนินการ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีทัศนคติในแง่ลบที่ว่าหน่วยงานราชการต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ต้องดำเนินการให้ โดยไม่มีความตั้งใจที่จะพึ่งพากำลังของตนเองเป็นหลัก รอคอยการสนับสนุน รอคอยดำเนินการจากภาครัฐ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์หรือไม่ว่าจะการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม

5.1.5 ด้านตลาดและผู้ซื้อ

5.1.5.1 สมดุลระหว่างความต้องการซื้อและปริมาณสินค้า

ผู้ประกอบการมีความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์จำพวกผักเป็นจำนวนมากโดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการทั้งโรงแรมและร้านอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ร้านอาหารออร์แกนิก ร้านอาหารมังสวิรัต

โรงเรียนฝึกโยคะ เป็นต้น แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์และปัญหาอยู่ที่ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการและไม่มีมาตรฐานชัดเจนว่าจะมีผลผลิตส่งขายให้แก่ผู้ซื้อได้ปริมาณเท่าไรในแต่ละวัน

5.1.5.2 เกษตรกรไม่นำผลผลิตมาขายที่ร้านเกษตรอินทรีย์เพราะไม่อยากเสียส่วนต่าง

เดิมมีร้านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันก่อตั้งกันโดยใช้งบประมาณภายในกลุ่มเกษตรกรที่ทำอินทรีย์ร่วมกันคู่เพื่อมาเปิดร้าน จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งพืชผักในดิน (GAP) พืชผักไร้ดิน (Hydroponics) พืชผักอินทรีย์ (Organic) และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติอื่น ๆ แต่เกษตรกรไม่นำผลผลิตมาขาย เนื่องจากไม่ต้องโดนหักส่วนต่างจากร้านในอัตราร้อยละ 20 ทำให้ร้านกลุ่มวิสาหกิจไม่มีสินค้าจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่องหรือแทบไม่มีเลย

5.1.5.3 ราคาของผลิตภัณฑ์อินทรีย์และกลุ่มผู้ซื้อ

เนื่องจากทุกขั้นตอนในการผลิตมีต้นทุนที่สูงกว่าสินค้าทางการเกษตรทำให้ราคาของสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาค่อนข้างสูง ลูกค้าจึงเป็นกลุ่มที่มีกำลังในการซื้อโดยเป็นลูกค้าเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ดูแลสุขภาพซึ่งเป็นกลุ่มเฉพาะ

5.1.6 ด้านบริบทแวดล้อมอื่น ๆ

5.1.6.1 ความแตกต่างเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่

พื้นที่เกาะพะงันเรียกได้ว่ามีสองบุคลิกในพื้นที่เดียว นั่นคือส่วนที่นักท่องเที่ยวเข้ามาสังสรรค์ร่วมกิจกรรม Fullmoon Party โดยพื้นที่จัดกิจกรรมอยู่ที่บริเวณหาดรีน และส่วนของนักท่องเที่ยวสายสุขภาพที่เข้ามาเรียนโยคะและบริโภคผลิตภัณฑ์อินทรีย์จะอยู่บริเวณบ้านศรีธนู

5.1.6.2 ปัญหาทางด้านสภาพ

อุปสรรคของการทำการเกษตรบนพื้นที่เกาะพะงันอย่างหนึ่งคือสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากพื้นที่เป็นเกาะที่อยู่บริเวณที่เป็นแหล่งมรสุม บางช่วงจะเกิดภาวะฝนแล้งทั้งช่วงและในช่วงหน้าฝนจะเกิดปัญหาน้ำท่วม อีกทั้งยังมีปัญหาศัตรูพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบาดของหนอนหัวดำมะพร้าว

5.1.6.3 การรับรู้ของคนในพื้นที่

1) คนยังไม่ค่อยตระหนักเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรผู้ทำเกษตรกรรมด้วยวิถีอินทรีย์มีปริมาณน้อยมากปัจจุบันมีเกษตรกรที่สนใจเพียง 7 – 8 ราย ผู้บริโภคที่นิยมบริโภคสินค้าอินทรีย์โดยมากจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในครัวเรือนเอง

2) ยังมีความสับสนระหว่าง เรื่องความแตกต่างระหว่าง Organic กับ Non - Organic โดยมีการเข้าใจผิดว่าผัก Hydroponics คือผักอินทรีย์และในด้านราคาตลาดผักและผลิตภัณฑ์อินทรีย์มีราคาสูงกว่าผักชนิดอื่น ๆ จึงขายได้กับเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก

5.1.6.4 ค่านิยมเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม

ทัศนคติของคนในพื้นที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ยังมีมุมมองว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ทำแล้วไม่รวย รายได้น้อย เป็นอาชีพสำหรับคนที่ไม่ได้รับการศึกษาสูง มองว่าไม่มีเกียรติไม่มีหน้าตาทางสังคม ทำให้คนให้ความสนใจในการหันมาทำเกษตรกรรมค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการทำเกษตรอินทรีย์ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าการทำเกษตรกรรมทั่วไปที่ต้องใช้ความเอาใจใส่และอดทนกับข้อกำหนดและเงื่อนไขเชิงเทคนิคในด้านต่าง ๆ ยังเป็นเรื่องยากในการส่งเสริมให้คนในพื้นที่หันมาให้ความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน

การพิจารณาการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยอธิบายสาเหตุความล้มเหลวของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในช่วงที่ผ่านมาโดยใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ Sticks, Carrots และ Sermons เป็นกรอบในการพิจารณา

5.2.1.1 เครื่องมือเชิงนโยบายด้านกฎระเบียบและเครื่องมือทางกฎหมายต่าง ๆ หรือ Sticks ในกรณีของพื้นที่เกาะพะงันในด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันยังไม่ปรากฏให้เห็น มีเพียงแนวทางนโยบายและแผนพัฒนาภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนที่ไม่ได้มีการเจาะจงเกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ แต่เป็นแผนโดยภาพรวมที่ครอบคลุมการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมทั้งหมดในพื้นที่

5.2.1.2 เครื่องมือเชิงนโยบายทางเศรษฐกิจ (Economic Policy Instruments) หรือ Carrots ในส่วนของเครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ (Subsidies) ที่ใช้ในการชักจูงพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการ สำหรับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันด้วยวิธีการสนับสนุนปัจจัยและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ นั้น กระทรวงพาณิชย์เคยได้ให้การสนับสนุนโดยการเข้ามาติดป้ายโฆษณาให้กับร้านค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินและส่งเสริมพื้นที่ให้กับกลุ่มเกษตรกรด้วย ในส่วนของหน่วยงานระดับท้องถิ่นก็มีการช่วยเหลือในด้านปัจจัยการผลิต เช่น การแจกจ่ายปุ๋ยและการเข้าไปช่วยปรับไถที่ดินเพื่อทำ

การเกษตรภายใต้โครงการ 1 ไร่ 1 คิวรีออน (ครอบคลุมการทำเกษตรกรรมทุกประเภท) และยังคงมีการให้เงินสนับสนุนจากเทศบาลในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

5.2.1.3 เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information Instruments) หรือ Sermons เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่ใช้แนวทางการจูงใจผู้คนด้วยการส่งผ่านความรู้ผ่านการสื่อสาร การโต้แย้งกันด้วยเหตุผล เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลไปยังสาธารณชน ซึ่งในกรณีของเกาะพะงันพบว่ามีการใช้เครื่องมือชนิดนี้เป็นหลัก ทั้งหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบด้านการเกษตรโดยตรงอย่างสำนักงานเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอ หรือหน่วยงานส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โครงการสนับสนุนโดยมากเป็นไปในรูปแบบของการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกรเป็นหลัก เช่น โครงการพัฒนาเกษตรกรดั้งเดิมสู่เกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโลก (พ.ศ. 2557) โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยการปลูกพืชในระบบอินทรีย์จากการผลิตสู่การตลาด โดยสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี โครงการเรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี กิจกรรมอบรมเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และศึกษาดูงาน กิจกรรมติดตามและประเมินแปลงเบื้องต้น กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ในแปลงใหญ่ โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ อบรมเกษตรกรอินทรีย์ผู้ทำสวนมะพร้าว เป็นต้น เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่ถูกรับว่านำมาใช้มากที่สุดในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันในช่วงที่ผ่านมา

จากการวิเคราะห์แผนและโครงการที่ภาครัฐและท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อพิจารณาโดยใช้กรอบเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ (Policy Instruments) Sticks, Carrots และ Sermons มาวิเคราะห์แล้วสามารถสรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงเครื่องมือเชิงนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงันของหน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	sticks	carrots	sermons
สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าว ไทย			โครงการพัฒนาเกษตรกร ดั้งเดิมสู่เกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	sticks	carrots	sermons
สำนักงานจังหวัด สุราษฎร์ธานี			<ul style="list-style-type: none"> - โครงการต้นแบบการพัฒนาพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโลก (พ.ศ. 2557) - โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยการปลูกพืชในระบบอินทรีย์จากการผลิตสู่การตลาด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี			โครงการเรียนรู้ต้นแบบเกษตรอินทรีย์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เกษตรจังหวัด			<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมอบรมเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และศึกษาดูงาน - กิจกรรมติดตามและประเมินแปลงเบื้องต้น - กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ในแปลงใหญ่ - โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
เกษตรอำเภอ		แจกปุ๋ยและเมล็ดพันธ์ (ครอบคลุมการทำเกษตรกรรมทุกประเภท)	อบรมเกษตรอินทรีย์ผู้ทำสวนมะพร้าว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	sticks	carrots	sermons
สำนักงานพาณิชย์จังหวัด		- ติดป้ายโฆษณาให้ ร้านค้ากลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน - กิจกรรมถนนคน เดินและส่งเสริมเดินท์	
องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นบนพื้นที่เกาะพะงัน		- โครงการ 1 ไร่ 1 ครัวเรือน (ครอบคลุม การทำเกษตรกรรม ทุกประเภท โดย เทศบาลบ้านตำบล เพชรพะงัน) - งบประมาณ โครงการต่าง ๆ เช่น โครงการชุมชน เข้มแข็ง - แจกปุ๋ย (ครอบคลุม การทำเกษตรกรรม ทุกประเภท)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตารางแสดงเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีของหน่วยงานราชการระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องพบว่าแนวทางในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเกือบทุกหน่วยงานโดยมากเน้นที่การจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเพียงเป็นหลักซึ่งเป็นลักษณะของเครื่องมือเชิงนโยบายประเภท Sermons ในขณะที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่มีโครงการส่งเสริมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ในด้านการป้อนทรัพยากรสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยเป็นการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะประเภท Carrots อย่างไรก็ตามโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวไม่ใช่โครงการที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับการทำเกษตรอินทรีย์ ในส่วนของเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะประเภทสุดท้ายที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายหรือ Sticks นั้นเป็นเครื่องมือเพียงชิ้นเดียวที่ไม่ได้มี

การนำมาใช้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน ความไม่สมบูรณ์ของการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไปหรือน้อยเกินไปโดยที่ไม่สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรก็อาจทำให้การส่งเสริมไม่ประสบผลสำเร็จได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นการจัดวางสมดุลของการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายให้ตรงกับสภาพปัญหาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

แม้ภาครัฐจะใช้เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ Sticks, Carrots และ Sermons ครบทั้งสามชนิดแต่เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงของลักษณะการทำเกษตรอินทรีย์จากการสัมภาษณ์เกษตรกรหน่วยงานราชการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่นั้นก็ไม่น่าจะเพียงพอที่จะผลักดันให้นโยบายการส่งเสริมอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันประสบความสำเร็จได้ เนื่องด้วยทัศนคติของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการด้วยตนเองและยังคงมีความไม่ไว้วางใจในองค์กรภาครัฐอยู่ ดังนั้นการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายที่เน้นการขับเคลื่อนโดยบทบาทของชุมชนและกลุ่มเกษตรกรเป็นหลักน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้การขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันประสบความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมของบริบทภายในพื้นที่และเพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือเชิงนโยบายผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิด Communitarianism หรือ แนวคิดชุมชนนิยม เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายชนิดที่ 4 ที่จะช่วยเสริมความเข้มแข็งและอุดช่องว่างของการนำเครื่องมือเชิงนโยบายไปปรับใช้กับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ให้ความเคารพหลักการสำคัญสามประการ คือ การตรวจสอบร่วมกัน (Co-operative Enquiry) คุณค่าและความรับผิดชอบร่วมกัน (Common Values and Mutual Responsibility) และความสัมพันธ์ของพลังชุมชน (Communitarian Power Relations)

เกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของเครื่องมือเชิงนโยบายนั้นไม่ได้หมายความว่าภาครัฐต้องหยิบเครื่องมือทุกชนิดมาใช้พร้อม ๆ กัน หากแต่ต้องพิจารณาบริบทและเงื่อนไขต่าง ๆ ประกอบด้วย จากข้อค้นพบข้างต้นนั้นจะเห็นว่าเกษตรกรในพื้นที่มีทัศนคติในแง่ลบกับภาครัฐและไม่เข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ลักษณะการทำงานของระบบราชการ นอกจากนี้ในส่วนของปัญหาภายในของภาครัฐเอง การขาดการทำงานและการวางแผนแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานทำให้ไม่สามารถดำเนินการตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ตรงจุด ดังนั้นเครื่องมือการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบของ Communitarianism หรือชุมชนนิยมน่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการวางแนวทางนโยบายและขึ้นนำบทบาทของทั้งภาครัฐไม่ว่าจะระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นรวมถึงบทบาทของเกษตรกรเองในการร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่เกาะพะงันได้ ทั้งนี้บทบาทของภาครัฐในช่วงเริ่มต้นอาจเป็นการส่งเสริมในแนวทางของชุมชนนิยมเป็นหลักโดยสนับสนุน

ให้มีการรวมกลุ่มและอำนวยความสะดวกด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นควบคู่ไปกับการจัดฝึกอบรมในระยะแรก เมื่อกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งมากขึ้นและมีความต้องการความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ หรือแม้แต่เรื่องของงบประมาณ จึงเริ่มเป็นหน้าที่ของเครื่องมือเชิงนโยบายแบบ Carrots ที่จะเข้ามาช่วยเหลือและยังเป็นการจูงใจเกษตรกรรายอื่น ๆ ให้หันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น สุดท้ายคือการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทกฎระเบียบและกฎหมาย Sticks ในการควบคุมดูแลระบบมาตรฐานผลผลิตต่าง ๆ และการออกข้อบังคับที่เอื้อต่อการเกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในช่วงที่กลุ่มมีความเข้มแข็งมากพอทั้งนี้การออกกฎระเบียบใด ๆ ควรมาจากการพูดคุยและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมกันซึ่งอาจออกมาในรูปแบบของข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติ เป็นต้น การทำงานร่วมกันของเครื่องมือเชิงนโยบายทั้ง 4 ชนิดนี้น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเกิดขึ้นจริงได้

5.2.2 บทบาทของตัวแสดงสำคัญในพื้นที่เกาะพะงัน

จากการศึกษาการส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐมีการนำเครื่องมือเชิงนโยบายในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มาใช้ไม่ครบ อีกทั้งเมื่อพิจารณาบริบทภายในพื้นที่แล้วพบว่าแม้จะมีการนำเครื่องมือเชิงนโยบายมาใช้ครบทั้งสามชนิดก็ยังไม่สามารถตอบโจทย์การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันให้ประสบผลสำเร็จได้ ในหัวข้อที่ผ่านมาผู้วิจัยจึงได้เสนอเครื่องมือที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่บนเกาะพะงันเพิ่มขึ้นเป็นเครื่องมือทางนโยบายชนิดที่ 4 นั่นคือแนวคิด Communitarianism หรือ ชุมชนนิยม ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างของปัญหาการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันได้ผ่านมาอย่างเหมาะสมกับบริบทเฉพาะในพื้นที่

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีเครื่องมือทางนโยบายที่เหมาะสมสำหรับบริบทเฉพาะภายในพื้นที่เกาะพะงันแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการที่มองข้ามไม่ได้คือการพิจารณาถึงบทบาทของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะ ซึ่งตัวแสดงดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วยหน่วยงานราชการ เกษตรกรและผู้ประกอบการ ในช่วงของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมาพบว่า การเข้ามาส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์โดยภาครัฐไม่ประสบความสำเร็จซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการใช้เครื่องมือทางนโยบายของรัฐที่ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ อีกส่วนคือการไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวแสดงที่เหมาะสมว่าใครมีหน้าที่ต้องทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่และอย่างไรดังนั้นการพิจารณาถึงบทบาทของตัวแสดงในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันเสีย

ใหม่เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักในการส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทและพื้นที่อย่างแท้จริง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยพบถึงลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่เกาะพะงันนั่นคือ ภาวะที่เกษตรกรมีความต้องการที่จะดำเนินการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยตนเองโดยต้องการให้รัฐเข้ามามีบทบาทน้อยที่สุดโดยมีเหตุจากความไม่เชื่อใจในหน่วยงานภาครัฐจากประสบการณ์ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรเองจะผลักดันให้การเข้ามามีส่วนร่วมของรัฐแต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ารัฐเองก็ยังคงมีบทบาทในการเข้ามาช่วยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันอยู่ ในจุดนี้ผู้วิจัยเห็นถึงความเชื่อมโยงกันของเครื่องมือเชิงนโยบายและการวางบทบาทของตัวแสดงที่มีความสอดคล้องกัน นั่นคือการให้ความสำคัญกับการดำเนินการโดยเน้นบทบาทของชุมชนเป็นหลักตามแนวคิด Communitarianism หรือชุมชนนิยม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน ดังนั้นแล้วตัวแสดงที่สำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางนี้ก็คือ **เกษตรกร** ที่จะต้องเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินการขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยตนเองตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นในฐานะ **Leader** หรือผู้นำของการดำเนินนโยบายให้ประสบผลสำเร็จในครั้ง นี้ ขณะเดียวกันภาครัฐและหน่วยงานราชการมีบทบาทเป็นหน่วยที่คอยให้การ **สนับสนุน** หรือ **Supporter** โดยเข้ามามีส่วนร่วมตามที่เกษตรกรร้องขอหรือเข้ามาส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ที่เกษตรกรไม่สามารถดำเนินการจัดการเองได้ เช่น การฝึกอบรม การเข้ามาส่งเสริมปัจจัยการผลิตพื้นฐานต่าง ๆ การให้ปัจจัยด้านสิ่งของและงบประมาณไปจนถึงการเข้าไปช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า

ในแง่หนึ่งการทำเกษตรอินทรีย์แม้จะมีนิยามและปรัชญาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมที่เน้นความยั่งยืน ความพอเพียงเป็นหลักแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนั้นมีความผูกพันเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมเชิงธุรกิจและมุ่งเน้นการตลาดอย่างเสียไม่ได้ ดังนั้นในการดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการดำเนินการที่เน้นการผลิตเพื่อขายและให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการตลาดซึ่งในการทำการผลิตอาจมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ต้องการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มคล้ายกับกลุ่ม Social Enterprise โดยลักษณะของกลุ่มดังกล่าวนี้จะเป็นลักษณะของกิจการที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลไกด้านธุรกิจ มีการขายสินค้าหรือบริการและมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญคือ มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงิน เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลกำไรกลับไปคืนสู่สังคม และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดำเนินการอย่างโปร่งใสและมีธรรมาภิบาล (GREEN BLOG, 2559)

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะดำเนินไปถึงจุดที่มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจของเกษตรกรในเบื้องต้นเกษตรกรเองจำเป็นต้องรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและมีความพร้อมในการผลิตเบื้องต้นรวมถึงการทำตลาดที่มีความมั่นคงเสียก่อนนั่นคือการพัฒนาจากหลักชุมชนนิยมไปสู่การเป็น Social Enterprise โดยมีความเชื่อว่าการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ฐานของการทำธุรกิจหรือการทำเพื่อขายโดยใช้การตลาดเป็นตัวนำโดยมีเกษตรกรเป็นตัวแสดงและมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนขณะที่ภาครัฐและหน่วยงานราชการมีหน้าที่คอยเป็นผู้ให้การสนับสนุน ด้วยแนวทางนี้จะทำให้การส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานีดำเนินไปได้อย่างประสบผลสำเร็จกว่าที่ผ่านมา

5.2.3 กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีย์

ในการดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ประสบผลสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนและกลยุทธ์อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นของการรวมกลุ่มเกษตรกรไปจนถึงการรวมกลุ่มกันทางธุรกิจ ในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จและเกิดความต่อเนื่องนั้นจำเป็นต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะคุณค่าและความตระหนักถึงประโยชน์การทำเกษตรกรรมแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในขณะเดียวกันก็ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในระยะยาวด้วย เมื่อพิจารณาบริบทและเงื่อนไขต่าง ๆ ภายในพื้นที่เกาะพะงันแล้วพบว่าแนวทางแบบผสมผสาน (The Mixed-Scanning Approach) เป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับใช้วางกลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันโดยเป็นการผสมผสานกันระหว่างการวางแผนทางนโยบายแบบ TOP-Down และ Bottom-Up

สำหรับการวางกลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนี้ได้นำต้นแบบมาจากร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงัน โดยสำนักวิทยบริการการเกษตรและคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก บริษัทเซาท์อีสท์ ออร์แกนิก จำกัด (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561) โดยได้วางกลยุทธ์การส่งเสริมออกเป็น 3 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ระยะแรก (ภายในระยะเวลา 3 ปี)

ตรรกะของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในระยะแรกคือการมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์เนื่องจากการบริบทการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันค่อนข้างมีความพิเศษเฉพาะตัวตรงที่กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูกมีความต้องการที่จะดำเนินการด้วย

ตนเองโดยต้องการให้รัฐเข้ามามีบทบาทน้อยที่สุด ประกอบกับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของรัฐที่ทำให้การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ประสบผลสำเร็จเช่นในอดีตที่ผ่านมาทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความไม่ไว้วางใจและไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของภาครัฐ โดยจากการสรุปผลการศึกษาผู้วิจัยเสนอแนวทางในการดำเนินการโดยใช้แนวคิดชุมชนนิยม หรือ Communitarianism เป็นหลักในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสู่การรวมกลุ่มเชิงธุรกิจเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจกรรมและตลาดที่จะขยายตัวมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นการวางรากฐานของการรวมกลุ่มเกษตรกรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุดซึ่งจะทำได้โดยการรวมกลุ่มผู้ที่มีความตั้งใจและมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการทำเกษตรอินทรีย์เข้ามาพบปะทำความเข้าใจและสร้างเป็นกลุ่มที่มีการจัดการภายในที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและเป็นการจัดการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทภายในพื้นที่

ในช่วงของการเริ่มต้นระยะแรกจะเป็นการเน้นการทำตลาดภายในพื้นที่เกาะพะงันและเน้นที่กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มเล็กเพื่อให้ง่ายต่อการรวมกลุ่ม การสร้างความเข้าใจและคัดสรรเฉพาะเกษตรกรผู้มีความตั้งใจจริงในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเป็นการเข้ามาสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเกษตรกรผู้ต้องการขายผลผลิตและผู้ประกอบการที่มีความต้องการซื้อผลผลิต ร่วมกันหาทางออกในการแก้ปัญหาด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์ขาดแคลนเช่นในอดีตที่ผ่านมา การดำเนินการในส่วนนี้รวมไปถึงการสร้างพื้นที่การพบปะกันของเกษตรกรและผู้ประกอบการเพื่อเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อจำกัดความต้องการของกันและกันโดยมีการตกลงร่วมกันภายใต้ในรูปแบบการดำเนินการแบบ CSA ซึ่งเป็นระบบตลาดที่จะช่วยให้เกษตรกรและผู้ซื้อหรือผู้ประกอบการร่วมกันแบกรับความเสี่ยงในการผลิตสินค้าเกษตรร่วมกันและยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตไม่ว่าใดก็ตามซึ่งในเบื้องต้นการทำเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องมีมาตรฐานการผลิตที่เป็นที่ยอมรับของทั้งผู้ผลิตและผู้ซื้อดังนั้นในระยะนี้การจึงต้องใช้ระบบ PGS เข้ามารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เบื้องต้นซึ่งจะทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ โดยมาตรฐานต่าง ๆ จะต้องเกิดจากการตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองและระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรจะมีความต้องการที่จะรวมกลุ่มและดำเนินการด้วยตนเองโดยไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีข้อจำกัดบางอย่างที่กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้และยังคงต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐอยู่ดังนั้นแล้วในส่วนของการดำเนินการในระยะแรกนี้จึงต้องเริ่มต้นด้วยการรวมกลุ่มของเกษตรกรเอง นั่นคือ กลุ่มเกษตรกรถือเป็น *ตัวแสดงหลัก* (Leader) ที่จะดำเนินการขับเคลื่อนมาตรการในระยะแรกโดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็น *ผู้สนับสนุน* (Supporter) ตามหลักชุมชนนิยมโดยมีการเข้าไป

ช่วยเหลือด้านการอบรมการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือในด้านของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ รวมไปถึงงบประมาณในการทำการเกษตรกรรมด้วย

แม้ว่าการเริ่มรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายไปจนถึงการดำเนินการต่าง ๆ ในระยะแรกนี้ บทบาทจะอยู่ที่เกษตรกรเป็นหลักและภาครัฐมีหน้าที่คอยเป็นผู้สนับสนุนตามที่เกษตรกรร้องขอ แต่สิ่งหนึ่งที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกันในการวางมาตรการในระยะนี้คือการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในช่วงระยะเริ่มต้นของการดำเนินมาตรการส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไปพร้อมกันไม่ว่าจะเป็นฝั่งของเกษตรกร ผู้ประกอบการและหน่วยงานราชการเองก็ตาม

วิสัยทัศน์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์เข้มแข็ง

จากบริบทของการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ภายในพื้นที่ดำเนินไปสำเร็จนั้นจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก ในระยะ 3 ปีแรกวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันจึงต้องให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและกระบวนการจัดการภายในของกลุ่มควบคู่ไปกับการสร้างการตระหนักรู้ถึงข้อดีของวิถีเกษตรแบบอินทรีย์ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ดังกล่าวจะเป็นการวางรากฐานของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้เกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินการในระยะยาวต่อไป

นโยบาย

ในระยะแรกนี้จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จึงควรมีนโยบายดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน
2. สร้างโอกาสและเวทีในการพบปะกันของเกษตรกรและผู้ประกอบการ

เป้าหมาย

1. ภายในระยะเวลา 1 ปี เกษตรกรมีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์และดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ภายในระยะเวลา 3 ปี สร้างเครือข่ายเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. เกษตรกร
2. ผู้ประกอบการ
3. ชุมชน
4. เกษตรอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการ

จากการกำหนดกลยุทธ์ระยะแรกในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มในพื้นที่ที่มีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์และเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการและผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการดังต่อไปนี้

1. การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1.1 การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สำหรับการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในระยะต่อไปนั้น ข้อได้เปรียบคือภายในพื้นที่มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์และมีความคุ้นเคยกันอยู่แล้วดังนั้นการเริ่มกระชับเครือข่ายเกษตรกรผู้ต้องการทำอินทรีย์จึงทำได้ไม่ยากนักโดยเริ่มต้นจากการส่งเสริมเกษตรกรกลุ่มเล็กที่มีอยู่ให้เข้ามารวมกัน มีการจัดประชุมให้เกษตรกรพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ทักษะ และเป้าหมายของแต่ละคนและแสดงออกถึงความตั้งใจในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริงไปจนถึงขั้นการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการอันจะช่วยให้เกิดการต่อยอดเจตจำนงร่วมกันของกลุ่มให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 การวางแผนการผลิตร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่มเกษตรกร

ปัญหาการทำเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมาอย่างหนึ่งคือความไม่ต่อเนื่องของสินค้าที่จะต้องจัดจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ดังนั้นการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาหรือบรรเทาสภาพปัญหาด้านความไม่เพียงพอของผลผลิตได้ โดยการวางแผนการผลิตภายในกลุ่ม เกษตรกรต้องพูดคุยกันเกี่ยวกับความสามารถในการผลิตของตนเอง ประเภทของผลผลิต ช่วงเวลาในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว เพื่อให้มีผลผลิตหมุนเวียนภายในกลุ่มและส่งออกในนามของกลุ่มเพื่อป้อนสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังต้องมีการแลกเปลี่ยน

เทคนิคและความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ภายในกลุ่มเพื่อเป็นการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกและเป็นการแสดงความจริงใจในการรวมกลุ่มเกษตรกรอีกด้วย

1.3 การอุดช่องว่างของความต้องการด้านต่าง ๆ ของเกษตรกร

แม้ว่ากลยุทธ์การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในระยะแรกจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มโดยเน้นบทบาทผู้ขับเคลื่อนคือเกษตรกรเป็นหลัก แต่ความต้องการบางอย่างของเกษตรกรอาจขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้ เนื่องจากการดำเนินการด้วยวิธีแบบชุมชนนิยมไม่ได้มีเจตจำนงที่จะปิดกั้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับภายนอกกลุ่ม ดังนั้นการแสวงหาความช่วยเหลือตามช่องทางที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรเองจะต้องแจกแจงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มและเลือกรับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการ 1 ไร่ 1 ครัวเรือน ของเทศบาลตำบลเพชรพะงัน เกษตรกรสามารถขอการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในช่วงเริ่มต้นของการเริ่มทำแปลงในการขอปัจจัยสนับสนุนในรูปแบบของเครื่องจักร รถไถในการปรับแต่งหน้าดินและไถพรวน นอกจากนี้การทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากและมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ทั้งในด้านมาตรฐานและวิธีการเพาะปลูกซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรับรองจากหน่วยงานภายนอกกลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งเกษตรกรบางรายที่ยังไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์จริง ๆ ก็ยังมีอยู่ ดังนั้นการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์จึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำตั้งแต่ในช่วงระยะแรก การขอความช่วยเหลือในด้านการศึกษาอบรมต่อหน่วยงานราชการอย่างเกษตรอำเภอในขั้นต้นจึงสามารถกระทำได้ หรือแม้แต่การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการอื่นเช่นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ช่วยจัดอบรมโดยเชิญวิทยากรที่ทางกลุ่มต้องการให้มาจัดอบรมให้ความรู้ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน

2. การสร้างโอกาสและเวทีในการพบปะกันของเกษตรกร ผู้ประกอบการและการส่งเสริมเกษตรแบบ CSA

ปัญหาสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในด้านการตลาดอย่างหนึ่งคือปัญหาผู้ผลิตหรือเกษตรกรบางรายไม่รู้จะนำผลผลิตที่มีไปขายที่ไหน ถึงแม้ว่าจะมีร้านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่ก่อตั้งมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรับซื้อและขายสินค้าเกษตรอินทรีย์แต่ปัญหาในอดีตที่ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่ยอมนำผลผลิตไปฝากขาย เพราะไม่อยากจะเสียส่วนต่างให้กับร้าน ดังนั้นการนำเกษตรกรในฐานะผู้ผลิตและผู้ประกอบการในฐานะผู้ซื้อเข้ามาพบปะกันโดยตรงจะช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรที่ไม่มีตลาดสำหรับนำผลผลิตไปวางขายและปัญหาของผู้ประกอบการที่มีความต้องการแต่ไม่มีแหล่งซื้อผลผลิตได้ อีกทั้งยังจะช่วยแก้ปัญหาการจ่ายส่วนต่าง

ให้แก่ร้านรับซื้อด้วย นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือความไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องของผลผลิตในอดีตซึ่งกระทบต่อธุรกิจผู้ประกอบการโดยเฉพาะร้านอาหาร การเข้ามาพูดคุยกันของเกษตรกรและผู้ประกอบการจะช่วยทำให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจปัญหาและความต้องการของกันและกันมากขึ้น โดยเกษตรกรเองจะได้ทราบถึงความต้องการทั้งด้านปริมาณและประเภทของผลผลิตที่ผู้ประกอบการต้องการ ในขณะที่ผู้ประกอบการก็จะทราบถึงกำลังการผลิตของเกษตรกรเพื่อนำไปวางแผนการจัดการในการจำหน่ายสินค้าของตนเองต่อไป โดยกลุ่มผู้ประกอบการที่จะเข้ามาพูดคุยได้แก่กลุ่มธุรกิจด้านสุขภาพบนพื้นที่เกาะพะงัน เช่น กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ร้านอาหารออร์แกนิก ร้านอาหารมังสวิรัต โรงเรียนฝึกโยคะ เป็นต้น ซึ่งวิธีดังกล่าวเป็นการดำเนินการตามแนวทาง CSA โดยมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การรวมกลุ่มสมาชิกร่วมกับผู้ประกอบการและผู้ซื้อซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงในการผลิตและสนับสนุนด้านการตลาด

3. การใช้ระบบการรับรองมาตรฐาน PGS

สำหรับการรับรองมาตรฐานผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนั้นเนื่องจากในระยะแรกยังอยู่ในขั้นของการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่มีขนาดเล็กทำให้กำลังการผลิตยังมีไม่มากนักและกลุ่มผู้ซื้อเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการภายในพื้นที่ที่มีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นการเริ่มต้นในการใช้มาตรฐานการรับรองผลผลิตอินทรีย์ที่เหมาะสมในช่วงระยะแรกคือการใช้ระบบการรับรองแบบ PGS (Participatory Guarantee System) โดยจะให้เกษตรกรภายในกลุ่มในฐานะผู้ผลิตเป็นผู้ร่วมรับรอง (First Party Certification) นั่นคือให้สมาชิกในกลุ่มร่วมตรวจสอบกันเอง และให้ผู้ประกอบการร้านค้าและผู้ซื้อเป็นผู้ร่วมตรวจสอบ (Second Party Certification) ซึ่งในอนาคตอาจมีการพัฒนาไปสู่การทำแบรนด์และมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์เกาะพะงันเอง โดยสอดคล้องตามมาตรฐาน PGS ของกลุ่มนี้ให้มาจากการตกลงร่วมกันของกลุ่มสมาชิกและผู้ประกอบการ

4. การสร้างค่านิยมวิถีเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

การสร้างค่านิยมให้คนในชุมชนหันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้รากฐานของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันมีความมั่นคงแข็งแรงและดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการสร้างค่านิยมดังกล่าวหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการรับผิดชอบควรประกอบด้วยหลายส่วน ทั้งภาครัฐ ชุมชน เอกชนสถานประกอบการต่าง ๆ เนื่องจากพื้นที่บนเกาะพะงันมีความได้เปรียบในเชิงปริมาณของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวสุขภาพที่มีกำลังการซื้อสูงและอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานาน เป็นกลุ่มที่เหมาะสมที่จะเป็นฐานในการสร้างค่านิยมด้านเกษตรอินทรีย์ให้แก่กระจายภายในพื้นที่เกาะพะงัน โดยใช้เป็นตัวช่วยอย่างในการประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตและ

รูปแบบการพักผ่อนที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพเป็นหลัก ให้มีการประชาสัมพันธ์ทั้งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่นเดียวกับวิธีการประชาสัมพันธ์ของรัฐสิกขิม โดยมีการสร้างภาพยนตร์หรือโฆษณาในภาษาท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงผลเสียจากการใช้สารเคมีและประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์ การจัดทำโปสเตอร์ขนาดใหญ่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น จัดทำสติ๊กเกอร์ที่แสดงถึงอันตรายของสารเคมีและนำไปติดที่ยานพาหนะต่าง ๆ เช่นรถยนต์, รถประจำทาง, อาคาร, รัฐบาล, โรงเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้โรงเรียนก็เป็นหน่วยที่สำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นการปลูกฝังเด็กรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจและให้ความสำคัญ ดังนั้นการดำเนินการตามแนวทางโรงเรียนเกษตรอินทรีย์ตามข้อเสนอในรายงานโครงการ เกาะพะงัน เกาะเกษตรอินทรีย์ ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรมสำคัญ คือ

1. การจัดทำแปลงเกษตรอินทรีย์
2. การจัดการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม
3. การจัดการเรียนรู้ด้านอาหาร ทั้งในแง่ของการจัดเตรียม ปปรุง และบริโภค
4. การจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเผยแพร่ผลงานของเด็กนักเรียน
5. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์ เช่น การเลิกใช้

สารเคมี

2. ระยะเวลา (ภายในระยะเวลา 3-5 ปี)

ในระยะแรก (ภายในระยะเวลา 3 ปี) จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์และวางรากฐานที่สำคัญในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน ในส่วนของการพัฒนาตามมาตรการระยะกลางนี้หากต้องการให้ดำเนินไปได้อย่างสำเร็จจุลวงเงื่อนไขหนึ่งคือจะต้องมีการจัดการตามมาตรการในระยะแรกให้ได้ผลเสียก่อนและสร้างความต่อเนื่องมาจนถึงระยะกลาง โดยในระยะกลาง (ภายในระยะเวลา 3-5 ปี) ยังคงต้องรักษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรไว้ แต่ในระยะนี้จะเป็นระยะที่มีการขยายขนาดของกลุ่มให้มีขนาดใหญ่มากขึ้นโดยการเพิ่มสมาชิกภายในกลุ่มทั้งฝั่งของเกษตรกรเองและฝั่งของผู้ประกอบการรวมถึงเพิ่มบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ เป็นช่วงของการเน้นการขยายตลาดและการบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ การรวมกลุ่มของเกษตรกรยกระดับไปสู่การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเพิ่มโอกาสในการขอความช่วยเหลือและการต่อรองผลประโยชน์จากภาครัฐ

เนื่องจากเศรษฐกิจบนเกาะพะงันขับเคลื่อนด้วยวิถีการท่องเที่ยวเป็นหลักดังนั้นกลยุทธ์ในการรुकืบของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันจึงต้องใช้ฐานของ *การท่องเที่ยว* เป็นหลักในการส่งเสริมโดยต้องให้วิถีการทำเกษตรอินทรีย์หลอมรวมเข้ากับสภาพสังคมและบริบทของเกาะพะงันให้ได้อย่างแนบเนียนเพื่อการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน โดยเป็นลักษณะของการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism” ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายในพื้นที่เกาะพะงันกำลังได้รับความนิยม การสร้างความเชื่อมโยงของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม กลุ่มผู้ประกอบการ ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมและสถานฝึกโยคะ โดยการเชื่อมโยงกันด้วยการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินการในกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการและยังเป็นการเพิ่มมูลค่า สร้างอาชีพและโอกาสในการขยายตลาดและทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มาจากเกาะพะงันเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น การดำเนินการลักษณะเช่นนี้เปรียบเสมือนกับการเชื่อมโยงกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำในระบบตลาดของการทำเกษตรอินทรีย์ภายใต้ชื่อการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์นั่นเอง ดังนั้นในระยะนี้กลุ่มผู้ทำเกษตรอินทรีย์จึงต้องขยายการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และเพิ่มกิจกรรมภายในระบบที่เป็นมากกว่าการผลิตและการซื้อขายสินค้าไปสู่กิจกรรมเชิงท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ส่วนงานที่รับผิดชอบในส่วนของการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงันซึ่งจะมีบทบาทเข้ามาช่วยในการดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันผ่านรูปแบบการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ในกลยุทธ์ระยะกลางนี้

ในส่วนนี้การดำเนินการของตัวแสดงที่สำคัญยังคงเป็นกลุ่มเกษตรกรเช่นเดิมที่ยังต้องมีหน้าที่ในการรวมกลุ่มและขยายขนาดของกลุ่มเกษตรกรรวมไปถึงการขยายตลาดผู้ซื้อ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐยังคงต้องมีหน้าที่ในการเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมที่อยู่ในระบบการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ต่อไป อย่างไรก็ตามในฐานะผู้มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของเกษตรกรและผู้ประกอบการ ภาครัฐเองจำเป็นต้องมีการปรับลักษณะการทำงานเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการ และการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการกับเกษตรกรถึงความสามารถและข้อจำกัดด้านกฎระเบียบของหน่วยงานราชการในการเข้าไปช่วยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และรวมไปถึงช่องทางในการขอรับความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการของเกษตรกรเองด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันยังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเกษตรกรที่จะใช้สิทธิประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐได้อย่างเหมาะสมตามสิทธิที่พึงได้รับและยังเป็นการปรับทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างเกษตรกรและภาครัฐเพื่อรองรับการทำงานร่วมกันในระยะสุดท้ายที่รัฐอาจต้องมีบทบาทเข้ามาช่วยสนับสนุนมากยิ่งขึ้น

และเช่นเดียวกับในระยะแรกแม้ว่าบทบาทของผู้ขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระยะกลางนี้ยังเป็นกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการธุรกิจในเรื่องที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในขณะที่ภาครัฐยังคงทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนต่อเนื่องมาตั้งแต่ระยะแรกแต่การส่งเสริมคุณค่าและการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แนวทางเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ยังคงต้องทำอย่างต่อเนื่องร่วมกันมาตั้งแต่ระยะแรกโดยในระยะนี้การจะเผยแพร่ควบคู่ไปกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลัก

วิสัยทัศน์

ผลักดันเกาะพะงันสู่เกาะท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism”

ในระยะนี้เป็นการดำเนินการต่อจากระยะแรกเพื่อให้มีผู้ที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น โดยมีความต้องการที่จะขยายกลุ่มสมาชิกและกลุ่มผู้ประกอบการและผู้ซื้อไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่เป็นฐานในการดำเนินการภายใต้การบูรณาการร่วมกันของภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและภาคเกษตรกรรมแบบอินทรีย์เป็นการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism”

นโยบาย

1. เพื่อขยายกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์และขยายตลาดผู้ซื้อ/ผู้ประกอบการ
2. เพื่อบูรณาการและขับเคลื่อนภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและการทำเกษตรอินทรีย์ไปพร้อมกัน
3. เพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism” ในพื้นที่เกาะพะงัน

เป้าหมาย

1. ภายในระยะเวลา 3 ปี มีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายผู้ซื้อและผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าสองเท่าจากเดิม
2. ภายในระยะเวลา 5 ปี การจัดกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism” มีความต่อเนื่องและแน่นอน
3. ภายในระยะเวลา 5 ปี ตัวเลขนักท่องเที่ยวในธุรกิจด้านสุขภาพและการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์จะต้องมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 30

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. เกษตรกร
2. ผู้ประกอบการ
3. ชุมชน
4. เกษตรอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
5. สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน

เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการ

การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในระยะแรกเป็นการมุ่งเน้นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร ส่วนในระยะที่สองนี้จะเป็นการสร้างความต่อเนื่องของการดำเนินการของกลุ่มโดยมาตรการในระยะที่สองนี้จะดำเนินการต่อเนื่องจากมาตรการในระยะแรก โดยยังคงยึดมาตรการที่มีการดำเนินการในระยะแรกแล้วให้มีการดำเนินการต่อไปโดยมีมาตรการเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. แนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันให้มีความต่อเนื่อง

เพื่อทำให้เกิดความต่อเนื่องในการส่งเสริมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระยะแรก (ภายในระยะเวลา 3 ปี) จำเป็นต้องมีการขยายกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์ควบคู่ไปกับการขยายตลาดผู้ซื้อ/ผู้ประกอบการ ด้วยการดึงดูดให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจหันมาจริงจังกับการทำเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งจะช่วยแก้ปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอและเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการอีกด้วย

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ “Organic Tourism”

แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์จะรวมกลุ่มกันได้อย่างเข้มแข็งและมีการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการแล้ว แต่การทำให้เกษตรอินทรีย์แพร่หลายในวงกว้างจำเป็นต้องมีการขยายกิจกรรมออกไปในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และเนื่องจากเกาะพะงันเป็นพื้นที่ที่ขับเคลื่อนด้วยการท่องเที่ยวเป็นหลักดังนั้นการอาศัยการท่องเที่ยวเพื่อช่วยส่งเสริมวิถีเกษตรอินทรีย์ในด้านการตลาดจึงเป็นวิธีที่จะทำให้การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันเติบโตได้มากขึ้น โดยใช้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีอินทรีย์ Organic Tourism โดยการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์นี้ไม่ใช่เพียงแค่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการส่วนที่เกี่ยวข้องกันทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น

เกษตรกร ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร โรงแรม หน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยว เป็นต้น

ในส่วนแรกการจัดกลุ่ม คลัสเตอร์ (Clusters) จำแนกเป็น กลุ่มคลัสเตอร์มะพร้าวอินทรีย์ คลัสเตอร์กลุ่มผักเกษตรอินทรีย์ คลัสเตอร์กลุ่มผลไม้ คลัสเตอร์กลุ่มผู้เลี้ยงหมูหลุม คลัสเตอร์กลุ่มอาหารทะเล คลัสเตอร์กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือการส่งเสริมวิถีเกษตรอินทรีย์เป็นตัวเชื่อมโยงและใช้การท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ร้อยเรียงแต่ละคลัสเตอร์เข้าด้วยกันโดยใช้จุดขายเกี่ยวกับสินค้าและการอุปโภคบริโภคที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ภายใต้การกำกับควบคุมการประสานงานกัน โดยกลุ่มพระราชรัฐ เป็นเชื่อมโยงกันในแนวตั้ง (Vertical Linkage) ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม ตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำจนถึงปลายน้ำอันจะช่วยกำหนดบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในขณะที่เกษตรกรเองก็ทราบว่าเมื่อเกิดปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วต้องไปขอความช่วยเหลือที่หน่วยงานใดและอะไรที่สามารถทำได้และไม่สามารถทำได้ เช่น

กลุ่มคลัสเตอร์ผักเกษตรอินทรีย์มีความเชื่อมโยงกันของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักซึ่งเป็นส่วนของต้นน้ำ และผู้ซื้อ ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงเรียนฝึกโยคะ เป็นหน่วยกิจกรรมส่วนปลายน้ำ ในส่วนของหน่วยกิจกรรมต้นน้ำนั้นจะเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกเป็นหลัก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมซึ่งได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องให้การสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิต การให้คำแนะนำ การอบรมให้ความรู้ ไปจนถึงงบประมาณตามแต่ระเบียบของแต่ละหน่วยงาน ในส่วนของปลายน้ำนั้นเป็นเรื่องระหว่างและหลังจากการส่งออกผลผลิตของเกษตรกรซึ่งเป็นเรื่องของการตลาดดังนั้นหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการส่งเสริมคือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด โดยทำหน้าที่ในการช่วยประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด จัดกิจกรรมถนนคนเดินช่วยโฆษณาสินค้า การให้ปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ เช่น เต็นท์สำหรับตั้งร้านแสดงสินค้า เป็นต้น

หรือกลุ่มคลัสเตอร์มะพร้าวที่หน่วยกิจกรรมต้นน้ำอยู่ที่ส่วนของกลุ่มสวนมะพร้าว ดังนั้นปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการปลูกมะพร้าวจึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่การแปรรูปมะพร้าวสกัดเย็น การทำรูปแบบบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นหน่วยกิจกรรมกลางน้ำและการหาตลาดจัดจำหน่ายในส่วนของกิจกรรมปลายน้ำควรเป็นหน้าที่ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดที่จะเข้ามาช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุน

ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำหรือปลายน้ำในแต่ละคลัสเตอร์ก็สามารถที่จะนำการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์เข้าไปร้อยเรียงให้เป็นแพคเกจการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่องกัน เช่นในกลุ่มคลัสเตอร์ผักอินทรีย์ ผู้บริโภคที่มีความต้องการรับประทานผักอินทรีย์สามารถที่จะตามไปเยี่ยมชมแปลงผักที่ร้านอาหารที่รับสินค้าจากกลุ่มผักอินทรีย์มาจำหน่ายได้ โดยเข้าไปดูการทำแปลงผักอินทรีย์ของเกษตรกร อาจมีกิจกรรมการสอนปลูกผักอินทรีย์และลองเข้าไปช่วยเกษตรกรปลูกผักในแปลงสาธิตได้ หรือการเข้าไปเยี่ยมชมสวนมะพร้าวอินทรีย์แล้วเข้าไปดูกระบวนการผลิตน้ำมันมะพร้าวที่รับมาจากสวนมะพร้าวอินทรีย์และซื้อสินค้าโดยตรงจากเกษตรกรและผู้ประกอบการโดยตรง นับว่าเป็นการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ที่มีความเชื่อมโยงกันของหน่วยกิจกรรมตั้งแต่ปลายต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งส่งผลดีต่อทั้งธุรกิจการท่องเที่ยว เกษตรกรและผู้ประกอบการ การสวมวิถีการท่องเที่ยวแบบอินทรีย์เข้าไปเชื่อมโยงในแต่ละคลัสเตอร์ไม่ได้เป็นความเชื่อมโยงในแนวตั้งแต่เพียงอย่างเดียวแต่เป็นความเชื่อมโยงในแนวนอน (Horizontal Linkage) อีกด้วย โดยมีความเชื่อมโยงกับหน่วยกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ รวมทั้งธุรกิจการให้บริการ โรงแรม สมาคมการค้า สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเป็นต้น ถือเป็น การบูรณาการในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย

3. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แนวทางเกษตรอินทรีย์

ในระยะกลางของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันนี้จะเน้นการส่งเสริมโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นฐานสำคัญ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำให้ผู้คนหันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์และบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องจากการสร้างค่านิยมวิถีเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ในกลยุทธ์ระยะแรก โดยต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ทั้งกลุ่มเกษตรกรเอง หน่วยงานราชการ สถานประกอบการ สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยว โดยยึดการประชาสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเป็นหลัก

4. การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการและเกษตรกร

เนื่องจากกิจกรรมในการส่งเสริมในระยะกลางนี้หน่วยงานราชการจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนในหลาย ๆ กิจกรรม ดังนั้นการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานราชการเอง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงบทบาท ระเบียบและข้อจำกัดของหน่วยงานราชการในการเข้ามาให้การสนับสนุน เช่น ข้อจำกัดในการให้ปัจจัยการสนับสนุนของหน่วยงานราชการแต่ละหน่วยงาน ทั้งในรูปของปัจจัยการผลิตและในรูปแบบของงบประมาณ เช่น การขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกร ปัญหาอย่างหนึ่งของเกษตรกรคือความต้องการการ

สนับสนุนจากหน่วยงานราชการในรูปแบบของงบประมาณแต่รัฐไม่สามารถดำเนินการให้ได้ในบางกรณีอันเนื่องมาจากอุปสรรคด้านกฎระเบียบภายในระบบราชการ อย่างไรก็ตามยังมีข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไขในการขอรับงบประมาณสนับสนุนโดยเกษตรกรต้องรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งจะเป็นช่องทางในการของบประมาณสนับสนุนได้ตามระเบียบราชการและยังเป็นการเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองในโครงการต่าง ๆ กับหน่วยงานราชการในอนาคต

5. การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานราชการที่มีบทบาทในการเข้ามาสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันที่ผ่านมาทั้งในด้านปัจจัยการผลิต งบประมาณ การเข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรมนั้นมีด้วยกันหลายหน่วยงานแต่เนื่องจากไม่มีการทำงานในเชิงบูรณาการร่วมกัน จึงเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ ไม่มีการวางแผนร่วมกันและขาดเจ้าภาพหลักในการดำเนินการทำให้เกษตรกรเกิดความสับสนและการดำเนินการส่งเสริมก็ทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายภายในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกันเองโดยให้มีการประชุมวางแผนร่วมกันเป็นวาระเฉพาะในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันซึ่งหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงันเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนแผนร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่งได้แก่ เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และเนื่องจากการขยายขอบเขตของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์จากในระยะแรกที่เน้นส่งเสริมความเข้มแข็งและการขับเคลื่อนภายในกลุ่มเกษตรกรไปสู่การส่งเสริมบนพื้นฐานของการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์ ทำให้ตัวเลขที่มีความเกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการร่วมกันของหลายภาคส่วน เช่น สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน เป็นต้น

3.ระยะสุดท้าย (ภายในระยะเวลา 5-20 ปี)

มาตรการในระยะสุดท้ายคือการทำให้เกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ให้ได้มากที่สุดและเพื่อให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งมาตรการในระยะสุดท้ายนี้จะเป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากมาตรการระยะแรก (สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์) และระยะกลาง (การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ผ่านการท่องเที่ยววิถีอินทรีย์) โดยเป็นมาตรการระยะยาวที่มุ่งเน้นความสำเร็จในช่วงระยะเวลา 20 ปี ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นที่ตลาดทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ในระยะนี้การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์จะต้องมาถึงการรวมกลุ่มกันในเชิงธุรกิจหรือในรูปแบบของ Social Enterprise การรวมกลุ่มไปสู่การจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนเพื่อเพิ่มช่องทางในการขยายการลงทุน

และขยายกิจกรรมการผลิตให้มีขนาดใหญ่รองรับตลาดที่เติบโตมากขึ้น และทำให้วิถีเกษตรกรอินทรีย์ หลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิตบนเกาะพะงันอย่างสมบูรณ์

ในส่วนบทบาทของภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้มีหน้าที่สนับสนุนการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์บน พื้นที่เกาะพะงันมาตั้งแต่ระยะแรก สำหรับในระยะสุดท้ายนี้การเข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริมการทำ เกษตรอินทรีย์จะมีบทบาทในระดับที่ใหญ่มากยิ่งขึ้นเนื่องจากการขยายตลาดสินค้าของกลุ่มเกษตรกร ที่เพิ่มขึ้นและเปลี่ยนรูปแบบมาสู่การทำเกษตรกรรมเชิงธุรกิจแบบเต็มตัวประกอบกับความพยายามที่ จะผลักดันให้พื้นที่ทั้งเกาะพะงันเป็นเกาะอินทรีย์ดังนั้นการสนับสนุนของภาครัฐจึงทำได้โดยการ ออกข้อระเบียบ ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้การผลักดันวิถีชีวิตในเกาะ พะงันเปลี่ยนไปสู่วิถีอินทรีย์ เช่น การออกเทศบัญญัติห้ามนำผลิตภัณฑ์เคมีเข้ามาในพื้นที่ การ สนับสนุนการให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องการตลาดในระดับที่ใหญ่ขึ้น รวมไปถึงการแปรรูปสินค้า และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในระยะนี้สิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาของกลุ่มและช่วยส่งเสริมคือการสนับสนุน ด้านการจัดการองค์ความรู้และการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อช่วยสนับสนุนระบบการผลิตของกลุ่มที่ มีการขยายตัวเป็นธุรกิจรวมไปถึงการสนับสนุนด้านการเงิน การลงทุนและภาษีให้กับผู้ประกอบการ ด้านเกษตรอินทรีย์ด้วย

วิสัยทัศน์

เกาะพะงัน เกาะอินทรีย์

ในระยะสุดท้ายนี้เป็นความต้องการที่จะทำให้พื้นที่เกาะพะงันกลายเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ ให้ได้มากที่สุด โดยผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจดำเนินกิจกรรมในรูปแบบ ของการทำเป็นธุรกิจ ทั้งในด้านของการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์รวมไปถึงการทำให้วิถีชีวิตและ กิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่เป็นไปในทิศทางของวิถีเกษตรกรอินทรีย์และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นโยบาย

1. เพื่อให้เกาะพะงันเป็นเกาะอินทรีย์
2. เพื่อส่งเสริมปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในระยะยาว
3. เพื่อปรับเปลี่ยนการทำเกษตรกรรมในพื้นที่เกาะพะงันให้เข้าสู่วิถีเกษตรกรอินทรีย์ทั้งหมด
4. เพื่อขยายตลาดการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของเกาะพะงันและการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรสู่กลุ่มธุรกิจ

เป้าหมาย

1. ในระยะ 20 ปี เกาะพะงันเป็นเกาะอินทรีย์
2. ในระยะ 10 ปี ลดการนำเข้าสารเคมี สิ้นค้าและวัตถุดิบที่ไม่ใช่อินทรีย์จากภายนอกเกาะ ร้อยละ 50
3. ในระยะ 10 -20 ปี กลุ่มเกษตรกรพัฒนาสู่กิจการในเชิงธุรกิจ และสินค้าอินทรีย์ในเกาะพะงันเข้าสู่มาตรฐานสากล

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. คณะรัฐมนตรี
2. คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
3. กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์
6. กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
7. สถานีตำรวจภูธรเกาะพะงัน
8. กรมสรรพากร
9. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลเกาะพะงัน เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. สถาบันการเงิน

เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการ

1. การพัฒนากลุ่มเกษตรกรสู่การเป็นกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์

หลังจากการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรในระยะแรกสู่การพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระยะกลางแล้ว เพื่อให้สนองต่อจำนวนสมาชิกและตลาดที่เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาของกลุ่มแบบเดิมไปสู่การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเพื่อเพิ่มช่องทางในการเปิดรับการลงทุนและขยายกิจกรรมการผลิตให้มีขนาดใหญ่รองรับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีหน้าที่คอยประสานและให้คำแนะนำช่วยเหลือและออกมาตรการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมการขึ้นทะเบียนธุรกิจต่าง ๆ

2. การผลักดันผลผลิตสินค้าอินทรีย์ออกสู่ตลาดระดับสากล

ในระยะสุดท้ายของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันเป็นความต้องการที่จะขยายตลาดให้กับผลผลิตและสินค้าของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ให้ไปไกลมากกว่าแค่เฉพาะพื้นที่เกาะพะงัน จากกลยุทธ์การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระยะแรกเป็นการใช้ระบบการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) ไปสู่มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นที่ยอมรับของตลาดในระดับที่สูงขึ้นจำเป็นที่จะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานผลผลิตและสินค้าที่ได้รับความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ การผลักดันให้มีการยกระดับการรับรองมาตรฐานจำเป็นที่จะต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไข มาตรฐานการเพาะปลูก และการเตรียมการระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ในการเข้ารับการประเมิน โดยสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) จะเป็นหน่วยงานหลักในการให้คำแนะนำและสนับสนุน อย่างไรก็ตามในการดำเนินการรับรองมาตรฐานต้องอาศัยบุคคลที่ 3 (Third Party) หรือหน่วยงานภายนอกที่เป็นกลางเข้ามาช่วยตรวจสอบส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายด้านการดำเนินการตรวจสอบรับรองตามด้วยซึ่งหน่วยงานที่จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการตรวจสอบนี้ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับเกษตรกร

3. บทบาทของรัฐในฐานะตัวแสดงสำคัญของการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน

1. คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบประกาศให้เกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ภายในระยะเวลา 20 ปี
2. กลยุทธ์ในการจำกัดปุ๋ยเคมีและผลิตภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช
จำกัดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงและแทนที่ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารกำจัดศัตรูพืชชีวภาพและปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยการปิดช่องทาง การนำเข้าและเผ่าระวางในจุดตรวจเพื่อไม่ให้เกิดการนำเข้าสารเคมีเข้ามาในพื้นที่เกาะพะงัน โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรีประกาศให้เกาะพะงันเป็นเกาะอินทรีย์และการออกเทศบัญญัติบังคับห้ามนำปุ๋ยเคมีและผลิตภัณฑ์กำจัดศัตรูพืชขึ้นมาบนเกาะตามรายการอนุญาตและห้ามนำเข้าโดยออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตรโดยร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรเกาะพะงันในการสุ่มตรวจค้นการนำเข้า
3. กลยุทธ์ด้านการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์และการเพิ่มมูลค่า
สำรวจและหาตลาดในระดับชาติและระดับนานาชาติสำหรับรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน ส่งเสริมร้านค้าปลีกและตลาดสำหรับขายผลผลิตของเกษตรกรโดยผลิตภัณฑ์ทั้งหมดทั้งที่ยังไม่แปรรูปและแปรรูปแล้วจะต้องได้รับตราสินค้าที่มีสัญลักษณ์สินค้าอินทรีย์เกาะพะงัน จัดให้มีการ

ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและผลักดันให้สินค้าอินทรีย์จากเกาะพะงันเข้าร่วมการจัดงานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์โลก (World Organic Expo) ที่จัดเป็นประจำทุกปี โดยบทบาทหน้าที่หลักเป็นของกระทรวงพาณิชย์และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. กลยุทธ์การสนับสนุนด้านจัดการองค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม

ให้การสนับสนุนการวิจัยด้านเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืนโดยมีสถาบันวิจัยภายในพื้นที่เกาะพะงันเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะภายในพื้นที่ โดยให้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเกษตรอำเภอ และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4.1 ทดลองเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสารกำจัดศัตรูพืชชีวภาพในพื้นที่แต่ละชนิดที่แตกต่างกัน ภายใต้ความรับผิดชอบของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ซึ่งตั้งอยู่ที่สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านใต้

4.2 ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ขั้นการผลิต บำรุงรักษา เก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง ไปจนถึงการตลาด

4.3 ส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่

4.4 การจัดทำฐานข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ รวบรวมสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขรวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านของเกษตรกรในพื้นที่โดยเกษตรอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ

5. กลยุทธ์ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน

สนับสนุนให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตที่เป็นอินทรีย์วัตถุดิบอย่างเพียงพอ เช่น เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยอินทรีย์ โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรที่ปลูกพืชและเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เช่น เกษตรกรที่ทำการปศุสัตว์ กลุ่มผู้เลี้ยงหมูหลุม เป็นต้น ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเกษตรอำเภอและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอเกาะพะงัน

6. กลยุทธ์การสนับสนุนด้านงบประมาณและภาษี

6.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณสำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในอัตราที่จูงใจต่อไร่

6.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกาะพะงันประกาศเทศบัญญัติงดเว้นการเก็บภาษีโรงเรือนสำหรับร้านค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์

6.3 สถาบันทางการเงิน เช่น กองทุนหมู่บ้านและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารกรุงไทย (ธกส.) ให้คิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราพิเศษ ไม่เกินร้อยละ 3 สำหรับเกษตรกรที่ต้องการกู้เงินเป็นทุนสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์

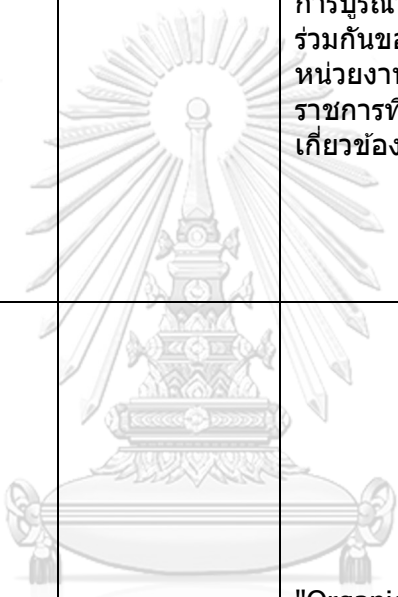
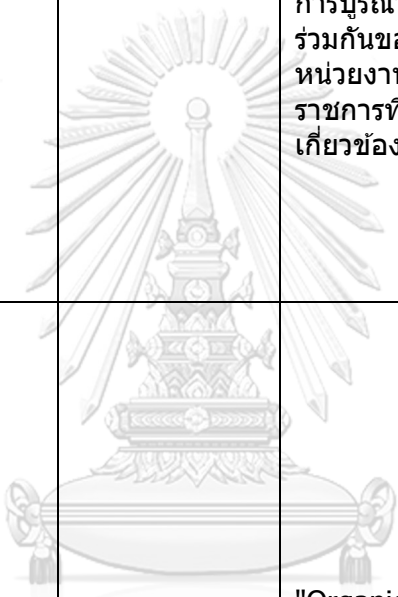
6.4 กรมสรรพากรพิจารณาให้กลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ที่มีรายรับจากการขายผลผลิตเข้ากลุ่มไม่เกิน 2 ล้านบาทต่อปี จะได้รับการละเว้นการเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยจัดทำเป็นประกาศกระทรวง

ตารางที่ 7 แสดงรายการผู้มีบทบาทรับผิดชอบด้านเครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันในแต่ละระยะ

เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการ	ผู้มีบทบาทรับผิดชอบ
ระยะแรก (3 ปี)	
- สร้างค่านิยมวิถีเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่	- เกษตรกร - สำนักงานเกษตรอำเภอ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- วางระบบการรับรองมาตรฐาน PGS	- เกษตรกร - ผู้ประกอบการ
- อบรมความรู้เบื้องต้นที่จำเป็น	- เกษตรอำเภอ
- การส่งเสริมการรวมกลุ่ม	- เกษตรกร
- การวางแผนการผลิตร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์	- เกษตรกร - ผู้ประกอบการ
- แสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก	- เกษตรกร - สำนักงานเกษตรอำเภอ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- CSA	- เกษตรกร - ผู้ประกอบการ
ระยะกลาง (3-5 ปี)	
การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	- เกษตรกร - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - สำนักงานพาณิชย์จังหวัด - สำนักงานเกษตรอำเภอ
"Organic Tourism"	- เกษตรกร - สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน

เครื่องมือเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการในการดำเนินการ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แนวทางเกษตรอินทรีย์	- เกษตรกร - ผู้ประกอบการ - สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน
- สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการและเกษตรกร	- หน่วยงานราชการทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง - เกษตรกร
- ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ต่อเนื่อง	- เกษตรกร - ผู้ประกอบการ
ระยะสุดท้าย (5-20 ปี)	
- มติ ครม. เห็นชอบประกาศให้เกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ภายในระยะเวลา 20 ปี	กรม.
- กลยุทธ์ในการจำกัดปุ๋ยเคมีและผลิตภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- กลยุทธ์การสนับสนุนด้านจัดการองค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม	- สำนักงานเกษตรอำเภอ - กรมส่งเสริมวิชาการเกษตร - ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กลยุทธ์ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การผลักดันผลผลิตสินค้าอินทรีย์ออกสู่ตลาดระดับสากล	- สำนักงานพาณิชย์จังหวัด - กระทรวงพาณิชย์ - สำนักงานเกษตรอำเภอ - สำนักงานเกษตรจังหวัด - เกษตรกร
- งบประมาณจูงใจจาก อปท. สำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เทศบัญญัติงดเว้นการเก็บภาษีโรงเรือนสำหรับร้านค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- มาตรการทางการเงิน	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - สถาบันทางการเงิน
- ละเว้นการเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ที่มีรายรับจากการขายผลผลิตเข้ากลุ่มไม่เกิน 2 ล้านบาท พัฒนากลุ่มเกษตรกรสู่การเป็นกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์	กรมสรรพากร

ตารางที่ 8 แสดงเครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการกลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทบาทของตัวแสดง	เครื่องมือเชิงนโยบายและมาตรการ	กลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อน		
		ระยะแรก (3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะสุดท้าย (5-20 ปี)
ภาครัฐ	Sticks		การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	- มติ ครม. เห็นชอบประกาศให้เกาะพะงันเป็นเกาะเกษตรอินทรีย์ภายในระยะเวลา 20 ปี
				- กลยุทธ์ในการจำกัดปุ๋ยเคมีและผลิตภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช
				- กลยุทธ์การสนับสนุนด้านการจัดการองค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรม
				- กลยุทธ์ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน
ภาครัฐ	Carrots		"Organic Tourism"	- การผลักดันผลผลิตสินค้าอินทรีย์ออกสู่ตลาดระดับสากล
				- งบประมาณจูงใจจากอปท. สำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์
				- เทศบัญญัติงดเว้นการเก็บภาษีโรงเรือนสำหรับร้านค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์
				- มาตรการทางการเงิน
เกษตรกร	Sermons	- สร้างค่านิยมวิถีเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่	- ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แนวทางเกษตรอินทรีย์	
ภาครัฐ		- PGS	- สร้างความเข้าใจร่วมกัน	
ผู้ประกอบการ		- อบรมความรู้เบื้องต้นที่จำเป็น	ระหว่างหน่วยงาน	

บทบาท ของตัว แสดง	เครื่องมือเชิง นโยบายและ มาตรการ	กลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อน		
		ระยะแรก (3 ปี)	ระยะกลาง (3-5 ปี)	ระยะสุดท้าย (5-20 ปี)
			ราชการและ เกษตรกร	
เกษตรกร	Communitarianism	- การส่งเสริม การรวมกลุ่ม	ส่งเสริมการ รวมกลุ่มให้มี ความเข้มแข็ง ต่อเนื่อง	พัฒนากลุ่มเกษตรกรสู่ การเป็นกลุ่มธุรกิจ เกษตรอินทรีย์
		- การวางแผน การผลิตร่วมกัน และการ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์		
		- แสวงหาความ ช่วยเหลือจาก ภายนอก		
		- CSA		

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดให้สำนักงานเกษตรอำเภอเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ กำหนดภารกิจร่วมกับท้องถิ่นโดยการใช้งบประมาณร่วมกัน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปัญหาหนึ่งของการทำงานของหน่วยงานราชการที่ทำให้การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันไม่ประสบผลสำเร็จคือการทำงานที่หน่วยงานแต่ละหน่วยไม่มีการดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกัน เนื่องจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปจนถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงอันได้แก่ เทศบาลตำบลเพชรพะงัน เทศบาลตำบลบ้านใต้และเทศบาลตำบลเกาะพะงัน เป็นหน่วยงานที่ทำงานแยกส่วนกันมีอำนาจหน้าที่และสายการบังคับบัญชาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการดึงหน่วยงานราชการส่วนต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันเช่นนี้ให้เข้ามาทำงานร่วมกันแบบบูรณาการอาจทำได้โดยการจัดตั้งเป็นงบประมาณดำเนินการเฉพาะเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันโดยเฉพาะ และให้มีการตั้งคณะกรรมการทำงานภายใต้การดูแลของเกษตรอำเภอโดยเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนการส่งเสริมนโยบายในส่วนของภาคส่วนราชการ การขับเคลื่อนภายใต้งบประมาณและภารกิจที่ตั้งขึ้น

โดยเฉพาะนี้จะทำให้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานมีการมุ่งเน้นความสำคัญและได้มีการเข้ามาพูดคุยทำงานร่วมกันมากกว่าที่เป็นอยู่เดิมซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันได้

2. แนวทางการส่งเสริมที่ยั่งยืน

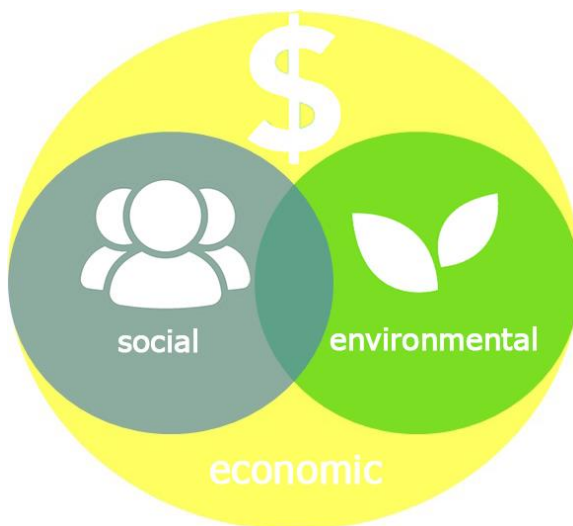
จากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทาง เครื่องมือ กลยุทธ์ ในการส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันไปแล้วนั้น ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญต่อมาก็คือจะอย่างไรให้การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้ทำการยึดตัวแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Model) ใช้เป็นตัวแบบเพื่อวางแนวทางในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันให้มีความยั่งยืนต่อไป

ในตัวแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Model) ได้เน้นความสำคัญของปัจจัยสามส่วนด้วยกันอันได้แก่ สังคม (Social) ที่มุ่งเน้นในการรักษาเสถียรภาพทางสังคมและวัฒนธรรมรวมไปจนถึงการสร้างความเท่าเทียมกันภายในสังคมของคนทุกระดับชั้นโดยมีเป้าหมายสูงสุดในการรักษาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม สิ่งแวดล้อม (Environmental) เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อคงสภาพและส่งต่อไปสู่คนคนรุ่นหลังให้ยังคงมีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพใช้อยู่ สุดท้ายคือ เศรษฐกิจ เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ภาคธุรกิจสามารถสร้างกำไรให้ได้มากที่สุดโดยใช้ต้นทุนให้น้อยที่สุด ดังนั้นการดำเนินการทางธุรกิจจึงต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อที่จะได้มีการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและเป็นธุรกิจที่มีประโยชน์กับสังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546)

ดังนั้นแล้วตัวแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Model) จึงเป็นการให้ความสำคัญที่เท่าเทียมกันของความสัมพันธ์ระหว่าง สังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กันและมีการตระหนักถึงบทบาทของแต่ละส่วนที่ไม่ได้มีความสำคัญยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในส่วนของนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น ผู้วิจัยพิจารณาตัวแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ความสำคัญกับแนวทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน โดยการส่งเสริมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของแนวทางของการรักษาสมดุลของวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ตั้งแต่ดั้งเดิมประกอบกับการให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ไม่มีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกเป็นการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามจากการเสนอแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงันที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการใช้การตลาดและการรวมกลุ่มทำเกษตรกรรมธุรกิจของเกษตรกร ดังนั้นในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเป็นการใช้แนวคิดด้าน

เศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก โดยมีกลุ่มเศรษฐกิจ Social Enterprise ของกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวขับเคลื่อนบนพื้นฐานของการทำธุรกิจด้านการเกษตรอินทรีย์ที่ให้ความสำคัญกับสังคมและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดทั้งสามด้านได้ดังรูป

Sustainable Promoting Organic Agriculture In Pha Ngan Model

จากรูปจะเห็นว่าแนวคิดด้านสังคมและแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันในส่วนที่เท่ากันแต่แนวคิดด้านเศรษฐกิจจะถือเป็นด้านที่ครอบคลุมอีกสองด้านโดยใช้เป็นตัวนำในการขับเคลื่อนการส่งเสริม หากการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถดำเนินการไปได้ภายใต้แนวคิดตามตัวแบบข้างต้นก็จะทำให้การส่งเสริมนโยบายเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประสบผลสำเร็จและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5.4 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

จากการศึกษาเรื่องนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางวิชาการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักจึงอาจมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับลักษณะการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นหลักทั่วไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการสำรวจความคิดเห็นหรือมาตรการที่เป็นไปได้เกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่เกาะพะงันจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

2. การศึกษาโดยการเพิ่มกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือหน่วยงานราชการ เกษตรกรและผู้ประกอบการซึ่งเป็นตัวแสดงที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทโดยตรงกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน อย่างไรก็ตามหากมีการศึกษาในระดับต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในส่วนอื่น ๆ เช่น ประชาชนทั่วไปในฐานะผู้ซื้อสินค้าหรือสถานศึกษาในฐานะหน่วยของสังคมที่จะช่วยปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

5.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาถึงแนวทางการนำนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติในพื้นที่เกาะพะงัน ซึ่งในขั้นตอนของการเดินทางเข้าไปเก็บข้อมูลพบว่าพื้นที่ในการเก็บข้อมูลมีลักษณะเป็นเกาะกลางทะเล ระยะทางค่อนข้างไกลจากชายฝั่งเกิดเป็นข้อจำกัดในด้านเวลาและงบประมาณ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเดินทางเข้าไปติดตามข้อมูลได้บ่อยครั้ง นอกจากนี้การลงพื้นที่เก็บข้อมูลแต่ละครั้งมีระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้นทำให้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น เกษตรกร ได้เป็นจำนวนไม่มากนัก

รายการอ้างอิง

- Development, Food Security & Agriculture. (2010). ***State Policy on Organic Farming Government of Sikkim***. East Sikkim: krishi bhawan. Retrieved from <http://www.sikkimorganicmission.gov.in/wp-content/uploads/2015/01/policy.pdf>.
- Dye, Thomas R. . (2016). ***Understanding Public Policy***. U.S.: Pearson Education, Inc.
- e-Government, Thailand. (2560). สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.). Retrieved 1 เมษายน 2560, from <https://www.egov.go.th/th/government-agency/297/>
- Etzioni, Amitai. (1967). **Mixed-scanning: A "third" approach to decision-making.** *Public administration review*, 385-392.
- Franklin, Randall B. Riple and Grance A. (1982). ***Bureaucracy and Policy Implementation***. United States of America: The Dorsey Press.
- GREEN BLOG. (2559). **ธุรกิจ SE (Social Enterprise) คืออะไร**. Retrieved 20 มิถุนายน 2561, from <http://www.wearegreeners.com/greenblog/detail/186>
- International, IFOAM Organics. (2005). **DEFINITION OF ORGANIC AGRICULTURE**. Retrieved 1 เมษายน 2560, from <http://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>
- International, IFOAM Organics. (ม.ป.ป.). **PARTICIPATORY GUARANTEE SYSTEMS (PGS)** Retrieved 3 มีนาคม 2561, from <https://www.ifoam.bio/en/organic-policy-guarantee/participatory-guarantee-systems-pgs>
- Jones, Charles O. (1984). ***An Introduction to the Study of Public Policy***. Michigan: Brooks/Cole Publishing Company.
- Lernoud, Helga Willer and Julia. (2017). ***The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2017***. Switzerland: IFOAM - Organics International and FiBL.
- Tam, Henry. (1998). ***Communitarianism: A New Agenda for Politics and Citizenship***. London: MACMILLAN PRESS LTD.

Vedung, Evert, Lemaire, Donald, & Leeuw, and Frans L. (1998). *Carrots, Sticks, and Sermons: Policy Instruments and Their Evaluation*. New Jersey: Transaction Publishers.

ภาษาไทย

กรมการค้าภายใน. (2560). ข้อมูลรายละเอียดงานแสดงสินค้า “Organic and Natural Expo 2017” ณ อาคารเพลนารีฮอลล์ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. Retrieved 10 พฤษภาคม 2561, from <http://www.organicnaturalexpo.com/exhibitor.html>

กรมประมง. (2547). **มาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: กรมประมง Retrieved 20 มิถุนายน 2561, from https://www.fisheries.go.th/extension/group/thai/standards/aqua/std_p10.pdf.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). **ทำเนียบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรภาคใต้**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ Retrieved from <http://new.research.doae.go.th/lncenter/TwoPageS.pdf>.

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์. (2559). **ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์**. จังหวัดยโสธร: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร Retrieved from http://km.cpd.go.th/pdf-bin/pdf_2741437381.pdf.

กองแผนและงบประมาณ. (2561). **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เล่มที่ 1/2)**. สุราษฎร์ธานี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน: โดยถียมมนุษย์เป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: สมาคมทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). **ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย**. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเคเอส มีเดีย จำกัด.

เกาะพะงันทูเดย์. (ม.ป.ป-า). **ท่องเที่ยวพะงันโซน 1**. Retrieved 12 มิถุนายน 2561, from <http://www.kohphangantoday.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539933658>

เกาะพะงันทูเดย์. (ม.ป.ป-บ). **ท่องเที่ยวพะงันโซน 2**. Retrieved 12 มิถุนายน 2561, from <http://www.kohphangantoday.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539933659>

- เกาะพะงัน투데이. (ม.ป.ป-ค). **ท่องเที่ยวพะงันโซน 3**. Retrieved 12 มิถุนายน 2561, from <http://www.kohphangantoday.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539933660>
- เกาะพะงัน투데이. (ม.ป.ป-d). **ท่องเที่ยวพะงันโซน 4**. Retrieved 12 มิถุนายน 2561, from <http://www.kohphangantoday.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539933661>
- เกาะพะงัน투데이. (ม.ป.ป-e). **ท่องเที่ยวพะงันโซน 5**. Retrieved 12 มิถุนายน 2561, from <http://www.kohphangantoday.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539933662>
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2559). **แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2561– 2564)**. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2551). **แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551-2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551-2554**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560a). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560b). **(ร่าง)ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเกาะพะงัน. (2557). **แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2557 – 2559)**. เทศบาลตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน: สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลเกาะพะงัน.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลเพชรพะงัน. (2559). **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564)**. เทศบาลตำบลเพชรพะงัน อำเภอเกาะพะงัน: เทศบาลตำบลเพชรพะงัน.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนฝ่ายอำนวยการสำนักปลัดเทศบาลบ้านใต้. (2559). **แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ของเทศบาลตำบลบ้านใต้**. เทศบาลตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน: สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลบ้านใต้
- จันทวานิช, สุภางค์. (2556). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จุมพล หนีมพานิช. (2554). **การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักวิชาทรัพยากรการเกษตรและคณะรัฐศาสตร์. (2561). **ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์บนเกาะพะงัน**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาทรัพยากรการเกษตร.
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2558). **เอกสารคำสอน วิชานโยบายสาธารณะ (Public Policy)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2553). **เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). **การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวน ชุมนุมประท้วงในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2547). **นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด กระบวนการ และการวิเคราะห์**. เชียงใหม่: คณิงนิการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้, สถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์. (2558). **มาตรฐานเกษตรอินทรีย์**. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.
- มูลนิธินิวชีวัน. (ม.ป.ป.). **ตรารับรองมาตรฐานสินค้าอินทรีย์ที่ควรรู้จัก**. Retrieved 3 มีนาคม 2561, from <http://www.nawachione.org/articles/%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B9%89%E0%B8%B2/>
- รศ.ดร.มยุรี อนุมานราชชน. (2556). **นโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- วรเดช จันทรศร. (2552). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย (TURA).

- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2554). **เกาะพะงัน เกาะเกษตรอินทรีย์ องค์ความรู้ ตัวอย่าง รูปแบบและ**
ประสบการณ์เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2555). **ความรู้เบื้องต้น เกษตรอินทรีย์.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2559). **ภาพรวมเกษตรอินทรีย์ไทย 2559.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีน
 เนท.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2557). **นโยบายสาธารณะ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2541). **นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.**
 กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมโรงแรมและการท่องเที่ยวเกาะพะงัน. (ม.ป.ป). **พะงัน 5 โชน.** Retrieved 12 มิถุนายน
 2561, from
<https://www.kohphanganhotelsassociation.com/15215836/%E0%B8%9E%E0%B8%B0%E0%B8%87%E0%B8%B1%E0%B8%99-5-%E0%B9%82%E0%B8%8B%E0%B8%99>
- สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ. (2557). **ระบบการรับรองอย่างมีส่วนร่วม.** กรุงเทพฯ: สอนเงินมี
 มา.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2540). **สารานุกรมบริหารศาสตร์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2560). **แผนพัฒนาการเกษตรสำนักงานเกษตรจังหวัดสุ
 ราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2560 – 2564).** สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **เอกสารประกอบการ
 ประชุมการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. (ม.ป.ป.). **รู้จัก มกท.** Retrieved 20 เมษายน 2561, from <http://actorganic-cert.or.th/th/%E0%B8%A3%E0%B9%E0%B9%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%97/>
- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.). (2560). **มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกท.** นนทบุรี: สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.).
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2554). **มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์.** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2560). **ไฟเขียว ร่าง อนุกรรมการเกษตรอินทรีย์ 6 ภาค รุกกลไกเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับพื้นที่.** Retrieved 20 ธันวาคม 2560, from http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=25170&filename=new
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2550). **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554).** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ Retrieved from <http://www.odd.go.th/www/files/75762.pdf>.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2554). **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559).** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2559). **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสถิติสุราษฎร์ธานีและสำนักภูมิสารสนเทศสถิติ. (2557). **ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุราษฎร์ธานี นำเสนอด้วย GIS.** สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานีและสำนักภูมิสารสนเทศสถิติ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. (2559). **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561- 2564).** สุราษฎร์ธานี: กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย Retrieved 10 พฤศจิกายน 2560, from <https://drive.google.com/open?id=1-Uny-VQf0cUqP0PuyFinwRUXCn70pjJy>.

- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2548a). **มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 มิถุนายน 2548 เรื่อง การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์**. Retrieved 18 ธันวาคม 2560, from [http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=203736&key_word=%CD%D4%B9%B7%C3%D5%C2%EC&owner_dep=&meet_date_dd=21&meet_date_mm=06&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=.](http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=203736&key_word=%CD%D4%B9%B7%C3%D5%C2%EC&owner_dep=&meet_date_dd=21&meet_date_mm=06&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=)
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2548b). **มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 31 พฤษภาคม 2548 เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตรอย่างยั่งยืน**. Retrieved 18 ธันวาคม 2560, from [http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=203530&key_word=%CD%D4%B9%B7%C3%D5%C2%EC&owner_dep=&meet_date_dd=31&meet_date_mm=05&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=.](http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=203530&key_word=%CD%D4%B9%B7%C3%D5%C2%EC&owner_dep=&meet_date_dd=31&meet_date_mm=05&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=)
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2548c). **มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 มกราคม 2548 เรื่อง ยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ**. Retrieved 18 ธันวาคม 2560, from [http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=201626&key_word=&owner_dep=&meet_date_dd=04&meet_date_mm=01&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=.](http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=201626&key_word=&owner_dep=&meet_date_dd=04&meet_date_mm=01&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=)
- สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช. (2560). **การจัดการศัตรูมะพร้าว**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.
- เฮนเดอร์สัน, อลิซาเบธ, & เอ็น, โรบิน แวน. (2557).
- ซีเอสเอ เกษตรแบ่งปัน คู่มือพลเมืองसानสายใยผู้ผลิต ผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ-สกุล: นางสาวณัฐวดี เขียวลือ

วัน เดือน ปีเกิด: 23 ธันวาคม พ.ศ. 2533

ประวัติการศึกษา: 1) รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) สาขาการเมืองการปกครอง เกียรตินิยม
อันดับหนึ่ง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ.2556) และ 2) รัฐศาสตรบัณฑิต
มหาบัณฑิต (ร.ป.ม.) ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

